TO THE READER.

Exhort every man to the learning of Grammar that intendeth to attain to the understanding of the tongues / (wherein is contained a great treasure of wisdom and knowledge) it would seem much vain and little needful; for so much as it is to be known / that nothing can surely be ruled whose beginning is either feeble or faulty; and no building be perfect whereas the foundation and groundwork is ready to fall / and unable to hold the burden of the frame. Wherefore it were better for the thing it self / and more profitable for the learner to understand how he may best come to that which he ought most necessarily to have; and to learn the plainest way of obtaining that which must be his best and certainest guide / both of reading and speaking / than to fall in doubt of the goodness and necessity thereof: which I doubt whether he shall more lament that lacketh / or esteem that hath it: and whether he shall oftner stumble at trifles / and be deceived in light matters / when he hath it not; or judge truly and faithfully of divers weighty things when he hath it. The which hath seemed to many very hard to compass afore time / because that they who professed this art of teaching Grammar / did teach divers Grammars / and not one: and if by chance they taught one Grammar / yet they did it diversly / and so could not do it all best; because there is but one best ness / not only in every thing / but also in the manner of every thing.

As for the diversity of Grammars / it is well and profitably taken away by the King's Majesties wisdom; who foreseeing the inconvenience / and favourably providing the remedy / caused one kind of Grammar by sundry learned men to be diligently drawn / and so to be set out only; every where to be taught for the use of learners / and for abolishing the hurt in changing of School-masters.

The variety of teaching is divers yet / and always will be / for that every School-master useth that he knoweth / and seeth not the use of that he knoweth not / and therefore judgeth that the most sufficient way which he seeth to be the readiest mean / and perfectest kind / to bring a learner to have a through knowledge therein.

Wherefore it is not amiss / if one seeing by trial an easier and readier way than the common sort of teachers do / would say what he hath proved / and of the commodity ensueth: that others not knowing the same might by experience prove the like / and then by proof reasonably judge the like: not hereby excluding the better way when it is found: but in the mean season forbidding the worst.

The first and chiefest point is/ that the diligent Master make not the Scholar haste too much/ but that he in continuance and diligence in teaching/ make him to rehearse so/ that while he hath not perfectly that which is behind/ he suffer him not to go forward: for this pusting haste overthroweth and hurteth a great sort of wits/ and casteth them into an amazedness/ when they know not how they shall either go forward or backward/ but stick fast/ as one plunged and cannot tell what to do or which way to turn him: and then the Master thinketh the Scholar to be a dullard: and the Scholar thinketh the thing to be uneasie/ and too hard for his wit: and the one hath an evil opinion of the other/ when oftentimes it is neither/ but in the kind of teaching. Wherefore the best and chiefest point throughly to be kept/ is/ that the Scholar have in mind so perfectly that which he hath learned/ and understand it so that not only it be not a stop for him/ but also a light and help unto the residue that followeth. This shall be the Masters ease/ and the Childs encouraging: when the one shall see his labour take good effect/ and thereby in teaching be less tormented/ and the other shall think the thing the easier/ and so with more gladness be ready to go about the same.

In going forward/ let him have of every declension of Noun and conjugation of Verbs/ so many several examples/ as they pass them/ that it may serve to the School-master/ no word in the Latin tongue to be so hard for that part/ as the Scholar shall not be able practisably to enter into the forming thereof. And surely the multitude of examples (if the easiest and commonest be taken first/ and so come to the stranger and harder) must needs bring this profit withall/ that the Scholar shall best understand/ and soonest conceive the reason of the rules/ and best be acquainted with the fashion of the tongue. Wherein it is profitable/ not only that he can orderly decline his Noun and his Verb: but every way/ forward backward/ by cases/ by persons: that neither case of Noun/ nor person of Verb can be required/ that he cannot without stop or study tell. And until this time I count not the Scholar perfect/ nor ready to go any further till he hath this already learned.

This when he can perfectly do/ and hath learned every part; not by rote/ but by reason/ and is more cunning in the understanding of the thing/ than in rehearsing of the words (which is not past a quarter of a years diligence/ or very little more to a painful and diligent man/ if the Scholar have a mean wit) then let him pass to the Concords/ to know the agreement of parts among themselves/ with like way and diligence as is afore described.

Where in plain and sundry examples/ and continual rehearsal of things learned/ and especially the daily declining of a Verb/ and turning him into all fashions/ the great and heavy labour shall be made so easie and so pleasant for the framing of sentences/ that it will be rather a delight unto them/ that they be able to do well/ than pain in searching of an unused/ and unacquainted thing.

When these Concords be well known unto them (an easie and pleasant pain/ if the fore-grounds be well and throughly beaten in) let them not continue in learning of the rules orderly/ as they lie in their Syntax. but rather learn some plain book/ wherein is contained not only the eloquence of the tongue/ but also a good plain lesson of honesty and godliness/ and thereof take some little sentence as it lyeth/ and learn to make the same first out of English into Latin/ not seeing the book or construing it thereupon. And if there fall any necessary rule of the Syntax to be known/ then to learn it as the occasion of the sentence giveth cause that day/ which sentence once made well/ and as nigh as

may

may be / with the words of the book / then to take the book and construe it / and so shall he be less troubled with the parsing of it. and easilier [illegible] lesson in mind.

And although it was said before / that the Scholars should learn [illegible] at once / it is not meant that when the Master hath [illegible] he should let them alone (for that were more negligence for such parts) but I would all their time they be at School / they should neuer be idle / but always occupied in a continual rehearsing and looking back again to those things they have learned / and be more bound to keep well their old / than to take forth any new.

Thus if the Master occupy them / he shall set a little lesson take a great deal of time; and diligently enquiring and examining of the parts and the rules, not to be done so quickly and speedily as it might be thought to be; within a while / by this use / the Scholler shall be brought to a good kind of readiness of making / to the which if there be adioyned some use of speaking (which must necessarily be had) he shall be brought past the weariesome bitterness of his learning.

A great help to further this readiness of making and speaking / shall be / if the Master give him an English book / and cause him ordinarily every day to turn some part into Latin. This exercise cannot be done without his rules / and therefore doth establish them / and ground them surely in his mind for readiness / and maketh him more able to speak suddenly / whensoeuer any present occasion is offered for the same. And it doth help his learning more a great deal to turn out of English into Latin / than on the contrary.

Furthermore / where many can understand Latin / that cannot speak it / and when they read the Latin word in the book / can tell you the English thereof at any time; but when they have laid away their book / they cannot contrariwise tell you for the English the Latin again / wherefore your will ask them. And therefore this exercise helpeth this sore well / and maketh these words which he understandeth / to be ready to use unto him / and so perfecteth him in the tongue handsomely.

These precepts well kept / will bring a man clean past the use of this Grammar-book / and make him as ready as his book / and so meet to further things; whereof it were out of season to give precepts here / and therefore this may be / for this purpose / enough / which to good School-masters / and painful / is not so needful; to other meaner and less practised it may be / not only worth the labour of reading, but also of the using.

An Advertisement to the Reader.

IN this Edition, for the greater profit and ease both of Master and Scholler, in the English Rules, and in the Latin Syntax, those words wherein the force of each example lieth, are noted with letters and figures, where need is: the governor, director, or guider, or that which is in place of it, with an *; the governed, or that which is guided by it, with *: or if there be more governors, the first with *, the second with **; and so if more governeds, the first with *, the second with **: and sometimes, the order is directed by *, *, *: or by figures, and words of the same, or such like nature, coupled together with little strokes between, so much as may be. That so in saying the ensamples, the Children may (where or when the Master pleaseth) render again, only those words which are the ensample: as saying, *Quis nisi * mentis * inops oblatum respuat aurum?* may repeat again, * *inops* * *mentis*. So throughout all the Latin rules, for better understanding thereof, and for a short repetition, when the Master pleaseth, the sums of all the rules are set down, either in the words before the rule, or in the margin, that so they may be chained together briefly, and make perfect sense.

The

The Latin letters are thus written.

The capital letters.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V U X Y Z.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V U X Y Z.

The small letters.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t v u x y z.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t v u x y z.

Letters are divided into Vowels and Conſonants.

A Vowel is a letter which maketh a full and perfect ſound of it ſelf; and there are five in number: namely, *a, e, i, o, u*; whereunto is added the Greek Vowel *y*.

A Conſonant is a letter which muſt needs be ſounded with a Vowel, as *b* with *e*. And all the letters, except the Vowels, are Conſonants.

A Syllable is the pronouncing of one letter or more with one breath: as, *A-ve*.

A Diphthong is the ſound of two Vowels in one ſyllable; and of them there be four in number, namely, *æ, œ, au, eu*; whereunto is added *ei*: as, *Æneas, cœna, audio, euge, hei*.

Inſtead of *œ* and *æ* we commonly do pronounce *e*.

The Greek letters are thus written.

The capital letters.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

The ſmall letters.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ ς σ τ υ φ χ ψ ω.

PRECATIO.

DOmine Pater, cœli ac terræ Effector, qui liberaliter tribuis ſapientiam omnibus eam cum fiduciâ abs te petentibus, exorna ingenii mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudiſti, lumine divinæ gratiæ tuæ; ut non modo quæ ad cognoſcendum te & Servatorem noſtrum Dominum Jeſum valeant, intelligam, ſed etiam ita mente & voluntate perſequar, & indies benignitate tuâ, tum doctrina, tum pietate proficiam, ut qui efficis omnia in omnibus, in me reſplendeſcere dona tua facias, ad gloriam ſempiternam immortalis Majeſtatis tuæ. AMEN.

A PRAYER.

OAlmighty Lord and merciful Father / Maker of Heaven and Earth / which of thy free liberality giveſt wiſdom abundantly to all that with faith and full aſſurance aſk it of thee / beautifie by the light of thy heavenly grace the towardneſs of my wit / the which with all powers of nature thou haſt poured into me; that I may not only underſtand thoſe things which may effectually bring me to the knowledge of thee and the Lord Jeſu our Saviour / but alſo with my whole heart and will / conſtantly follow the ſame / and receive daily increaſe through thy bountiful goodneſs towards me / as well in good life as doctrine: ſo that thou which workeſt all things in all creatures / mayeſt make thy gracious benefits ſhine in me / to the endleſs glory and honor of thy immortal Majeſty. So be it.

¶ An Introduction of the Eight parts of Latin Speech.

IN speech be these eight parts following:

Noun, Pronoun, Verb, Participle,	declined.	Adverb, Conjunction, Preposition, Interjection,	undeclined.

Of a Noun.

A Noun is the name of a thing that may be seen, felt, heard, or understood: as the name of my hand in Latin, is manus: the name of an house, is domus: the name of goodness, is bonitas. A noun.

Of Nouns, some be substantives, and some be Adjectives. Nouns of two sorts.

A Noun Substantive is that standeth by himself, and requireth not another word to be joyned with him to shew his signification: as, Homo, *a man*. And it is declined with one Article: as, Hic magister, *a master*: or else with two at the most, as, Hic & hæc parens, *a father or mother*. A noun Substantive.

A Noun Adjective is that cannot stand by it self in reason or signification, but requireth to be joyned with another word: as, Bonus, *good*. Pulcher, *fair*. And it is declined either with three terminations: as, Bonus, bona, bonum: or else with three articles: as, Hic hæc & hoc Fœlix, *happy*: Hic & hæc Levis, & hoc Leve, *Light*. A noun Adjective.

A Noun Substantive either is proper to the thing that it betokeneth: as, Edvardus is my proper name: or else is common to more: as, Homo is a common name to all men. Two kinds of nouns Substantives.

Numbers

Numbers of Nouns.

IN Nouns be two Numbers/ the Singular and the Plural. The Singular number speaketh but of one: as/ Lapis, *a stone.* The Plural number speaketh of more than one: as/ Lapides, *stones.*

Cases of Nouns.

NOuns be declined with six cases/ Singularly and Plurally: the Nominative/ the Genitive/ the Dative/ the Accusative/ the Vocative/ and the Ablative.

Nominative case. The Nominative case cometh before the Verb/ and answereth to this question/ Who or what? as/ Magister docet, *The Master teacheth.*

Genitive. The Genitive case is known by this token Of, and answereth to this question/ Whose/ or Where of? as/ Doctrina Magistri, *The learning of the Master.*

Dative. The Dative case is known by this token *To:* and answereth to this question/ To whom/ or To What? as/ Do librum Magistro, *I give a Book to the Master.*

Accusative. The Accusative case followeth the Verb/ and answereth to this question/ Whom or What? as/ Amo Magistrum, *I love the Master.*

Vocative. The Vocative case is known by calling or speaking to: as O Magister, *O Master.*

Ablative. The Ablative case is commonly joyned with Prepositions serving to the Ablative case: as/ De Magistro, *Of the Master.* Coram Magistro, *Before the Master.*

Also *In*/ *With*/ *Through*/ *For*/ *From*/ *By* and *Than*/ after the Comparative degree/ be signs of the Ablative case.

Articles

Articles.

Articles are borrowed of the Pronoun, and be thus declined.

Singulariter.

Nominat. hic, hæc, hoc.	
Genitivo hujus.	
Dativo huic.	
Accuſ. hunc, hanc, hoc.	
Vocativo caret.	
Ablativo hoc, hac, hoc.	

Pluraliter.

Nominat. hi, hæ, hæc.	
G. horum, harum, horum.	
Dativo his.	
Accuſ. hos, has, hæc.	
Vocativo caret.	
Ablativo his.	

Genders of Nouns.

Genders of Nouns be ſeven: the Maſculine, the Feminine, the Neuter, the Commune of two, the Commune of three, the Doubtful, and the Epicene.

The Maſculine gender is declined with this Article Hic: as, Hic vir, *a Man.*

The Feminine gender is declined with this Article Hæc: as, Hæc mulier, *a Woman.*

The Neuter Gender is declined with this Article Hoc: as, Hoc ſaxum, *a Stone.*

The Commune of two is declined with Hic and Hæc: as, Hic & hæc parens, *a Father or Mother.*

The Commune of three is declined with Hic, hæc and hoc: as, Hic, hæc & hoc fœlix, *Happy.*

The Doubtful Gender is declined with Hic or hæc: as, Hic vel hæc dies, *a Day.*

The Epicene Gender is declined with one Article, and under that one Article both kinds are ſignified: as, Hic paſſer, *a Sparrow.* Hæc aquila, *an Eagle*, both he and ſhe.

The

The declensions of Nouns.

The [illegible]ve declensions of Nouns.

I. The first is when the Genitive and Dative case singular end in æ. The Accusative in am. The Vocative like the Nominative. The Ablative in a. The Nominative plural in æ. The Genitive in arum. The Dative in is. The Accusative in as. The Vocative like the Nominative. The Ablative in is.

As in example.

Singulariter.	Nominat. hæc musa.	Pluraliter.	Nominat. hæ musæ.
	Gen. hujus musæ.		Gen. harum musarum.
	Dativo huic musæ.		Dativo his musis.
	Accus. hanc musam.		Accusat. has musas.
	Vocativo ô musa.		Vocativo ô musæ.
	Abl. ab hac musâ.		Ablat. ab his musis.

Hæc mensa. Hic Poëta. Hic & hæc verna. Note.

Note that Filia and Nata, do make the Dative and the Ablative plural in is or in abus. Also Dea, Mula, Equa, Libera, make the Dative and the Ablative case plural in abus only.

II. The second is when the Genitive singular ends in i: The Dative in o. The Accusative in um. The Vocative for the most part like the Nominative. The Ablative in o. The Nominative plural in i. The Genitive in orum. The Dative in is. The Accusative in os. The Vocative like the Nominative. The Ablative in is.

As in example.

Singulariter.	Nom. hic magister.	Pluraliter.	Nominat. hi magistri.
	Gen. hujus magistri.		Ge. horum magistrorum.
	Dat. huic magistro.		Dativo his magistris.
	Ac. hunc magistrum.		Accus. hos magistros.
	Vocat. ô magister.		Vocativo ô magistri.
	Abl. ab hoc magistro.		Abl. ab his magistris.

Hic vir. Hic liber. Hæc cœlus. Hic logos. Note.

Here is to be noted, that when the Nominative endeth in us, the Vocative shall end in e: as, Nomi-

nativo hic Dominus, Vocativo ô Domine. Except Deus, that maketh ô Deus, and Filius that maketh ô Fili.

When the Nominative endeth in ius, if it be a proper name of a man / the Vocative shall end in i; as / Nominativo hic Georgius, Vocativo ô Georgi.

Also these Nouns following make their Vocative in e or in us: as / Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluvius.

Note also that all Nouns of the Neuter Gender of what declension soever they be / have the Nominative / the Accusative / and the Vocative alike in both numbers / and in the plural number they end all in a, as in example. Note.

Nom. hoc regnum.	Singulariter.	*Nominat. hæc regna.*	Plurali.	Hoc damnum.
Gen. hujus regni.		*Gen. horum regnorum.*		
Dat. huic regno.		*Dativo his regnis.*		Hoc malum.
Accus. hoc regnum.		*Accusat. hæc regna.*		
Voc. ô regnum.		*Vocativo ô regna.*		Hoc verbum.
Abl. ab hoc regno.		*Ablat. ab his regnis.*		

Except Ambo and Duo, which make the Neuter gender in o, and be thus declined,

Nominativo Ambo, amba, ambo.
Genitivo Amborum, ambarum, amborum.
Dativo Ambobus, ambabus, ambobus.
Accusativo Ambos, ambas, ambo.
Vocativo Ambo, amba, ambo.
Abl. Ambobus, ambabus, ambobus. Likewise Duo.

III. The third is when the Genitive singular endeth in is: The Dative in i: The Accusative in em, and sometime in im, and sometime in both: The Vocative like the Nominative: The Ablative in e or i, and sometime in both: The Nominative plural in es: The Genitive in um, and sometime in ium: The Dative in bus: The Accusative in es: The Vocative like the Nominative: The Ablative in bus.

Hic pater.
Hic panis.
Hoc opus.
Hoc caput.
Hæc nubes.
Hic vel hæc bubo.
Hæc virtus.
Hoc animal.
Hoc cubile.
Hoc calcar.

As in Example.

	Singulariter.	Pluraliter.
Nom.	hic lapis.	hi lapides.
Gen.	hujus lapidis.	horum lapidum.
Dativ.	huic lapidi.	his lapidibus.
Accuſ.	hunc lapidem.	hos lapides.
Vocativo	ô lapis.	ô lapides.
Abl.	ab hoc lapide.	ab his lapidibus.

	Singulariter.	Pluraliter.
No.	hic & hæc parens.	hi & hæ parentes.
Gen.	hujus parentis.	horum & harum (parentum.
Dativo	huic parenti.	his parentibus.
Acc.	hunc & hanc parentem.	hos & has parentes.
Voc.	ô parens. (rente.	ô parentes.
Abl.	ab hoc & hac pa-	ab his parentibus.

IV. The fourth is when the Genitive caſe ſingular endeth in us. The Dative in ui. The Accuſative in um. The Vocative like the Nominative. The Ablative in u. The Nominative plural in us. The Genitive in uum. The Dative in ibus. The Accuſative in us. The Vocative like the Nominative. The Ablative in ibus.

Hic gradus.
Hæc porticus.
Hoc cornu.

As in Example.

	Singulariter.	Pluraliter.
Nom.	hæc manus.	hæ manus.
Gen.	hujus manûs.	harum manuum.
Dat.	huic manui.	his manibus.
Accuſ.	hanc manum.	hæc manus.
Voc.	ô manus.	ô manus.
Abl.	ab hac manu.	ab his manibus.

V. The fifth is when the Genitive and Dative caſe ſingular do end in ei. The Accuſative in em. The Vocative like the Nominative. The Ablative in e. The Nominative plural in es. The Genitive in erum. The Dative in ebus. The Accuſative in es. The Vocative like the Nominative. The Ablative in ebus.

As

As in Example.

Singulariter.	*Nom. hic meridies.*	Pluraliter.	*Nom. hi meridies.*
	Gen. hujus meridiei.		*G. horum meridierum.*
	Dat. huic meridiei.		*Dat. his meridiebus.*
	Ac. hunc meridiem.		*Accus. hos meridies.*
	Voc. ô meridies.		*Voc. ô meridies.*
	Ab. ab hoc meridie.		*Ab. ab his meridiebus.*

Hic res. Hæc facies. Hæc acies.

Note that all Nouns of the fifth declension be of the feminine gender, except meridies and dies.

The declining of Adjectives.

A Noun adjective of three terminations, is thus declined, after the first and second declension.

Singulariter.	*N. bonus, bona, bonum.*	Pluraliter.	*Nom. boni, bonæ, bona.*
	Gen. boni, bonæ, boni.		*G. bonorum, bonarum,*
	D. bono, bonæ, bono.		*Dat. bonis. (bonorum.*
	A. bonum, bonam, bonũ.		*Ac. bonos, bonas, bona.*
	V. bone, bona, bonum.		*Voc. boni, bonæ, bona.*
	A. bono, bonâ, bono.		*Ablativo bonis.*

Niger, a, um. Tardus, a, um. Satur, a, um.

There are besides these, certain Nouns adjectives of another manner of declining, which make the Genitive case singular in ius, and the Dative in i: which be these that follow, with their compounds.

An exception.

Singulariter.	*N. unus, una, unum.*	Pluraliter.	*Nom. uni, unæ, una.*
	Genitivo unius.		*Ge. unorum, unarum,*
	Dativo uni.		*Dat. unis. (unorum.*
	A. unum, unam, unum.		*Ac. unos, unas, una.*
	Voc. une, una, unum.		*Voc. uni, unæ, una.*
	Abl. uno, una, uno.		*Ablativo unis.*

Note that unus, a, um, hath not the plural number, but when it is joyned with a word that lacketh the singular number: as, Unæ literæ, Una mœnia.

Note.

In like manner be declined totus, solus, and also ullus, alius, alter, uter, and neuter: saving that these five last rehearsed lack the Vocative case.

Alius hath aliud neut.

A Noum Adjective of three Articles is thus declined/ after the third declension.

Ingens. Solers. Capax. Vetus.

Singulariter.

Nominat. hic, hæc, & hoc felix.
Gen. hujus felicis.
Dat. huic felici.
Ac. hunc & hanc felicem & hoc felix.
Voca. ô felix.
Ab. ab hoc, hac & hoc felice, vel felici.

Pluraliter.

Nom. hi & hæ felices, & hæc felicia.
Gen. horum, harum & horum felicium.
Dat. his felicibus.
Ac. hos & has felices, & hæc felicia.
Vo. ô felices, & ô felicia.
Abl. ab his felicibus.

Levis & leve. Celer celeris & celere. Melior & melius.

Singulariter.

Nom. hic & hæc tristis & hoc triste.
Gen. hujus tristis.
Dat. huic tristi.
Acc. hunc & hanc tristem, & hoc triste.
Voc. ô tristis & ô triste.
Ablat. ab hoc, hac, & hoc tristi.

Pluraliter.

Nom. hi & hæ tristes. & hæc tristia.
Gen. horum, harum & horum tristium.
Dat. his tristibus.
Acc. hos & has tristes, & hæc tristia.
V. ô tristes, & ô tristia.
Abl. ab his tristibus.

Comparison of Nouns.

ADjectives whose signification may increase or be diminished / may form comparison.

Three degrees of comparison.

There be three degrees of Comparison: The Positive/ the Comparative/ and the Superlative.

The positive.

The Positive betokeneth the thing absolutely without excess: as/ Durus, *Hard.*

The com. parative.

The Comparative somewhat exceedeth his Positive in signification: as/ Durior, *Harder.* And it is formed of the first case of his Positive that endeth in *i*, by putting thereto or and us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius: of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius.

The superlative.

The Superlative exceedeth his positive in the high-

highest degree: as/ Durissimus, *Hardest*. And it is formed of the first case of his Positive that endeth in i, by putting thereto ſ, and simus: as/ of Duri, durissimus, of Tristi tristissimus, of Dulci dulcissimus.

From these general rules are excepted these that follow: Bonus, melior, optimus. Malus, pejor, pessimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. Excepti-on.

And if the Positive end in er, the Superlative is formed of the Nominative case by putting to rimus: as/ Pulcher, pulcherrimus. Acer. Teter. Acer.

Also these nouns ending in lis, make the Superlative by changing lis into limus: as/ Humilis, humillimus: Similis, simillimus: Facilis, facillimus: Gracilis, gracillimus: Agilis, agillimus: Docilis, docillimus.

All other nouns ending in lis do follow the general rule aforegoing: as/ Utilis, utilissimus.

Also if a vowel come before us, it is compared by Magis and Maximè, as/ Pius, magis pius, maximè pius. Assiduus, magis assiduus, maximè assiduus. Igneus. Impius. Arduus. Strenuus.

OF THE PRONOUN.

A Pronoum is a part of speech much like to a Noun: which is used in shewing or rehearsing.

There be fifteen Pronouns/ Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras vestras, whereof four have the Vocative case: as/ Tu, meus, noster, vester, and nostras: and all other lack the Vocative case. There be fifteen pronouns.

To these may be added their compounds/ Egomet, tute, idem, and also/ Qui, quæ, quod.

These eight Pronouns: Ego, tui, sui, ille, ipse,

Primitives. iſte, hic, and is, be Primitives; ſo called / for becauſe they be not derived of others. And they be alſo called Demonſtratives / becauſe they ſhew a thing not ſpoken of before.

Demonſtratives.

Relatives. And theſe ſix / Hic, ille, iſte, is, idem, and qui, be Relatives / becauſe they rehearſe a thing that was ſpoken of before.

Derivatives. Theſe ſeven / Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras, be derivatives: for they be derived of their Primitives / mei, tui, ſui, noſtri, and veſtri.

Five things belonging to a Pronoun. There belong to a Pronoun theſe five things / Number / Caſe / and Gender: as are in a Noun / Declenſion and Perſon, as here followeth.

The Declenſion of Pronouns.

There be four Declenſions of Pronouns.

The firſt declenſion. Theſe three / Ego, tu, ſui, be of the firſt declenſion / and be thus declined.

Singulariter.	*Nominativo Ego.*	Pluraliter.	*Nominativo Nos.*
	Genitivo mei.		*Gen. noſtrûm vel noſtri.*
	Dativo mihi.		*Dativo nobis.*
	Accuſativo me.		*Accuſativo nos.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo à me.		*Ablativo à nobis.*

Singulariter.	*Nominativo Tu.*	Pluraliter.	*Nominativo Vos.*
	Genitivo tui.		*Ge. veſtrûm vel veſtri.*
	Dativo tibi.		*Dativo vobis.*
	Accuſativo te.		*Accuſativo vos.*
	Vocativo tu.		*Vocativo à vos.*
	Ablativo à te.		*Ablativo à vobis.*

Singul. and Plural.	*Nominativo caret*	*Accuſativo ſe.*
	Genitivo ſui.	*Vocativo caret.*
	Dativo ſibi.	*Ablativo à ſe.*

The ſecond declenſion. Theſe ſix / Ille, ipſe, iſte, hic, is, and qui, be of the ſecond declenſion / and be thus declined.

Sin-

Singulariter.		Pluraliter.	
Nom.	iſte, iſta, iſtud.	Nom.	iſti, iſtæ, iſta.
Gen.	iſtius.	Gen.	iſtorum, iſtarum, iſtorum.
Dat.	iſti.	Dat.	iſtis.
Ac.	iſtum, iſtam, iſtud.	Accuſ.	iſtos, iſtas, iſta.
Vocat.	caret.	Vocat.	caret.
Abl.	iſto, iſtâ, iſto.	Abl.	iſtis.

Ille is declined like Iſte, and alſo Ipſe, ſaving that the Neuter gender in the Nominative caſe and in the accuſative caſe ſingular maketh ipſum.

Nominativo hic, hæc, hoc. Genitivo hujus. Dativo huic: as afore in the Noun.

Singulariter.		Pluraliter.	
Nom.	is, ea, id.	Nom.	ii, eæ, ea.
Genitivo	ejus.	Ge.	eorum, earum, eorũ.
Dativo	ei.	Dativo	iis, vel eis.
Ac.	eum, eam, id.	Accuſ.	eos, eas, ea.
Vocativo	caret.	Vocativo	caret.
Ablat.	eo, eâ, eo.	Ablat.	iis, vel ĩs.

Singulariter.		Pluraliter.	
Nom.	qui, quæ, quod.	N.	qui, quæ, quæ, (rum.
Genitivo	cujus.	G.	q orũ, quarum, quo-
Dativo	cui.	Dat.	quibus vel queis.
Ac.	quem, quam, quod.	Ac.	quos, quas, quæ.
Vocat.	caret. (quî.	Vocativo	caret.
Ab.	quo, quâ, quo vel	Ab.	quibus vel queis.

Likewiſe Quis and Quid be declined / whether they be Interrogatives / or Indefinites. Alſo Quiſquis is thus declined.

Nom.		Ac.		Ab.	
	Quiſquis.		Quicquid.		Quoquo.
	Quicquid.				Quaqua.
					Quoquo.

The Compound of Quis.

Where note that Quid is alwayes a Subſtantive of the Neuter gender. Note.

Theſe five / Meus, tuus, ſuus, noſter and veſter, are of the third declenſion / and be declined like nouns Adjectives of three terminations / in this wiſe. The third declenſion.

Singulariter.	*N.* meus, mea, meum.	Pluraliter.	*Nom.* mei, meæ, mea.
	Gen. mei, meæ, mei.		*Gen.* meorum, mearum, meorum.
	Dat. meo, meæ, meo.		*Dat.* meis.
	A. meum, meam, meũ.		*Accu.* meos, meas, mea.
	Voc. mi, mea, meum.		*Voc.* mei, meæ, mea.
	Abl. meo, meâ, meo.		*Ablativo* meis.

The fourth declenſion.

So is Noſter declined/ and Tuus, ſuus, veſter; ſabing that theſe three laſt do lack the Vocative caſe. Noſtras, veſtras, and this Noun Cujas/ be of the fourth declenſion/ and be thus declined.

Singulariter.	*N.* hic & hæc noſtras & hoc noſtrate.	Pluraliter.	*N.* hi & hæ noſtrates, & hæc noſtratia.
	Gen. hujus noſtratis.		*Gen.* horum, harum & horum noſtratium.
	Dat. huic noſtrati.		*Dat.* his noſtratibus.
	A. hunc & hanc noſtratem & hoc noſtrate.		*Ac.* hos & has noſtrates & hæc noſtratia.
	Vocat. ô noſtras & ô noſtrate.		*Vocat.* ô noſtrates & ô noſtratia.
	Abl. ab hoc, hac & hoc noſtrate vel noſtrati.		*Ab.* ab his noſtratibus.

Note.

Here is to be noted/ that Noſtras, veſtras, and this Noun Cujas be called Gentiles, becauſe they properly betoken pertaining to Countries or Nations/ to Sects or Factions.

A Pronoun hath three Perſons.

Perſons three.

The firſt perſon ſpeaketh of himſelf; as/ Ego, *I.* Nos, *We.*

The ſecond perſon is ſpoken to: as/ Tu, *Thou.* Vos, *Ye.* And of this perſon is alſo every Vocative caſe.

The third perſon is ſpoken of: as/ Ille, *He.* Illi, *They.* And therefore all Nouns/ Pronouns and Participles be of the third perſon.

OF A VERB.

A Verb is a part of ſpeech declined with mood and tenſe, and betokeneth doing, as Amo *I love*: or ſuffering, as Amor, *I am loved*: or being, as Sum, *I am*. A Verb.

Of Verbs ſuch as have perſons, be called Perſonals: as, Ego amo, Tu amas. And ſuch as have no perſons, be called Imperſonals: as, Tædet, *it irketh*. Oportet, *it behoveth*.

Of Verbs Perſonals there be five kinds, Active, Paſſive, Neuter, Deponent, and Commune. Verbs perſonals.

A Verb Active endeth in o, and betokeneth to do: as, Amo, *I love*, and by putting to r, it may be a Paſſive: as, Amor. Active.

A Verb Paſſive endeth in or, and betokeneth to ſuffer: as, Amor, *I am loved*, and by putting away r, it may be an Active: as, Amo. Paſſive.

A Verb Neuter endeth in o, or m, and cannot take r, to make him a Paſſive: as, Curro, *I run*. Sum, *I am*. And it is Engliſhed ſometime Actively: as Curro, *I run*, and ſometime Paſſively: as Ægroto, *I am ſick*. Neuter.

A Verb Deponent endeth in r, like a Paſſive, and yet in ſignification is but either Active: as, Loquor verbum, *I ſpeak a word*, or Neuter: as, Glorior, *I boaſt*. Depo-nent.

A Verb commune endeth in r, and yet in ſignification is both Active and Paſſive: as, Oſculor te, *I kiſs thee*. Oſculor à te, *I am kiſſed of thee*. Com-mune.

MOODS.

Moods six. There be six Moods: the Indicative / the Imperative / the Optative / the Potential / the Subjunctive / and the Infinitive.

Indicative. The Indicative Mood sheweth a reason true or false: as / Ego amo, *I love.* Or else asketh a question: as, Amas tu? *Dost thou love?*

Imperative. The Imperative biddeth or commandeth: as / Ama, *Love thou.*

Optative. The Optative wisheth or desireth / with these signs / *Would God, I pray God,* or *God grant*: as Utinam amem, *I pray God I love*: and hath commonly an adverb of wishing joined with him.

Potential. The Potential mood is known by these signs / *May, can, might, would, should, could* or *ought*: as / Amem, *I may* or *can love*: without an Adverb joyned with him.

Subjunctive. The Subjunctive mood hath evermore some Conjunction joyned with him: as / Cùm amarem, *when I loved.* And it is called the Subjunctive mood / because it dependeth upon another Verb in the same sentence / either going before or coming after: as / Cùm amarem, eram miser, *when I loved, I was a wretch.*

Infinitive. The Infinitive mood signifieth to do / to suffer / or to be: and hath neither number / nor person / nor Nominative case before him: and is known commonly by this sign *To*, as Amare, *To love.* Also when two Verbs come together without any Nominative case between them / then the latter shall be the Infinitive mood: as / Cupio discere, *I desire to learn.*

GE-

GERUNDS.

There be moreover belonging to the Infinitive mood of verbs, certain voices called Gerunds / ending in di, do, and dum: Which have both the active and passive signification: as Amandi, *of loving*, or *of being loved*. Amando, *in loving*, or *in being loved*. Amandum, *to love*, or *to be loved*. Gerunds three: di, do, dum.

SUPINES.

There be also pertaining unto Verbs / two Supines: the one ending in um, which is called the first Supine / because it hath the signification of the Verb active: as / Eo amatum, *I go to love*. And the other in u, which is called the latter Supine / because it hath for the most part the signification passive: as Difficilis amatu, *Hard to be loved*. Supines two, in um & u.

TENSES.

There be five Tenses or Times: the Present tense / the Preterimperfect / the Preterperfect / the Preterpluperfect and the Future tense. Tenses five.

The Present tense speaketh of the time that now is: as / Amo, *I love*. Present tense.

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as / Amabam, *I loved* or *did love*. Preterimperfect.

The preterperfect tense speaketh of the time perfectly past / with this sign *Have*: as / Amavi, *I have loved*. Preterperfect.

The preterpluperfect tense speaketh of the time more than perfectly past / with this sign *Had*: as / Amaveram, *I had loved*. Preterpluperfect.

The Future tense speaketh of the time to come / with this sign *shall* or *will*: as / Amabo, *I shall or will love*. Future.

PERSONS.

Persons three. THere be also in verbs three persons in both numbers/ as Singulariter, Ego amo, *I love.* Tu amas, *Thou lovest.* Ille amat, *He loveth.* Pluraliter. Nos amamus, *We love.* Vos amatis, *Ye love.* Illi amant. *They love.*

CONJUGATIONS.

Conjugations four. VErbs have four Conjugations/ which be known after this manner.

The first Conjugation hath a long / before re and ris: as/ Amāre, amāris.

The second Conjugation hath e long/ before re and ris: as Docēre, docēris

The third Conjugation hath e short/ before re and ris: as/ Legĕre, legĕris.

The fourth Conjugation hath i long / before re and ris: as/ Audīre, audīris.

Verbs in O, of the four Conjugations, be declined after these examples.

AMo, amas, amavi, amare: amandi, amando, amandum: amatum, amatu: amans, amaturus. } To love.

Doceo, doces, docui, docere: docendi, docendo, docendum: doctum, doctu: docens, docturus. } To teach.

Lego, legis, legi, legere: legendi, legendo, legendum: lectum, lectu: legens, lecturus. } To read.

Audio, audis, audivi, audire: audiendi, audiendo, audiendum: auditum, auditu: audiens, auditurus. } To hear.

Indica-

Indicative Mood, Preſent tenſe ſingular.

I love,	*Thou loveſt,*	*He loveth,*	*We love,*	*Ye love,*	*They love,*
or,	or,	or,	or,	or,	or,
do love.	*doſt love.*	*doth love.*	*do love.*	*do love.*	*do love.*

A Mo, amas, amat, Doceo, doces, docet. Lego, legis, legit. Audio, audis, audit. } *Pluraliter.* { Amamus, amatis, amant. Docemus, docetis, docent. Legimus, legitis, legunt. Audimus, auditis, audiunt.

Preterim-perfect tenſe ſing. { Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam, } *I loved or did love.* bas, bat. *Plur.* bamus, batis, bant.

Preterperfect tenſe ſingular. { Amavi, Docui, Legi, Audivi, } *I have loved.* iſti, it. *Plur.* imus, iſtis, ërunt vel ëre.

Preterpluperfect tenſe ſing. { Amaveram, Docueram, Legeram, Audiveram, } *I had loved.* ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.

Future tenſe ſing. { Amabo, Docebo, Legam, Audiam, } *I ſhall or will love.* bis, bit. *Plur.* bimus, bitis, bunt. es, et, *Plur.* emus, etis, ent.

Impera-

Imperative Mood.

	Love thou.	*Love he, or let him love.*	*Love we, or let us love.*	*Love ye.*	*Love they, or let them love.*
Present tense singular.	Ama, amet,		*Pl.* amemus.	amate, ament.	
	Amato : amato.			amatote : amanto.	
	Doce, doceat,		*Pl.* doceamus.	docete, doceant,	
	docето: docето.			docetote: docento.	
	Lege, legat,		*Pl.* legamus.	legite, legant,	
	legito : legito.			legitote : legunto.	
	Audi, audiat,		*Pl.* audiamus.	audite, audiant,	
	audito : audito.			auditote: audiunto.	

Optative Mood.

God grant I love.

Present tense sing. utinam: Amem, ames, amet. *Pl. ut.* amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam, as, at. *Plur. utin.* amus, atis, ant.

Preterimperfect tense sing. utinam: Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, *Would God I loved or had love.* res, ret. *Plur. utin.* remus, retis, rent.

Preterperfect tense singular utinam: Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim, *I pray God I have loved.* ris, rit. *Pl. utin.* rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tense sing. utinam: Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem, *Would God I had loved.* ſes, ſet. *Plur. utin.* ſemus, ſetis, ſent.

Future tense singular utinam: Amavero, Docuero, Legero, Audivero, *God grant I shall or will love hereafter.* ris, rit. *Plur, utin.* rimus, ritis, rint.

Poten-

Potential Mood.

I may or can love.

Present tense sing. Amem, ames, amet. *Plur.* amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam, as, at. *Plur.* amus, atis, ant.

Preterimperfect tense sing. Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, *I might, would, should, ought or could love.* res, ret. *Plur.* remus, retis, rent.

Preterperfect tense singular. Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim, *I might, would, should or ought to have loved.* ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tense sing. Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem, *I might, would, should or ought to had loved.* ſes, ſet. *Plur.* ſemus, ſetis, ſent.

Future tense sing. Amavero, Docuero, Legero, Audivero, *I may or can love hereafter.* ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Subjunctive Mood.

When I love.

Present tense sing. Cùm Amem, ames, amet. *Plur.* cùm amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam, as, at. *Plur.* cùm amus, atis, ant.

Preter-

Preterimperfect tense sing. Cùm	Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,	*When I loved or did love.*	res, rêt. *Plur. cùm* rêmus, retis, rent.
Preterperfect tense singular Cùm	Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim,	*When I have loved.*	ris, rit. *Plur. cùm* rimus, ritis, rint.
Preterpluperfect tense sing. Cùm	Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem,	*When I had loved.*	ſes, ſet. *Plur. cùm* ſemus, ſetis, ſent.
Future tense singular Cùm	Amavero, Docuero, Legero, Audivero,	*When I shall or will love.*	ris, rit. *Plur. cùm* rîmus, rîtis, rint.

Infinitive Mood.

Present and Preterimperfect tense.	Amare, Docere, Legere, Audire,	To	Love. Teach. Read. Hear.
Preterperfect and Preterpluperf. tense.	Amaviſſe, Docuiſſe, Legiſſe, Audiviſſe,	To have or had	Loved. Taught. Read. Heard.
Future tense.	Amaturum, Docturum, Lecturum, Auditurum,	eſſe, To	love teach read hear hereafter.

Gerunds.

Amandi, of loving/	do, in loving/	dum, to love.
Docendi, of teaching/	do, in teaching/	dum, to teach.
Legendi, of reading/	do, in reading/	dum, to read.
Audiendi, of hearing/	do, in hearing/	dum, to hear.

Supines.

Supines. Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, To lobe, teach, read, hear. Amatu, Doctu, Lectu, Auditu, To be lobed, taught, read, heard.

The Participle of the present tense. Amans, lobing. Docens, teaching. Legens, reading. Audiens, hearing.

The Participle of the first future tense. Amaturus, to lobe or about to lobe. Docturus, to teach or about to teach. Lecturus, to read or about to read. Auditurus, to hear or about to hear.

Before we decline any Verbs in or, for supplying of many tenses lacking in all such Verbs, we must learn to decline this Verb Sum, in this wise following:

Sum, es, esse, futurus. To be.

Indicative Mood.

Present tense singular. Sum, I am: es, est. *Plural.* Sumus, estis, sunt.

Preter imperfect tense sing. Eram, I was: eras, erat. *Plural.* eramus, eratis, erant.

Preterperfect tense singul. Fui, I have been: fuisti, fuit. *Plural.* fuimus, fuistis, fuêrunt vel fuêre.

Preterpluperfect tense sing. Fueram, I had been: fueras, fuerat. *Plurali ter.* fueramus, fueratis, fuerant.

Future tense singular. Ero, I shall or will be: eris, erit. *Pluraliter.* erimus, eritis, erunt.

Impera-

Imperative Mood.

Present tense sing.	Sis,	he	Sit,	*Plur.* Simus.	Sitis,	Sint.
	Es,	thou	Este.		Este.	
	Esto.		Esto.		Estote.	Sunto.

Optative Mood.

Present tense sing. utinam — Sim, I pray God I be: sis, sit. *Plur.* utinam simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense sing. utin. — Essem, Would God I was: esses, esset. *Plur.* utinam essemus, essetis, essent.

Preterperfect tense sing. utin. — Fuerim, I pray God I have been: fueris, fuerit. *Plur.* utin. fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense sing. utin. — Fuissem, Would God I had been: fuisses, fuisset. *Plur.* utin. fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense singul. utinam — Fuero, God grant I be hereafter: fueris, fuerit. *Plur.* utin. fuerîmus, fueritis, fuerint.

Potential Mood.

Present tense singular. — Sim, I may or can be: sis, sit. *Plur.* simus sitis, sint.

Preterimperfect tense singular. — Essem, I might or could be: esses, esset. *Plur.* essemus, essetis, essent.

Preterperfect tense singular. — Fuerim, I might / could / should / or ought to have been: fueris, fuerit. *Plur.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense singular. — Fuissem, I might / could / should / or ought to had been: fuisses, fuisset. *Plur.* fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense singular. — Fuero, I may or can be hereafter: fueris, fuerit. *Plur.* fuerîmus, fueritis, fuerint.

Sub-

Subjunctive Mood.

Preſent tenſe ſingul. Cùm } Sim, When I am: ſis, ſit. *Plur.* Cùm ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperfect tenſe ſingul. cùm } Eſſem, When I was: eſſes, eſſet. *Plur.* cùm eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tenſe ſingul. cùm } Fuerim, When I have been: fueris, fuerit. *Plur.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tenſe ſing. cùm } Fuiſſem, When I had been: fuiſſes, fuiſſet. *Plur.* cùm fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſingul. cùm, } Fuero, When I ſhall or will be: fueris, fuerit. *Plur.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitive Mood.

Preſent and preterimperfect tenſe. } Eſſe, To be. { *Preterperfect and preterpluperfect tenſe* } Fuiſſe, { To have or had been.

Future tenſe. [Fore vel futurum eſſe, To be hereafter.

Verbs in *or* of the four Conjugations be declined after theſe examples.

AMor, amâris vel amâre, amatus ſum vel fui, amâri, amatus, amandus. To be loved.

Doceor, docêris vel docêre, doctus ſum vel fui, docêri, doctus, docendus. To be taught.

Legor, legeris vel legere, lectus ſum vel fui, legi, lectus, legendus. To be read.

Audior, audiris vel audire, auditus ſum vel fui, audiri, auditus, audiendus. To be heard.

Indicative Mood.

1 am loved.

Preſent tenſe ſing.
Amor, amâris vel amâre, amatur.
Doceor, docêris vel docêre, docetur.
Legor, legĕris vel legĕre, legitur.
Audior, audîris vel audîre, auditur.
Plurali. mur, mini, ntur.

Preterimperfect tenſe ſingular.
Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar, *1 was loved.* baris vel bare, batur. *Plural.* bamur, bamini, bantur.

Preterperfect tenſe ſingular.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, *I have been loved.* ſum vel fui, tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. *Plu.* ti ſumus vel fuimus, ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt, fuêrunt vel fuêre.

Preterpluperf. tenſe ſingular.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, *I had been loved.* eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Plur.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tenſe ſing.
Amabor, Docebor, Legar, Audiar, *I ſhall or will be loved.* beris vel bere, itur. *Plur.* bimur, imini, buntur. êris vel êre, etur. *Plur.* êmur, êmini, entur.

Imperative Mood.

	Be thou loved.	*Let him be loved.*	*Let us be loved.*	*Be ye loved*	*Let them be loved.*
Preſent tenſe ſingular.	Amare, amator:	ametur, amator.	*Plur.* amemur.	Amamini, amaminor:	amentur, amantor.
	Docere, docetor:	doceatur, docetor.	*Pl.* doceamur.	Docemini, doceminor:	doceantur, docentor.
	Legere, legitor:	legatur, legitor.	*Plur.* legamur.	Legimini, leginiminor:	legantur, leguntor.
	Audire, auditor:	audiatur, auditor.	*Pl.* audiamur.	Audimini, audiminor:	audiantur, audiuntor.

Optative

Optative Mood.

God grant I be loved.

Preſent tenſe ſingular, Utinam { Amer, êris vel êre, êtur. *Pl. uti.* êmur, êmini, entur. Docear, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. *Plur. uti.* amur, amini, antur.

Preterimperf. tenſe ſingular, utinam { Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } *Would God I were loved.* reris vel rere, retur. *Pl. uti.* remur, remini, rentur.

I pray God I have been loved.

Preterperfect tenſe ſingular, utinam { Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Plur. uti.* ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

Would God I had been loved.

Preterpluperf. tenſe ſingular, utinam { Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Plur. uti.* ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

God grant I be loved hereafter.

Future tenſe ſingular, utinam { Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plur. uti.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Potential Mood.

I may or can be loved.

Preſent tenſe ſingular. { Amet, êris vel êre, êtur. *Plur.* êmur, êmini, entur. Docear, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. *Plur.* amur, amini, antur.

Preterim-perfect tenſe ſingular. Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } *I would, ſhould, or ought to be loved.* reris vel rere, retur. *Plur.* remur, remini rentur.

I would, ſhould, or ought to have been loved.

Preter-perfect tenſe ſingular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Plur.* ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

I would, ſhould, or ought to had been loved.

Preterplu-perfect tenſe ſingular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Plur.* ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

I may or can be loved hereafter.

Future tenſe ſingular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plur.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Subjunctive Mood.

When I am loved.

Preſent tenſe ſingular. Amer, êris vel êre, êtur. *Plur. cùm* êmur, êmini, entur.
Docear, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. *Plu. cùm* amur, amini, antur.
Cùm

When I was loved.

Preterim-perf. tenſe ſingular. Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } rêris vel rêre, rêtur. *Plur. cùm* rêmur, rêmini, rentur.
Cùm

When I have been loved.

Preterper-fect tenſe ſingular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Plur. cùm* ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.
Cùm

Preter-

When I had been loved.

Preterplu-perf. tense singular, Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, Cùm — eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Plur. cùm* ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

Future tense ſingular, Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, Cùm — *When I ſhall or will be loved.* ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plur. cùm* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Indicative Mood.

Preſent and Preterimperfect tenſe. Amari, Doceri, Legi, Audiri, — To be — Loved. Taught. Read. Heard.

Preterperf. tenſe and preterpluperf. tenſe. Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, — To have or had been loved. eſſe vel fuiſſe.

Future tenſe ſing. Amatum iri, vel amandum eſſe, Doctum iri, vel docendum eſſe, Lectum iri, vel legendum eſſe, Auditum iri, vel audiendum eſſe, — To be — loved, taught, read, heard hereafter.

A participle of the preterperf. tenſe. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — Loved. Taught. Read. Heard.

A participle of the Future in Dus. Amandus, Docendus, Legendus, Audiendus, — To be — Loved. Taught. Read. Heard.

Of certain Verbs going out of Rule, *which are declined and formed in manner following.*

POssum, potes, potui, posse, potens: To may or can.

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: supinis caret; volens: To will or to be willing.

Nolo, nonvis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: supinis caret, nolens: To nill or to be unwilling.

Malo, mavis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: supinis caret: malens: To have rather or to be more willing.

Edo, edis vel es, edi, edere vel esse: edendi, edendo, edendum: esum esu, vel estum estu: edens, esurus vel esturus: To eat.

Fio, fis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus: To be made or to be done.

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: latum, latu: ferens, laturus: To bear or suffer.

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferri: latus, ferendus: To be born or suffered.

Indicative Mood.

Present tense singular.

POssum, potes, potest.
Volo, vis, vult.
Nolo, nonvis, nonvult.
Malo, mavis, mavult. (est.
Edo, edis vel es, edit vel
Fio, fis, fit.
Fero, fers, fert.
Feror, ferris vel ferre, fertur.

Plurraliter.

Possumus, potestis, possunt.
Volumus, vultis, volunt.
Nolumus, nonvultis, nolunt.
Malumus, mavultis, malunt.
Edimus, editis vel estis, edunt
Fimus, fitis, fiunt.
Ferimus, fertis, ferunt.
Ferimur, ferimini, feruntur.

Preter-

Preterimperfect tense singular.

Poteram,
Volebam,
Nolebam,
Malebam,
Edebam,
Fiebam,
Ferebam,
} as, at. *Plural.* amus, atis, ant.

Ferebar, baris vel bare, batur. *Plur.* bantur, bamini, bantur.

Preterperfect tense singular.

Potui,
Volui,
Nolui,
} Malui,
Edi,
Tuli,
} isti, it. *Plur.* imus, istis, ĕrunt vel ĕre.

Factus
Latus
} sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit. *Plur.* ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt, fuerunt vel fuêre.

Preterpluperfect tense singular.

Potueram,
Volueram,
Nolueram,
} Malueram,
Ederam,
Tuleram,
} ras, rat *Pl.* ramus, ratis, rant.

Factus,
Latus,
} eram vel fueram, tus eras vel fuerat, tus erat vel fuerat. *Plural.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense singular.

Potero, eris, erit. *Plur.* poterimus, eritis, erunt.

Volam,
Nolam,
Malam,
} Edam,
Fiam,
Feram,
} es, et. *Plur.* emus, etis, ent.

Ferar, ferêris vel ferêre, feretur. *Plural.* feremur, feremini, ferentur.

Possum, Volo, Malo, have no Imperative Mood.

Imperative Mood.

Noli, nolito. *Plurał.* Nolite, nolitote.

Preſent tenſe ſingular.

Es eſto,	edat,	*Pl.* Edamus,	edite, eſte, eſtote, editote:	Edant, edunto.
ede,	eſto,			
edito:	edito:			
Fito tu:	Fiat,	*Pl.* Fiamus,	Fite,	Fiant,
	Fito:		fitote:	fiunto.
Fer,	Ferat,	*Plu.* Feramus.	Ferte,	Ferant,
ferto:	ferto:		fertote:	ferunto.
Ferre	Feratur,	*Plu.* Feramur.	Ferimini,	Ferantur,
fertor:	fertor:		feriminor:	feruntor.

Optative Mood.

Preſent tenſe ſingular.

Utinam Poſſim, Velim, Edam, Fiam, Feram, Nolim, Malim, is, it. *Plur. utinam* imus, itis, int. as, at. *Plur. uti.* amus, atis, ant.

Utinam Ferar, raris vel rare, ratur. *Plur. uti.* amur, amini, antur.

Preterimperf. tenſe ſingular.

Utinam Poſſem, Vellem, Nollem, Mallem, Ederem vel eſſem, Fierem, Ferrem, es, et. *Plur. utin.* emus, etis, ent.

Utinam Ferrer, reris vel rere, retur. *Pl. uti.* remur, remini, rentur.

Preterperfect tenſe ſingular.

Utinam Potuerim, Voluerim, Noluerim, Factus, Latus, Maluerim, Ederim, Tulerim, ris, rit. *Plur. uti.* rimus, ritis, rint. ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Pl. uti.* ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

Preterpluperf. tenſe ſingular.

Utinam Potuiſſem, Voluiſſem, Noluiſſem, Factus, Latus, Maluiſſem, Ediſſem, Tuliſſem, ſes, ſet. *Plur. utin.* ſemus, ſetis, ſent. eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet, vel fuiſſet. *Plur. uti.* eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

Futura

Future tense singular,
Potuero, Voluero, Noluero, } Maluero, Edero, Tulero, } ris, rit *Plu. uti.* rimus, ritis, (rint.

Utinam
Factus, Latus, } sero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Pl. uti.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

The Potential and the Subjunctive Mood be formed like the Optative in voice, and do differ only in signification and sign of the Mood.

Infinitive Mood.

Present tense and Preterimperf. tense.
Posse, Velle, Nolle, Malle, Edere vel esse, Ferre, Fieri, Ferri, } *Preterperf. & Preterpluperfect tense.* Potuisse. Voluisse. Noluisse. Maluisse. Edisse. Tulisse. Factum esse vel fuisse. Latum esse vel fuisse.

Future tense.
Esurum esse. Laturum esse. } Factum iri, vel faciendum esse. Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and queo make ibam and quibam in the Preterimperfect tense of the Indicative Mood/ and ibo and quibo in the future tense: and in all other moods and tenses are varied like verbs in o of the fourth Conjugation/ saving that they make their Gerunds/ Eundi, eundo, eundum. Queundi, queundo, queundum.

Of the Preterperfect tense of the Indicative mood/ be formed the Preterpluperfect tense of the same mood; the Preterperfect tense/ the Preterpluperfect tense, and the Future tense of the Optative mood / the Potential mood / and the Subjunctive mood / the Preterperfect tense / and the Preterpluperf. tense of the Infinitive mood: As of Amavi, Tenses formed of the Preterperfect Tense.

Amavi, are formed/ Amaveram, amaverim, amavero, by changing i into e short: and Amavissem, amavisse, keeping i still.

Impersonals. IMpersonals be declined throughout all Moods and Tenses in the voice of the third person singular only: as Delectat, delectabat, delectavit, delectaverat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they have commonly before their English this sign *It*: as/ It delighteth/ Delectat. It becometh not/ Non decet.

OF THE PARTICIPLE.

A Participle is a Part of Speech/ derived of a Verb/ and taketh part of a Noun/ as Gender/ Case/ and Declension: and part of a Verb/ as Tense and Signification: and part of both/ as Number and Figure.

Four kinds of participles. There be four kinds of Participles: one of the Present tense/ another of the Preter tense; one of the Future in rus, and another of the Future in dus.

Present tense. A Participle of the Present tense/ hath his English ending in *ing*; as/ *Loving*, and his Latin in ans, or ens: as/ Amans, docens. And it is formed of the Preterimperfect tense of the Indicative Mood/ by changing the last syllable into ens: as/ Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians. Poteram, potens.

The first Future in rus. A Participle of the future in rus betokeneth to do/ like the Infinitive mood of the active voice: as/ Amaturus, *To love* or *about to love*. And it is formed of the latter Supine by putting to rus: as/ Doctu, doc-turus.

Preter tense. A Participle of the Preter tense hath his English ending

ding in *d*, *t*, or *n*; as / *Loved*, *taught*, *slain*: and s Latin in tus, sus, xus; as/ Amatus, visus, nexus: nd one in uus, as Mortuus. And it is formed of the tter Supine/ by putting to s: as/ lectu, lectus, cept Mortuus.

A participle of the Future in dus betokeneth to ffer like the infinitive Mood of the Passive voice: s/ Amandus, *to be loved*. And it is formed of the Genitive case of the Participle of the Present tense p changing tis into dus: as/ Amantis, amandus; Legentis, legendus. And it is also found to have the ignification of the Participle of the Present tense: as/ Legendis veteribus proficis, *in reading old Authors thou dost profit*. The second Future tense in dus.

Of a verb Active: and of a verb Neuter which hath the Supines come two Participles / one of the Present tense / and another of the Future in rus: as of Amo cometh Amans, amaturus; of Curro, currens, cursurus. Of an active come two participles.

Of a verb Passive whose Active hath the Supines come two Participles: one of the Preter tense/ and another of the Future tense in dus: as of Amor cometh Amatus, amandus. Of a passive come two.

Of a verb Deponent come three Participles: one of the Present tense / one of the Preter tense / and another of the Future in rus: as of Auxilior cometh auxilians, auxiliatus, auxiliaturus. Of a deponent three.

And if the verb Deponent do govern an Accusative case after him/ it may form also a Participle in dus: as of Loquor, loquendus.

Of a verb Commune come four Participles: as of largior cometh largiens, largiturus, largitus, largiendus. Of a commune four.

Participles of the Present tense be declined like Nouns Adjectives of three Articles: as/ Nominativo hic, hæc & hoc amans, Genitivo hujus amantis, Dativo huic amanti, &c. Participles declined like Adjectives.

Partici-

Participles of other tenſes be declined like Nouns Adjectives of three divers endings: as/ Amaturus amatura, amaturum. Amatus, amata, amatum. Amandus, amanda, amandum.

OF AN ADVERB.

AN Adverb is a part of ſpeech joyned to the Verbs/ to declare their ſignification.

Adverbs ſome be of time: as/ Hodiè, cras, heri, perendiè, olim, aliquando, nuper, quando.

Some be of
- Place: as/ Ubi, ibi, hìc, iſtìc, illìc, intùs, foris.
- Number: as/ Semel, bis, ter, quater, iterum.
- Order: as/ Indè, deinde, denique, poſtremò.
- Aſking/ or doubting: as/ Cur, quare, undè, quorſum, num, nunquid.
- Calling: as/ Heûs, ô, ehodum.
- Affirming: as/ Certè, næ, profectò, ſanè, ſcilicet, licèt, eſtò.
- Denying: as/ Non, haud, minimè, neutiquam, nequaquam.
- Swearing: as/ Pol, ædepol, hercle, mediusfidius.
- Exhorting: as/ Eja, agè, agitè, agedum.
- Flattering: as/ Sodes, amabò.
- Forbidding: as/ Nè.
- Wiſhing: as/ Utinam, ſi, ô ſi, ô.
- Gathering together: as/ Simul, unà, pariter, non modò, non ſolùm.
- Parting: as/ Seorſim, ſigillatim, vicatim.
- Chooſing: as/ Potiùs, Imò.

Some

Some be
- A thing not finished: as/ Penè, ferè, propè, vix, modò, non.
- Shewing: as/ En, ecce
- Doubting: as/ Forsan, forsitan, fortassis, fortasse.
- Chance: as/ Fortè, fortuitò.
- Likeness: as/ Sic, sicut, quasi, ceu, tanquam, velut.
- Quality: as/ Bonè, malè, doctè, fortiter.
- Quantity: as/ Multùm, parùm, minimùm, paululùm, plurimùm.
- Comparison: as/ Tam, quàm, magis, minùs, maximè.

Certain adverbs be compared: as/ Doctè, doctiùs, doctissimè. Fortiter, fortiùs, fortissimè. Propè, propiùs, proximè.

Also the voices of prepositions/ if they be set alone/ not having any casual word to serve unto/ joyned with them/ be not Prepositions/ but are changed into Adverbs: as/ Qui antè non cavet pòst dolebit, He that beware not afore shall be sorry afterward. Coràm laudare, & clàm vituperare, inhonestum est, To praise before one/ and behind the back to dispraise, is an unhonest point.

OF A CONJUNCTION.

A Conjunction is a part of speech/ that joyneth words and sentences together.

Of Conjunctions some be Copulatives: as/ Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Some be
- Disjunctives: as/ Aut, ve, vel, seu, sive.
- Discretives: as/ Sed, quidem, autem, verò, at, ast.
- Causals: as/ Nam, namque, enim, etenim, quia, ut, quod, quum, quoniam, and quando set for quoniam.

Some

Some be
- Conditionals: as / Si, sin, modò, dùm dummodò.
- Exceptives: as / Ni, nisi, quin, alioquin præterquam.
- Interrogatives: as / Ne, an, utrùm necne, anne, nonne.
- Illatives: as / Ergo, ideò, igitur, quare itaque, proin.
- Adversatives: as / Etsi, quanquam, quamvis, licèt, estó.
- Redditives to the same: as / Tamen, attamen.
- Electives: as / Quàm, ac, atque.
- Diminutives: as / Saltem, vel.

OF A PREPOSITION.

A Preposition is a part of Speech most commonly set before other parts / either in Apposition: as / Ad patrem; or else in Composition: as / Indoctus.

These Prepositions following serve to the Accusative case.

	Ad, To.	Adversus,	Against.
	Apud, At.		
	Ante, Before.	Adversum,	
Cis,	On this side.	Extra,	Without.
Citra,		Intra,	Within.
Circum,	About.	Inter,	Between.
Circa,		Infra,	Beneath.
Contra,	Against.	Juxta,	Beside/or nigh to.
Erga,	Towards.	Ob,	For.

Ponè,

Ponè, Behind.
Per, By or through.
Propè, Nigh.
Propter, For.
Secundùm, } After.
Poſt, }
Trans, On the further ſide.
Ultra, Beyond.
Præter, Beſide.
Supra, Above.
Circiter, About.
Uſque, Until.
Secus, By.
Versùs, Towards.
Penes, In the power.

Where note, that Versùs is ſet after his caſual word: as, Londinum versùs, towards London. And likewiſe may Penes be ſet alſo.

Theſe Prepoſitions following ſerve to the Ablative caſe.

A, ab, abs, From or Fro.
Cum, With.
Coram, Before, or in preſence.
Clam, Privily.
De, }
E, } Of or fro.
Ex, }
Pro, For.
Præ, Before, or in compariſon.
Palam, Openly.
Sine, }
Abſque, } Without.
Tenus, Until, or up to.

Where note, that if the caſual word joyned with Tenus, be the plural number, it ſhall be put in the Genitive caſe, and be ſet before Tenus: as, Aurium tenus, Up to the Ears. Genuum tenus, Up to the Knees.

Note, alſo that the voices of Prepoſitions being ſet alone without their caſual words, be not Prepoſitions, but are changed into Adverbs: as is aforeſaid in the Adverb.

Theſe

These Prepositions following serve to both cases.

In with this sign To, to the Accusative case: as/ In urbem, Into the City. In without this sign To, to the Ablative case: as/ In te spes est, My hope is in thee. Sub noctem, A little before night.

Sub judice lis est, The matter is before the Judge.
Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon a green leaf.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, Under the water.

OF AN INTERJECTION.

AN Interjection is a part of speech which betokeneth a sudden passion of the mind under an unperfect voice.

Some are of mirth: as/ Evax, vah.
Some are of sorrow: as/ Heu, hei.

Some be of
- Dread: as/ Atat.
- Marvelling: as/ Papæ.
- Disdaining: as/ Hem, vah.
- Shunning: as/ Apage.
- Praising: as/ Euge.
- Scorning: as/ Hui.
- Exclamation: as/ Proh Deûm atque hominum fidem.
- Cursing: as/ Væ, malum.
- Laughing: as/ Ha, ha, he.
- Calling: as/ Eho, ho, io.
- Silence: as/ Au. And such others.

THE

THE CONCORDS of Latin Speech.

FOr the due joyning of words in construction, it is to be understood, that in Latin speech there be three Concords. The first between the Nominative case and the Verb: The second, between the Substantive and the Adjective; The third between the Antecedent and the Relative.

The first Concord.

WHen an English is given to be made in Latin, look out the principal Verb. If there be more Verbs than one in a sentence, the first is the principal Verb; except it be the Infinitive mood, or have before it a Relative: as, that, whom, which, or a Conjunction: as, Ut, *that*; cum, *when*; si, *if*; and such others.

When ye have found the Verb, ask this question, *who*? or *what*? and the word that answereth to the question shall be the Nominative case to the Verb; except it be a Verb Impersonal, which will have no Nominative case. And the Nominative shall, in making and construing Latin, be set before the Verb, except a question be asked, and then the Nominative is set after the Verb, or after the sign of the Verb: as, ❧Amas ❧tu? Lovest thou? ❧Venitne ❧Rex? Doth the King come?

Likewise if the verb be of the Imperative mood, as, ❧Ama ❧tu, Love thou. ❧Amato ille, Let him love.

And sometime when this sign it, or there cannot before the english of the Verb: as, ❧Est ❧liber meus,

meus, It is my book. b Venit ad me quidam, There came one to me. And that casual word which cometh next after the verb / and answereth to this question/ *whom*? or *what*? made by the verb shall commonly be the Accusative case; except the verb do properly govern another case after him to be construed withall: Si cupis a placere b magistro, b utere b diligentiâ, neq; sis tantus b cessator, ut b calcaribus a indigeas, If thou covet to please thy master/use diligence/ and be not slack/ that thou shalt need spurrs.

A Verb personal agreeth with his Nominative case in number and person: as/ a Præceptor b legit, a vos vero b negligitis, The master readeth and ye regard not. Where note/ that the first person is more worthy than the second/ and the second more worthy than the third.

Many nominative cases singular/with a conjunction copulative coming between them/ will have a verb plural/ which verb plural shall agree with the nominative case of the most worthy person: as/ a Ego & tu b sumus in tuto, I and thou be in safeguard. a Tu & Pater a periclitamini, Thou and thy Father are in jeopardy. a Pater & Præceptor b accersunt te, Thy Father and thy Master have sent for thee.

When a Verb cometh between two nominative cases of divers numbers/ the verb may indifferently accord with either of them / so that they be both of one person: as/ Amantium a iræ amoris b redintegratio b est, The falling out of lovers is the renewing of love. a Quid enim nisi a vota b superfunt? For what remaineth save only prayers? Pectora percussit, a pectus quoque a robora b fiunt, She stroke her breast/ and her breast turned into oak also.

Here note also/ that sometime the Infinitive mood of a verb/ or else a whole clause aforegoing/ or else some member of a sentence may be the nominative case to the verb: as/ a Diluculo surgere, saluberrimum b est,

b eſt, To riſe betime in the morning / is the moſt wholeſome thing in the world. a Multum ſcire vita b eſt ſuecundiſſima, To know much / is the moſt pleaſant (or ſweeteſt) life of all.

The ſecond Concord.

When ye have an adjective / aſk this queſtion *who?* or *what?* and the word that anſwereth to the queſtion ſhall be the ſubſtantive to it.

The adjective / whether it be a noun / pronoun / or participle / agreeth with his ſubſtantive in caſe / gender and number: as / a Amicus b certus in a re b incerta cernitur, A ſure friend is tried in a doubtful matter. a Homo b armatus, A man armed. a Ager b colendus, A field to be tilled. b Hic a vir, This man. b Meus b herus eſt, It is my maſter.

Where note / that the Maſculine gender is more worthy than the Feminine / and the Feminine more worthy than the Neuter.

Many ſubſtantives ſingular having a conjunction copulative coming between them / will have an adjective plural / which adjective ſhall agree with the ſubſtantive of the moſt worthy gender: as / a Rex & Regina b beati, The King and Queen are bleſſed.

The third Concord.

When ye have a Relative / aſk this queſtion *who?* or *what?* and the word that anſwereth to the queſtion ſhall be the antecedent to it.

The antecedent moſt commonly is a word that goeth before the relative / and is rehearſed again of the relative.

The relative agreeth with his antecedent in gender / number, and perſon: as / a Vir ſapit b qui pauca loquitur, That man is wiſe that ſpeaketh few things or words.

Sometime the Relative hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him / and then he shall be put in the neuter gender and singular number: as / [a] Intempore veni, [b] quod omnium rerum est primum, I came in season / which is the chiefest thing of all. But if the Relative be referred to two clauses or more / then the Relative shall be put in the plural number: as / [a] Tu multum dormis, & [a] sæpe potas, [b] quæ ambo sunt corpori inimica, Thou sleepest much and drinkest often / both which things are naught for the body.

When this English *that* may be turned into this English *which*, it is a Relative; otherwise it is a conjunction / which in Latin is called quòd, or ut: and in making Latin it may elegantly be put away by turning the Nominative case into the Accusative / and the Verb into the Infinitive mood: as / Gaudeo [a] quòd tu bene [b] vales: Gaudeo [a] te bene [b] valere, I am glad that thou art in good health: Jubeo [a] ut tu [b] abeas: Jubeo [a] te [b] abire, I bid that thou go hence.

When antecedents singulars / having a Conjunction copulative between them / will have a Relative plural / which Relative shall agree with the Antecedent of the most worthy gender: as / [a] Imperium & [a] dignitas [b] quæ petisti, The rule and dignity which thou hast required.

But in things not apt to have life / the Neuter gender is most worthy: yea / and in such a case / though the Substantives or Antecedents be of the Masculine / or of the Feminine gender / and none of them of the neuter / yet may the Adjective or Relative be put in the neuter gender: as / [a] Arcus & [a] calami sunt [b] bona, The Bow and Arrows be good. [a] Arcus & [a] calami [b] quæ fregisti, The bow and arrows which thou hast broken.

The case of the Relative.

When there cometh no Nominative case between the Relative and the Verb / the Relative shall be the Nominative case to the Verb: as/ Miser est [a] qui nummos [b] admiratur, Wretched is that person which is in love with money.

But when there cometh a Nominative case between the Relative and the Verb/ the Relative shall be such case as the Verb will have after him: as/ Felix [b] quem [a] faciunt aliena [a] pericula cautum, Happy is he whom other mens harms do make to beware.

As the Relative may be the Nominative case to the Verb/ so it may be the substantive to the adjective that is joyned with / or that cometh after him: as/ Divitias amare noli, [a] quod omnium est [b] sordidissimum, Love not thou riches/ which to do is the most beggarly thing in the world.

Nouns Interrogatives and Indefinitives follow the rule of the Relative: as/ Quis, uter, qualis, quantus, quotus, &c. which evermore come before the Verb like as the Relative doth: as/ Hei mihi, qualis erat! Talis erat, [b] qualem nunquam [a] vidi.

Yet here is to be understood and noted, that the Relative is not always governed of the Verb that he cometh before/ but sometimes of the Infinitive mood that cometh after the Verb: as/ [b] Quibus voluisti me gratias [a] agere, egi, What persons thou willedst me to thank/ I have thanked.

Sometime of a Participle: as/ [b] Quibus rebus [a] adductus feci?ti? With what things moved didst thou it?

Sometime of the Gerund: as/ [b] Quæ nunc non est [a] narrandi locus, Which things at this present is no time to tell.

Sometime of the Preposition set before him: as/ [b] Quem [b] in locum deducta res sit, vides; Unto what state the matter is now brought thou seest.

Sometime of the ſubſtantive that it doth accord with: as/ Senties [b] qui [a] vir ſiem, Thou ſhalt perceive what a fellow I am. Albeit in this manner of ſpeaking/ qui is an indefinite/ and not a relative.

Sometime of a noun Partitive or Diſtributive: as/ [b] Quarum rerum [a] utram minùs velim, non facilè poſſum exiſtimare, Of the which two things whether I would with leſs will have/ I cannot eaſily eſteem.

Sometime it is put in the Genitive caſe/ by reaſon of a Subſtantive coming next after him: as/ Ego illum non novi, [b] cujus [a] causâ hoc incipis, I knew him not for whoſe cauſe thou begineſt this matter.

Sometime it is otherwiſe governed of a noun Subſtantive: as/ Omnia tibi dabuntur, [a] quibus [a] opus habes, All things ſhall be given thee which thou haſt need of.

Sometime of an Adverb: as/ [b] Cui utrùm [a] obviàm procedam, nondum ſtatui, Whom whether I will go to meet with/ I have not yet determined.

Sometime it is put in the Ablative caſe with this ſign *than*, and is governed of the comparative degree coming after him: as/ Utere virtute, [b] quâ nihil eſt [a] melius, Uſe vertue/ than the which nothing is better.

Sometime it is not governed at all/ but is put in the ablative caſe abſolute: as/ Quantus erat Julius Cæſar, [a b] quo Imperatore, Romani primùm Britanniam ingreſſi ſunt? How worthy a man was Julius Ceſar/ under whoſe conduct the Romans firſt entred into Britain?

Alſo when it ſignifieth an inſtrument wherewith a thing is to be done/ it is put in the ablative caſe: as/ Ferrum habuit [b] quo ſe [a] occideret, He had a knife wherewith he would have ſlain himſelf.

When a Relative cometh between two Subſtantives of divers genders/ it may indifferently accord

accord with either of them: as/ *Avis, *quæ passer appellatur; or/ Avis, *qui *passer appellatur, The bird which is called a sparrow. Yea/ though the Substantives be of divers numbers also: as/ Estne ea *Lutetia, *quam nos Parisios dicimus! Is not that called Lutetia, that we do call Paris? or else/ estne ea Lutetia, *quos nos *Parisios dicimus?

Constructions of Nouns Substantives.

When two Substantives come together betokening divers things/ the latter shall be the genitive case: as/ *Facundia *Ciceronis, The eloquence of Cicero. *Opus *Virgilii, The work of Virgil. *Amator *studiorum, A lover of studies. *Dogma *Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing/ they shall be put both in one case: as/ *Pater meus *vir amat me *puerum, My Father being a man/ loveth me a child.

When the English of this word res is put with an adjective/ we may put away res, and put the adjective in the neuter gender/ like a Substantive: as/ *Multa me impedierunt, many things have letted me. And being so put it may be the Substantive to an Adjective: as/ *Pauca his *similia, A few things like unto these. *Nonnulla *hujusmodi, Many things of like sort.

An Adjective in the neuter gender put alone without a substantive/ standeth for a substantive/ and may have a genitive case after him/ as if it were a substantive: as/ *Multum *lucri, Much gain. *Quantum *negotii? How much business? *Id *operis, That work.

Words importing indument of any quality or property/ to the praise or dispraise of a thing/ coming after a noun Substantive/ or a verb Substantive/ may be put in the Ablative case/ or in the

genitive: as/ a Puer b bonæ indole, or a Puer b bonæ indolis, A child of a good towardnes. a Puer b boni ingenii, or Puer b boni ingenio, A child of a good wit.

Opus and usus, when they be Latin for need require an Ablative case: as/ a Opus est mihi tuo b judicio, I have need of thy judgment. Viginti b minis a usus est filio, My son hath need of twenty pounds.

Constructions of Adjectives.

The Genitive case.

Adjectives that signifie desire/ knowledge/ remembrance/ ignorance/ or forgetting/ and such other like/ require a genitive case: as/ a Cupidus auri, Covetous of money. a Peritus belli, Expert of warfare. b Ignarus b omnium, Ignorant of all things. a Fidens a animi, Bold of heart. a Dubius b mentis, Doubtful of mind. a Memor b præteriti, Mindful of that is past. a Reus b furti, Accused of theft.

Nouns Partitives and certain Interrogatives/ with certain nouns of number/ require a genitive case: as/ Aliquis, uter, neuter, nemo, nullus, solus, unus, medius, quisque, quisquis, quicunque, quidam, quis, for aliquis, or quis an Interrogative: as/ Unus, duo, tres; primus, secundus, tertius, &c. as/ a Aliquis b nostrum. a Primus b omnium.

When a question is asked/ the answer in Latin must be made by the same case of a noun/ pronoun/ or participle/ and the same tense of a Verb/ that the question is asked by: as/ a Cujus est fundus? b Vicini. Quid a agitur in ludo literario? b Studetur, Except a question is asked by Cujus, ja, jum: as/ a Cuja est sententia? b Ciceronis. Or by a word that may go in divers cases: as/ a Quanti a emisti librum? a Parvo. Or except I must answer by one of these possessives, Meus, tuus, suus, noster, vester: as/ a Cujus est domus? b non vestra, sed b nostra.

Nouns

Nouns of the comparative and the superlative degree/ being but partitively/ that is say/ having after them this English *of*, or *among*, require a genitive case: as/ [a] Aurium [a] mollior est sinistra, Of the ears/ the left is the softer. Cicero [b] oratorum [a] eloquentissimus, Cicero the most eloquent of Orators.

Nouns of the comparative degree/ having *than* or *by* after them/ do cause the word following to be the ablative case: as/ [a] Frigidior [b] glacie, More cold than ice. [a] Doctior [b] multo, Better learned by a great deal. Uno [a] pede [b] altior, Higher by a foot.

The Dative case.

Adjectives that betoken profit or disprofit/ likeness or unlikeness/ pleasure/ submitting/ or belonging to any thing/ require a Dative case: as/ Labor est [a] utilis [b] corpori, Labour is profitable to the body. [a] Æqualis [b] Hectori, Equal to Hector. [a] Idoneus [b] bello, Fit for war. [a] Jucundus [b] omnibus, Pleasant to all persons. [a] Parenti [a] supplex, Suppliant to his Father. [b] Mihi [a] proprium, Proper to me.

Likewise nouns adjectives of the passive signification in bilis, and participials in dus? as/ [a] Flebilis [a] [a] flendus [b] omnibus, To be lamented of all men. [a] Formidabilis [a] [a] formidandus [b] hosti, To be feared of his enemy.

The Accusative case.

The measure of length/ breadth/ or thickness of any thing/ is put after adjectives in the Accusative case: as/ Turris [a] alta [b] centum pedes, A tower an hundred foot high. Arbor [a] lata [b] tres digitos, A tree three fingers broad. Liber [a] crassus [b] tres pollices, *Vel* [b] [b] tribus pollicibus, A book three inches thick.

The Ablative case.

Adjectives signifying fulness/ emptiness/ plenty or wanting/ require an ablative case/ and sometime a genitive: as/ [b]Copiis [a]abundans. Crura [b]thymo [a]plena. [a]Vacuus [b]irâ, [b]iræ, ab irâ. Nulla epistola [a]inanis [b]re aliquâ. [a]Ditissimus [b]agri. [b]Stultorum [a]plena sunt omnia. Quis nisi [b]mentis [a]inops, oblatum respuat aurum? [a]Integer [b]vitæ, [b]scelerisque [a]purus, non eget Mauri jaculis nec arcu. [a]Expers [b]omnium. Corpus [a]inane [b]animæ.

These Adjectives/ Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, with such others/ will have an ablative case: as/ [a]Dignus [b]honore. [a]Captus [b]oculis. [b]Virtute [a]præditus. [b]Paucis [a]contentus.

Where note that Dignus, indignus, and contentus, may instead of an ablative case have an infinitive mood of a verb: as/ [a]Dignus [b]laudari, Worthy to be praised. [a]Contentus in pace [b]vivere, content to live in peace.

Construction of the Pronoun.

These genitive cases of the primitives/ Mei, tui, sui, nostri, and vestri, be used when suffering or passion is signified: as/ [a]Pars [b]tui. [b]Amor [b]mei. But when passion is signified/ Meus, tuus, suus, noster, and vester be used: as/ [a]Ars [b]tua. [a]Imago [b]tua.

These genitive cases/ Nostrûm, vestrûm, be used after distributives/ partitives/ comparatives/ and superlatives: as/ [a]Nemo [b]vestrûm. [a]Aliquis [b]nostrûm. [a]Major [b]vestrûm. [a]Maximus natu [b]nostrûm.

Construction of the Verb: and

first with the nominative case.

Sum, forem, fio, existo, and certain verbs passives/ as/ Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existimor, videor, with other like/ will have such case after.

after them/ as they have before them: as/ a Fama a est malum, Fame is an evill thing. a Malus cultura a fit bonus, an evill person by due ordering or governance is made good. a Crœsus b b vocatur b dives, Cresus is called rich. a Horatius b b salutatur b Poëta, Horace is saluted by the name of Poet. Malo a te b divitem a a esse quàm haberi, I had rather thou wert rich indeed than so accounted.

Also verbs that betoken bodily moving/ going/ resting/ or doing/ which be properly called verbs of gesture: as/ Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, and such other like/ as they have before them a nominative case of the doer or sufferer/ so may they have after them a nominative case of a noun or participle/ declaring the manner or circumstance of the doing or suffering: as/ a Incedo b claudus, I go lame. a Petrus a a dormit b securus, Peter sleepeth void of care. a Tu a a cubas b supinus, Thou liest in bed with thy face upward. a Somnias b vigilans, Thou dreamest waking. b Studeto b stans. Study thou standing. And likewise in the accusative case: as/ Non decet a quenquam a a mejere b currentem, aut mandentem, It doth not become any man to piss running or eating.

And generally/ when the word that goeth before the verb/ and the word that cometh after the verb belong both to one thing/ that is to say/ have respect either to other/ or depend either of other/ they shall be both put in one case/ whether the verb be transitive or intransitive/ of what kind soever the verb be: as/ a Loquor b frequens, I speak often. a Taceo b multus, I hold my peace much. a Scribo epistolas b rarissimus, I write letters very seldom. Ne b assuescas a a bibere vinum b jejunus, Accustom not thy self to drink wine next thy heart/ or not having eaten somewhat before.

The

The Genitive case.

THis verb Sum, when it betokeneth or importeth possession/ owing or otherwise pertaining to a thing/ as a token/ property/ duty or guise/ it causeth the noun/ pronoun/ or participle following to be put in the Genitive case: as/ Hæc vestis [a] est [b] patris, This garment is my Fathers. [b] Insipientis [a] est dicere, non putâram, It is the property of a fool to say/ I had not thought. Extremæ [a] est [b] dementiæ discere dediscenda, It is a point of the greatest folly in the world/ to learn things that must afterward be learned otherwise. [b] Orantis [a] est nihil nisi cœlestia cogitare, It is the duty of a man that is saying prayers/ to have mind on nothing but heavenly things. Except that these pronouns/ Meus, tuus, suus, noster, and vester, shall in such manner of speaking be used in the Nominative case: as/ Hic codex [a] est [b] meus, This book is mine. Hæc domus [a] est [b] vestra, This house is yours. Non [a] est mentiri [b] meum, It is not my guise (or property) to lye. [b] Nostrum [a] est injuriam non inferre, It is our parts not to do wrong. [b] Tuum [a] est omnia juxta pati, It is thy part (or duty) to suffer all things alike.

Verbs that betoken to esteem or regard/ require a Genitive case / betokening the value: as/ [b] Parvi [a] ducitur probitas, Honesty is reckoned little worth. [b] Maximi [a] penditur nobilitas, Nobleness of birth is very much regarded.

Verbs of accusing/ condemning/ warning/ purging/ quitting or assoiling, will have a Genitive case/ of the crime/ or of the cause/ or of the thing that one is accused/ condemned/ or warned of: or else an ablative case most commonly without a preposition: as/ Hic [b] furti se [a] alligat, *vel* [b b] furto. [a] Admonuit

monuit me [b] errati, vel [b b] erratò. [b] De pecuniis repetundis [a] damnatus est.

Satago, misereor, misereſco, require a Genitive caſe: as/ [b] Rerum ſuarum [a] ſatagit. [a] Miſerere [b] mei Deus.

Reminiſcor, obliviſcor, recordor, and memini, will have a Genitive or an Accuſative caſe: as/ [a] Reminiſcor [b] hiſtoriæ. [a] Obliviſcor [b] carminis. [a] Recordor [b] pueritiam. [a] Obliviſcor [b] lectionem. [a] Memini [b] tui, vel [b b] te, I remember thee. [a] Memini [b] de te, I ſpeak of thee. [a] Egeo, or [a] indigeo [b] tui, vel [b b] te, I have need of thee. [a] Potior [b] urbis, I conquer the City. [a] Potior [b] voto, I obtain my deſire.

The Dative caſe.

ALL manner of verbs put acquiſitively/ that is to ſay/ with theſe tokens *to* or *for* after them/ will have a dative caſe: as/ Non [b] omnibus [a] dormio, I ſleep not to all men. [b] Huic [a] habeo, non [b] tibi, I have it for this man/ and not for thee.

To this rule do alſo belong Verbs betokening to profit/ or diſprofit: as/ Commodo, incommodo, noceo.

Compare: as/ Comparo, compono, confero.
Give or reſtore: as/ Dono, reddo, refero.
Promiſe or to pay: as/ Promitto, polliceor, ſolvo.
Command or ſhew: as/ Impero, indico, monſtro.
Truſt: as/ Fido, confido, fidem habeo. (gno.
Obey or to be againſt: as/ Obedio, adulor, repu-
Threaten or to be angry with: as/ Minor, indignor, iraſcor.

Alſo Sum with his compounds / except Poſſum. Alſo Verbs compounded with Satis, benè, and malè, as/ Satisfacio, benefacio, malefacio. Finally certain Verbs compounded with theſe Prepoſitions/ Præ, ad, con, ſub, ante, poſt, ob, in, and inter, will have a Dative caſe: as/ Præluceo, adjaceo, condono, ſubolco,

oleo, antesto, posthabeo, objicio, insulto, interfero.

This verb Sum, es, fui, may ostentimes be set for habeo, and then the word that seemeth in the english to be the nominative case / shall be put in the dative / and the word that seemeth to be the accusative case / shall be the nominative: as / a Est b mihi a mater, I have a mother. Non a est b mihi a argentum, I have no money. But if Sum be the infinitive mood / this nominative shall be turned into the accusative: as / Scio a tibi non esse argentum, I know thou hast no money.

Also when Sum hath after him a nominative case / and a Dative / the word that is the Nominative case may be also the Dative: So that Sum may in such manner of speaking be construed with a double Dative case: as / a Sum bb tibi b præsidio, I am to thee a safeguard. Hæc res a est b mihi bb voluptati, This thing is to me a pleasure.

And not only Sum, but also many other verbs may in such manner of speaking have a double Dative case / one of the person / and another of the thing: as / a Do b tibi vestem bb pignori. a Verto hoc b tibi bb vitio. Hoc tu b tibi bb laudi a ducis.

The Accusative case.

VErbs transitives are all such as have after them an Accusative case of the doer or sufferer / whether they be active / commune / or deponent: as / Usus b promptos a facit. Fœminæ a ludificantur b viros. a Largitur a pecuniam.

Also verbs neuters may have an Accusative case of their own signification: as / Endymionis b somnum a dormis. a Gaudeo b gaudium. a Vivo b vitam.

Verbs of asking / teaching and arraying / will have two Accusative cases / one of the sufferer / and another of the thing: as / a Rogo b te bb pecuniam. b Doceo b te bb literas. b Quod bb te jamdudum a horror. a Exuo b me bb gladium.

The

The Ablative case.

ALL verbs require an Ablative case of the instrument, put with this sign *with* before it, or of the cause, or of the manner of doing: as, a Ferit se cum b gladio. a Taceo b metu. Summâ b eloquentiâ causam egit.

The word of price is put after verbs in the Ablative case: as, a Vendidi b auro. a Emptus sum b argento. Except these Genitives when they be put alone without Substantives: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantivis, tantidem, quantivis, quantilibet, quanticunque: as, b Quanti a mercatus es hunc equum? Certe b pluris quam a vellem. Saving that after verbs of price we shall always use these adverbs, Carius, vilius, melius, and pejus instead of their casuals.

Verbs of plenty or scarceness, filling, emptying, loading, or unloading, will have an ablative case: as, a Affluis b opibus. a Cares b virtute. a Expleo te b fabulis. b Spoliavit me b bonis omnibus. a Oneras stomachum b cibo. a Levabo te hoc b onere. Likewise Utor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, prosequor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiving or distance, or taking away, will have an Ablative case, with a, ab, e, ex, or de: as, a Accepit literas b à Petro. a Audivi b ex nuncio. Longè a distat b à nobis. a Eripui te b è malis. And this ablative after verbs of taking away may be turned into a dative: as, a Subtraxit b mihi cingulum. a Eripuit b illi vitam.

Verbs of comparing or exceeding, may have an Ablative case of the word that signifieth the measure of exceeding: as, b Præfero hunc multis b gradibus, I prefer this man by many degrees. b Paulo intervallo illum a superat, He is beyond the other but a little space.

A Noun/or a Pronoun Substantive joyned with a Participle expressed or understood / and having no other word whereof it may be governed / it shall be put in the Ablative case absolute: as/ [a] Rege [b] veniente, hostes fugerunt, The King coming/ the enemies fled. [a] Me [b] duce vinces, I being Captain thou shalt overcome.

And it may be resolved by any of these words/ dum, quùm, quando, si, quanquam, postquam: as/ [a] Rege [b] veniente; *id est*, Dum veniret Rex. [a] Me [b] duce; *id est*, Si ego dux fuero.

Constructions of Passives.

A Verb Passive will have after him an Ablative case with a Preposition/ or sometime a Dative of the doer; as/ Virgilius [a] legitur [b] à me. [b] Tibi fama [a] petatur. And the same Ablative or Dative/ shall be the Nominative case to the Verb/ if it be made by the active: as/ [a] Ego [b] lego Virgilium. [b] Petas [a] tu famam.

Gerunds.

GErunds and Supines will have such cases as the Verbs that they come of: as/ Otium [a] scribendi [b] literas. Ad [a] consulendum [b] tibi. [a] Auditum [b] poetas.

WHen the English of the Infinitive mood cometh after any of these Nouns Substantives/ Studium, causa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupido, locus, and other like/ if the Verb should be of the active voice/ it shall be made by the Gerund in di. And the same Gerund in di, is used also after certain Adjectives: as/ [a] Cupidus [b] visendi. [a] Certus [b] eundi. [a] Peritus [b] jaculandi. [a] Gnarus [b] bellandi.

When

When ye have an english of the participle of the preſent tenſe/ with this ſign *of* or *with* coming after a noun adjective/ it ſhall in Latin making be put in the gerund in do: as/ a Deſeſſus ſum b ambulando, I am weary of walking.

Alſo the engliſh of the participle of the preſent tenſe coming without a Subſtantive/ with this ſign *in* or *by*, before him/ ſhall in Latin making be put in the gerund in do: as/ a Cæſar, b dando, b ſublevando, b ignoſcendo, gloriam a adeptus eſt: a In apparando totum hunc a conſumunt diem: And the ſame gerund in do is uſed either without a preposition/ or with one of theſe prepoſitions/ A, ab, de, ex, cum, in, pro: as/ Deterrent a à b bibendo, a Ab b amando. Cogitat a de b edendo. Ratio bene ſcribendi a cum b loquendo conjuncta eſt.

The Engliſh of the Infinitive mood/ coming after a reaſon/ and ſhewing the cauſe of a reaſon/ may be put in the gerund in dum: as/ Dies mihi ut ſatis ſit a ad b agendum, vereor: I fear that a whole day will not be enough for me to do my buſineſs.

The gerund in dum is uſed after out of theſe prepoſitions/ Ad, ob, propter, inter, ante: as/ a Ad b capiendum hoſtes. a Ob (*vel* a propter) b redimendum captivos. a Inter b cœnandum. a Ante b damnandum.

And when ye have this engliſh *muſt* or *ought* in a reaſon/ where it ſeemeth to be made up this verb oportet, it may be put in the gerund in dum, with this verb eſt ſet impersonally: and then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the Nominative caſe/ ſhall be put in the dative: as/ a Abeundum eſt b mihi, I muſt go hence.

Supines.

The firſt Supine hath his active ſignification/ and is put after Verbs and Participles that betoken

moving to a place: as/ a Eo b cubitum. b Spectatum a admissi, risum teneatis amici.

The latter Supine hath his passive signification/ and is put after Nouns Adjectives: as/ Dignus, indignus, turpis, fœdus, proclivis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also be turned into the Infinitive mood Passive: as it may be indifferently said in Latin/ a Facile b factu, or a Facile b fieri, Easie to be done. a Turpe b dictu, or b Turpe b dici, Unhonest to be spoken.

The time.

NOuns that betoken part of Time be commonly put in the Ablative case: as/ b Nocte a vigilas. b Luce a dormis. But Nouns that betoken continual term of time/ without ceasing or intermission/ be commonly used in the Accusative case: as/ b Sexaginta annos natus. b Hyemem totam a stertis.

Space of Place.

NOuns that betoken space between place and place be commonly put in the Accusative case: as/ b Pedem hinc ne a discesseris, Go not thou a foot from this place.

A Place.

NOuns Appellatives/ or names of great places/ be put with a preposition/ if they follow a Verb that signifieth in a place/ to a place, from a place/ or by a place: as/ a Vivo a in Anglia. a Veni b per Galliam b in Italiam. a Proficiscor b ex urbe.

In a place/ or at a place/ if the place be a proper name of the first or second declension/ and the singular number/ it shall be put in the Genitive case: as/ a Vixit b Londini. a Studuit b Oxoniæ.

And these Nouns/ Humi, domi, militiæ, belli, be likewise used: as/ a Procumbit b humi bos. b Militiæ a enutritus est, b Domi b b bellique otiosi a vivitis.

But

But if the place be of the third declenſion/ or the plural number/ it ſhall be but in the datiue / or in the ablatiue caſe: as/ [a] Militauit [b] Carthagini, or [bb] Carthagine. [a] Athenis [a] natus eſt. Likewiſe we ſay/ [b] Ruri, or [bb] Rure [a] educatus eſt.

To a place/ if the place be a proper name/ it ſhall be put in the Accuſatiue caſe without a prepoſition: as/ [a] Eo [b] Romam. Likewiſe/ [a] Confero me [b] domum. [a] Recipio me [b] rus.

From a place/ or by a place/ if the place be a proper name/ it ſhall be put in the ablatiue caſe without a prepoſition: as/ [a] Diſceſſit [b] Londino. [a] Profectus eſt [b] Londino (*vel* per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus be likewiſe uſed: as / [a] Abiit [b] domo. [b] Rure [a] reverſus eſt.

Impersonals.

A Verb Impersonal hath no Nominatiue caſe before him/ and this word *it* or *there* is commonly his ſign: as/ Decet, it becometh. [a] Oportet [b] aliquem eſſe, There muſt be ſome body. But if he hath neither of theſe words before him: then the word that ſeemeth to be the nominatiue caſe/ ſhall be ſuch caſe as the verb Impersonal will have after him: as/ [b] Me [a] oportet, I muſt. [b] Tibi [a] licet, Thou mayeſt.

Intereſt, refert, and eſt for intereſt, require a Genitiue caſe of all caſual words/ except meâ, tuâ, ſuâ, noſtrâ, veſtrâ, and cujâ, the ablatiue caſes of the pronouns poſſeſſiues: as/ [a] Intereſt [b] omnium recte agere. [b] Tuâ [a] refert ipſum nôſſe.

Certain Impersonals require a datiue caſe: as/ Libet, licet, patet, liquet, conſtat, placet, expedit, prodeſt, ſufficit, vacat, accidit, convenit, contingit, and other like. Some will have an accuſatiue caſe only: as/ delectat, decet, juvat, oportet. Some beſide the accuſatiue caſe will have alſo a genitiue: as / [bb] Noſtri [b] noſmet [a] pœnitet. [b] Me [bb] civitatis [a] tædet. [a] Pudet [b] me

a me bb negligentiæ. a Miseret b me bb tui. b Me bb illorum a miseresce.

Verbs Impersonals of the passive voice / being formed of neuters / do govern such cases as the verbs neuters which they come of: as / a Parcatur b sumptui, Let cost be spared. Because we say / a Parcamus b pecuniæ, Let us spare cost.

A Verb impersonal of the passive voice hath like case as other verbs passives have: as / a Benefit multis b a principe. Yet many times the case is not expressed / but understood: as / Maximâ vi b certatur, *subaudi*, b ab illis.

When a deed is signified to be done of many / the verb being a verb neuter / we may well change the verb neuter into the impersonal itur: as / b In ignem posita est, a fletur.

A Participle.

PArticiples govern such cases as the verbs that they come of: as / a Fruiturus b amicis. a Consulens b tibi. a Diligendus b ab omnibus.

Here note / that participles may four manner of ways be changed into nouns. The first is / when the voice of a participle is construed with another case than the verb that it cometh of: as / a Appetens b vini, Greedy of wine.

The second when it is compounded with a preposition / which the verb that it cometh of cannot be compounded withall: as / Indoctus, innocens.

The third / when it formeth all the degrees of comparison: as / Amans, amantior, amantissimus, Doctus, doctior, doctissimus.

The fourth when it hath no respect / nor expresseth difference of time: as / Homo laudatus, A man laudable. Puer amandus, *id est*, amari dignus, A child worthy to be loved. And all these are properly called nouns participials.

Participles when they be changed into nouns / require a Genitive case: as/ a Fugitans b litium. a Indoctus b pilæ. a Cupientissimus b tui. b Lactis a abundans.

These participial voices/ perosus, exosus, pertæsus/ have always the active signification/ when they govern an accusative case: as/ a Exosus b sævitiam, Hating cruelty. b Vitam a pertæsus, weary of life.

The Adverb.

Adverbs of quantity/ time and place/ do require a Genitive case: as/ a Multum b lucri. a Tunc b temporis. a Ubique b gentium.

Certain adverbs will have a Dative case / like as the nouns that they come of: as/ Venit a obviam b illi. Canit a similiter b huic.

These datives be used adverbially / Tempori, luci, vesperi: as/ Tempori surgendum. Vesperi cubandum. Luci laborandum.

Certain adverbs will have an accusative case of the Preposition that they come of: as/ a Propius b urbem, a Proxime b castra.

Where note that Prepositions/ when they be set without a case/ or else do form the degrees of comparison/ be changed into Adverbs.

The Conjunction.

Conjunctions Copulatives and Disjunctives/ and these four/ Quam, nisi, præterquam, an, couple like cases: as/ a Xenophon & b Plato fuere æquales. And sometimes they be put between divers cases: as/ a Studui b Romæ & bb Athenis. Est a liber b meus & bb fratris. a Emi fundum centum b nummis & bb pluris.

Conjunctions Copulatives and Disjunctives most commonly join like moods and tenses together: as/ a Petrus & Johannes b precabantur & bb docebant. And sometimes divers tenses: as/ Et b habetur, & bb referetur tibi à me a gratia.

The Prepoſition.

Sometime this prepoſition In is not expreſſed/ but underſtood/ and the caſual word nevertheleſs put in the Ablative caſe: as/ Habeo te [b]loco parentis: id eſt, [a]in [b]loco.

A verb compound ſometime requireth the caſe of the prepoſition that he is compounded withall: as/ [a]Exeo, [b]domo. [a]Prætereo [b]te inſalutatum. [a]Adeo [b]templum.

The Interjection.

Certain interjections require a Nominative caſe: as/ [a]O feſtus [b]dies hominis. Certain a Dative: as/ [a]Hei, [b]mihi. Certain an Accuſative: as/ [a]Heu [b]ſtirpem inviſam. Certain a Vocative: as/ [a]Proh ſancte [b]Jupiter. And the ſame Proh will have an Accuſative caſe: as/ [a]Proh Deûm atque hominum [b]fidem.

FINIS.

---

§ GUILIELMI LILII ad ſuos Diſcipulos monita Pædagogica, ſeu *Carmen de Moribus.*

Qui mihi diſcipulus Puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Manè citus lectum fuge, mollem diſcute ſomnum,
Templa petas ſupplex, & venerare Deum.
Attamen inprimis facies ſit lota manuſque;
Sint nitidæ veſtes, comptáque cæſaries.
Deſidiam fugiens, cùm te ſchola noſtra vocârit,
Adſis; nulla pigræ ſit tibi cauſa moræ.
Me præceptorem cùm videris, ore ſaluta,
Et condiſcipulos ordine quoſque tuos.
Tu quoque fac ſedeas, ubi te ſedîſſe jubemus;
Inque loco, niſi ſis juſſus abire, mane.
Ac magis ut quiſque eſt doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clarâ ſede locandus erit.

Scal-

Scalpellum, calami, attramentum, charta, libelli,
Sint semper studiis arma parata tuis.
Si quid dictabo, scribes; at singula rectè:
Nec macula, aut scriptis menda sit ulla tuis.
Sed tua nec laceris dictata aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inseruisse decet.
Sæpe recognoscas tibi lecta, animóque revolvas:
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.
Qui dubitat, qui sæpe rogat, mea dicta tenebit;
Is, qui nil dubitat, nil capit indè boni.
Disce puer quæso, noli dediscere quicquam,
Nè mens te insimulet conscia desidiæ.
Sísque animo attentus: quid enim docuisse juvabit,
Si mea non firmo pectore verba premas?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat:
Invigila, & parta est gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec semina profert,
Nî sit continuo victa labore manûs:
Sic puer, ingenium si non exercitet, ipsum
Tempus & amittit, spem simul ingenii.
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
Nè nos offendat improba garrulitas.
Incumbens studio, submissâ voce loqueris;
Nobis dum reddis, voce canorus eris.
Et quæcunque mihi reddis, discantur ad unguem
Singula & abjecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggerat ullum;
Quod puero exitium non mediocre parit.
Si quicquam rogito, sic respondere studebis,
Ut laudem dictis & mereare decus.
Non linguâ celeri nimis, aut laudabere tardâ;
Est virtus medium, quod tenuisse juvat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè.
Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue; & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licèt indoctissimus esset,

Ipse brevi reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquii:
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non authorem barbara turba probet.
Grammaticas rectè si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultiùs ore loqui;
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet:
Nunc te Virgilius, nuncipso Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus;
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris vivere Cimmerijs.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere:
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusve sodales,
Aut alio quovis sollicitare modo:
Est alius, qui se dum clarum sanguine jactet,
Insulso reliquis improbat ore genus.
Te tam prava sequi nolim vestigia morum;
Nè tandem factis præmia digna feras:
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emésve,
Ex damnô alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte aliis; puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, joci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis; Martis & arma procul.
Nil penitus dices, quod turpe, aut non sit honestum:
Est vitæ, ac pariter janua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Jurare aut magni numina sacra Dei.
Denique servabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties isque redisque feres.
Effuge vel causas, facium quæcunque nocentem:
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

BREVISSIMA INSTITUTIO, Seu Ratio Grammatices cognoscendæ, ad omnium puerorum utilitatem præscripta.

Quam solam Regia Majestas in omnibus Scholis docendam præcipit.

LONDINI,
Excudit *Rogerus Norton*, Regius in *Latinis, Græcis & Hebraicis* Typographus.

1675.

Studium Grammatices omnibus esse necessarium.

GRammatices labor est parvus, sed fructus in illa est
Non parvus: Parvâ hæc discito, parvus puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognoverit ista:
Cur pudeat pueros ista labore sequi?

DE

DE GRAMMATICA
& ejus partibus.

GRAMMATICA est rectè scribendi atque loquendi Ars.

GRAMMATICÆ quatuor sunt partes.

Orthographia, Etymologia, Syntaxis, Prosodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA est rectè scribendi ratio; quâ docemur, quibus quæque dictio sit formanda literis: ut, Lectio, non Lexio: ab ὀρθὸς rectus, & γραφὴ scriptura.

De Literis.

EX viginti duabus literis quinque sunt vocales: *a, e, i, o, u*: nam *y* Græca est. Ex quibus variè dispositis coalescunt diphthongi quinque. *ae, au, æ, oi, eu* ut *Musa, Audio, Cælum, Hoi, Euge.* Vocales Diphthongi.

Reliquæ literæ consonantes appellantur: quarum novem sunt mutæ; *b, c, d, f, g, k, p, q, t.* Consonantes. Mutæ.

Septem autem semivocales: *l, m, n, r, s, x, z.* Semivocales.

Ex quibus quatuor vocantur etiam liquidæ, *l, m, n, r.* Liquidæ.

S, verò suæ cujusdam potestatis litera est: quæ interdum etiam liquescit. *X* & *Z* duplices sunt consonantes, atque etiam *I* inter duas vocales. S. X & Z.

Adduntur etiam consonantibus *J*, & *V*, quando sibi vel aliis vocalibus in eadem syllaba præponuntur; ut, Juno, Jovis; Voluntas, Vultus, J & V consonantes, aliquando K. Y. & Z.

K, y, & *z*, latinis dictionibus nunquam admiscentur.

H, propriè quidem litera non est, sed aspirationis nota. Apud Poetas autem interdum consonantis vim obtinet. H aspiratio.

Præponitur autem vocalibus omnibus, ut, Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus; consonantibus verò nullis: rectè itáque enunciamus.

Hiulcus,

Hiulcus, } trisyl- { } Hieronymus, } pentasyl-
Hiacchus, } laba { } Hieremias, { laba.

At in latinis dictionibus interdum *H* postponitur *C*, ut, Charus, charitas; Pulcher, pulchritudo.

Bifariàm pinguntur literæ: majusculis scilicet characteribus, & minusculis. Majusculis inchoantur sententiæ: ut, *Deum time, Regem honora*; & propria nomina: ut *Henricus, Anglia.*

Diligenter observari oportebit, quæ dictiones diphthongis scribantur, nam hæ quidem vel scribi omnino vel signari debent: ut, *Musæ præsunt*, vel *Musę prędsunt.*

Literæ majusculæ. Literæ majusculæ, cum solæ ac paucæ scribuntur, aliquando significant prænomen, aliquando numerum.

ut
- A. Aulus.
- C. Cajus.
- D. Decius.
- G. Gajus.
- L. Lucius.
- M. Marcus.
- P. Publius.
- P. R. Populus Romanus.
- P. C. Patres conscripti
- Q. Quintus, Quæstor, Quirites.
- R. P. Respublica.
- Sp. Spurius.
- Sex. Sextus.
- S. P. Q. R. Senat. populúsque Romanus.
- T. Titus.
- T. C. Tua clementia. Et ejus generis infinita.

In numeris verò significant.

I	1	Unum.
V	5	Quinque.
IX	9	Novem.
X	10	Decem.
XL	40	Quadraginta.
L	50	Quinquaginta.
XC	90	Nonaginta.
C	100	Centum.
D	500	Quingenta.
M	1000	Mille.

De syllabarum distinctionibus.

RECtè scripturo discendum est imprimis, syllabas inter scribendum aptè distinguere atque connectere. In simplicibus vocibus, *bd*, vocali sequenti adhærent: ut, A--bdomen, A--bdera.

Quam

Quam quidem rationem sequuntur & ista;

ct ut { Do-ctus; San-ctus;
gm ut A-gmen.
gn I-gnis.
pſ ut { Scri-pſi; Sum-pſi;
ſt ut Ve-ſter. Magi-ſter.
ſc ut Di-ſcis;
Di-ſco;
xi ut An-xius. Dixi. &
tn ut Æ-tna;
similia.

Inter *m* & *n* non interseritur *p*: Male igitur pingeretur Sompnus, pro somnus: Columpna, pro columna.

Post *x* non scribitur *s*: ut, Excribo, exolvo; non exscribo, exsolvo. In compositis cum præpositione auribus & euphoniæ serviendum est:

ut { Occurro / Officio / Aufero } potiùs, quàm { Obcurro. Obficio. Abfero.

at contra { Abſtineo / Obtineo / Obrepo } non autem { Auſtineo. Ottineo. Orrepo.

Atque hujus rei gratiâ, etiam consonantes in compositione aliquando interseruntur: ut, Redamo, redeo, ambigo, ambio.

DE ORTHOPEIA.

ORthographiæ affinis est Orthoēpeia, hoc est emendate rectéque loquendi ratio, ab ὀρθὸς rectus, & ἔπος verbum. Orthoēpeia.

Hic imprimis curandum est, ut præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora sic effingant & figurent, nè vel continuâ linguæ volubilitate ita sermonem præcipitent, ut nusquam, nisi ubi spiritus deficit, orationem claudant: vel contrà, ad singulas quasque voces longâ interspiratione, consilescant, rustu, risu, singultu, screatu, vel tussi, sermonis tenorem inepte dirimentes.

Cæterùm ante omnia deterrendi sunt pueri ab iis vitiis, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur: cujusmodi sunt Iotacismus, Lambdacismus, Ischnotes, Traulismus, Plateasmus, & similia.

Iotacismus dicitur, quando (*I*) litera plenióre sono & supra Iotacismus.

& ſupra juſtum decorum extenditur; quo vitio ex noſtratibus maximè laborant Angli ſeptentrionales.

Lambdaciſmus. Lambdaciſmus eſt, ubi quis (*l*) nimis operosè ſonat: ut, Ellucet, pro elucet; Sallvus, pro ſalvus.

Noſtrati vulgo diverſum vitium impingitur, nempe quòd hanc literam pinguiùs juſto pronunciant, dum

pro { Multus, Mollis, Falſus, } auditur { Moultus. Moolis. Faulſus. }

Iſchnotes. Iſchnotes eſt quædam loquendi exilitas, quoties ſyllabas aliquas exiliùs & graciliùs enunciamus quàm par eſt: ut cùm

pro { Nunc, Tunc, Aliquis, Alius, } proferimus { Nync. Tync. Eliquis. Elius. }

Trauliſmus. Trauliſmus eſt hæſitantia quædam aut titubantia oris, quando eadem ſyllaba ſæpius repetitur: ut, Cacacanit, pro canit: Tututullius, pro Tullius.

Huic vitio ut fœdiſſimo, ita & periculoſiſſimo, ſic ſuccurrendum putat Fabius: ſi exigatur à pueris ut nomina & verſus affectatæ difficultatis, ac plurimis & aſperrimis inter ſe coëuntibus ſyllabis concatenatis, ac velut confragoſis, quàm citiſſimè volvant: ut,

Arx, tridens, roſtris, ſphinx, præſter, torrida, ſepſ, ſtrix,

——poſtquam diſcordia tetra
Belli ferratos poſtes portaſque refregit.

Plateaſmus. Plateaſmus eſt quando craſſiùs & voce pluſquam virili loqui nitimur: ut cùm

pro { Montes, Fontes, Pontes, } efferimus { Mountes. Fountes. Pountes. }

Ut etiam pro { Ergo, Sperma, Perago, } efferimus { Argo. Sparma. Parago. }

Sunt & alii apud noſtrates, qui pro V conſonante ſonant F, & è contra V, pro F.

ut

ut { Folo, Fis, Folui, Felle, } pro { Volo. Vis. Volui. Velle. } F. pro V.

Et rursum { Vero, Vers, Verre, } pro { Fero. Fers. Ferre. } V pro F.

S vero mediam inter duas vocales corruptè sonant nonnulli, S.

pro { Læsus, Visus, Risus, } pronunciantes { Læzus. Vizus. Rizus. }

H, in initio dictionis leniùs, in medio asperiùs, enunciari volunt: Male ergo, H.

pro { Homo, Hamus, Humus, Christus, Chrisma, Chremes, Thus, Diphthongus, Sphæra, } Efferimus { Omo. Amus. Umus. Cristus. Crisma. Cremes. Tus. Diptongus. Spæra. }

Fœdè quoquè erratur à nostris, ubi *t* & *d* tanquam aspiratas pronunciant.

ut { Amath, Caputh, Aputh, } pro { Amat. Caput. Apud. }

At innumera penè sunt hujus generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

De sententiarum punctis.

NEque exigua Orthographiæ pars in scriptura rectè distinguenda consistere videtur: Proinde de clausularum distinctionibus paucula annotâsse non fuerit supervacaneum.

Puncta ergò sive notæ, quibus in scribendo utuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdistinctio, Media distinctio, Plena

Plena ac perfecta distinctio: Græcis, Comma, Colon, Periodus.

Comma. Subdistinctio seu Comma, est silentii nota, seu potiùs respirandi locus: utpote quâ pronuntiationis terminus, sensu manente, ità suspenditur, ut quod sequitur, continuò succedere debeat. Notatur autem puncto deorsum caudato, ad hunc modum (,).

Ovid. *Utendum est ætate; citò pede præterit ætas:*
Nec bona tam sequitur, quàm bona prima fuit.

Hâc item notâ distinguuntur orationum singulæ partes: ut,

Juven. *Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,*
Græculus esuriens in cœlum, jusseris, ibit.

Colon. Media distinctio, seu Colon, est ubi tantum ferè de sententia restat, quantum jam dictum est; & est perfecta Periodi pars, notaturque duobus punctis, sic (:) ut, *Quemadmodum horologii umbram progressam sentimus, progredientem non cernimus: & fruticem aut barbam crevisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex intervallo sentitur.*

Periodus. Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam; quæ & puncto plano notatur, hoc modo (.) ut

Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Trojæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.

Huc annumerari solent Parenthesis & Interrogatio.

Parenthesis. Parenthesis est sententia duabus semilunulis inclusa: quâ remotâ, sermo tamen manet integer: ut

——*Princeps (quia bella minantur*
Hostes) militibus urbem præmunit, & armis.

Interrogatio. Interrogatio signatur duobus punctis, ac superiore susùm caudato, sic (⁝) ut

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia versatur imprimis circa investigandas dictionum origines: ut, num *Cælebs* dicatur, quasi *cœlestem vitam agens*, num *Lepus, quasi levipes.*

Cæterùm

Cæterum Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea differimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina: ut, *fortis fortiter; lego legit*: omnésque orationis partes complectitur. Cicero Notationem, seu Veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

De Octo Partibus Orationis.

PArtes Orationis sunt octo.

declinabiles: *Nomen*, *Pronomen*, *Verbum*, *Participium*.

indeclinab.: *Adverbium*, *Conjunctio*, *Præpositio*, *Interjectio*.

NOMEN.

Nomen.

NOmen est pars orationis, quæ rem significat sine ulla temporis aut personæ differentiâ.

Nomen dupliciter dicitur: Substantivum & Adjectivum.

Substantivum.

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantivum duplex } Appellativum, & Proprium.

Appellativum.

Appellativum est, quod rem multis communem significat: ut, *Homo, lapis, justitia, bonitas.*

Proprium.

Proprium est, quod rem uni individuo propriam significat: ut, *Jesus, Maria, Londinum, Thamesis.*

Proprii nominis tria sunt genera.

Prænomen.

Prænomen, quod vel differentiæ causâ, vel veteri ritu præponitur: ut. *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.*

Nomen.

Nomen, quod suum est cuique: ut, *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.*

Cognomen.

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est; ut, *Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero*; vel ab eventu aliquo; ut, *Africanus, Macedonicus, Germanicus.*

Adjectivum.

Adjectivum est quod Substantivo indiget, cui in oratione adhæret: ut, *Piger, alacris, candidus, clemens.*

Adjectivum est duplex: commune & proprium.

Commune.

Commune est quod affectionem multis communem significat: ut, *Bonus, malus, solers, satur.*

Proprium.

Proprium est, quod affectionem uni individuo peculiarem significat: ut, *Gravidus Martis: Quirinus Romulo.*

De Accidentibus nomini.

Nom. accid. 7. Nomini accidunt ſeptem:
Species, Figura, Numerus, Caſus.
Genus, Declinatio, Comparatio.

De Specie.

Species. Species nominum eſt duplex: Primitiva, & Derivativa.

Primitiva. Primitiva eſt, quæ aliunde non trahitur.

Derivativa. Derivativa eſt, quæ aliunde formatur.

Primitiva ſubjiciuntur hæc quæ ſequuntur, & hujuſmodi.

Collectivum. Collectivum ſcilicet, quod ſingulari numero multitudinem ſignificat: ut, *Concio, cœtus, plebs, turba, pecus, grex.*

Fictitium. Fictitium, quod à ſono fingitur: ut, *Sibilus, tintinnabulum, ſtridor, clangor.*

Interrogativum. Interrogativum: ut, *Quis, uter, qualis, quantus, quot, nunquis*: Quæ aliquando migrant in indefinita, aliquando in relativa.

Redditivum. Redditivum, quod interrogativo reſpondet: ut, *Talis, tantus, tot.*

Numerale. Numerale, cujus ſpecies hæ numerantur.

Cardinale. Cardinale, à quo, ceu à fonte, alii numeri dimanant: ut, *Unus, duo, tres, quatuor.*

Ordinale. Ordinale: ut, *Primus, ſecundus, tertius, quartus.*

Diſtributivum. Diſtributivum: ut, *Singuli, bini, terni, quaterni.*

Partitivum. Partitivum, quod ſignificat vel multa ſingulatim: ut, *Quiſque, unuſquiſque, uterque, neuter*: vel unum è multis: ut, *Alter, aliquis, cætera, reliquus.*

Univerſale. Univerſale: ut, *Omnis, cunctus, nullus, nemo.*

Particulare. Particulare: ut, *Aliquis, quiſquam, ullus, quidam.*

Derivativa. Derivativa autem has ſpecies ſubjectas habet; nimirum

Verbale. Verbale: ut: *Lectio, litura, auditus, aratrum.*

Patrium. Patrium: ut, *Eboracenſis, Londinenſis, Oxonienſis, Ætonenſis.*

Gentile. Gentile: ut, *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patro-

Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam suæ familiæ persona derivatur. — Patronymicum.

ut *Æacides*, filius vel nepos *Æaci*.
Nerine, filia vel neptis *Nerei*.
Latoides, filius *Latonæ*.
Menelais, uxor *Menelai*.

Diminutivum: ut, *Regulus, popellus, majusculus, minusculus.* — Diminutivum.

Possessivum: ut, *Herilis, servilis, regius, paternus.* — Possessivum.

Materiale: ut, *Faginus, lapideus, gemmeus, aureus.* — Materiale.

Locale: ut, *Hortensis, agrestis, marinus, montanus.* — Locale.

Adverbiale: ut, *Hodiernus, hesternus, crastinus, clandestinus.* — Adverbiale.

Participiale: ut, *Amandus, docendus, videndus, scribendus.* — Participiale.

Et quæ in *lis* exeunt à verbis deducta: ut, *Fictilis, ductilis, flexilis, pensilis.*

De Figura.

Figura aut est simplex, ut *Justus*: aut composita, ut *Injustus*. Sunt qui huc addunt & decompositum; ut, *Irreparabilis.* — Figura nominum.

De Numero.

Numeri sunt duo: Singularis de uno; ut, *Pater*: Pluralis de pluribus; ut, *Patres.* — Numerus.

De Casu.

Casus nominum sunt sex.

Nominativus, qui & rectus dicitur, est prima vox, qua rem aliquam nominamus. — Nominativus.

Genitivus, qui significat cujus sit res quæpiam; atque hic patrius, gignendi, aut interrogandi casus dici solet. — Genitivus.

Dativus, sive dandi casus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce octavum etiam casum comprehenderunt: ut, *It clamor cœlo*, id est, *in cœlum.* — Dativus. Octavus casus.

Accusativus, qui & incusativus, vel causativus dici potest, qui verbum sequitur; utpote in quem actio verbi immediate transit: ut, *Amo patrem.* — Accusativus.

Vocativus, quem & salutatorium vocant, vocandis compellandisve personis accommodatur. — Vocativus.

Ablativus. Latinus casus.

Ablativus, quo quippiam alicui auferri significamus. Hic sextus atque Latinus casus appellatur, nempè quod Latinorum sit proprius.

De Genere.

Genera septem.

Genus est sexûs discretio. Et sunt genera numero septem: Masculinum, cujus nota est *Hic*: fœmininum, *Hæc*: neutrum *Hoc*: commune *Hic & Hæc*: commune trium, *Hic hæc & hoc*: dubium *Hic* vel *hæc*: epicœnum seu promiscuum, quum sub una generis nota utrumque sexum complectimur: ut, *Hic anser, hæc aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad præsens negotium non ità propriè spectare videtur, cum hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Communis & dubii differentia.

Porrò, inter commune genus & dubium hæc est differentia: quod ubi semel communis generis nomini adjectivum copulaveris, non jam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adjectivi: ut, si dixeris *Durus parens*, aut *Canis fœta*; quamdiu de eisdem ipsis individuis loqueris, non licebit mutato genere dicere, *parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò, dubii generis substantivo posito, etiamsi adjectivum masculinum addideris, nihilo tamen secius de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adjectivi: ut si dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui, pergens dicere, *eandem corticem esse & amaram*.

Ut autem genera nominum ad amussim calleas, hi sequentes canones tibi summâ diligentiâ imbibendi sunt, quos & *Guiliel. Lilio* Anglo acceptos referre debes.

GUILIELMI LILII Regulæ generales propriorum.

Masculà sunt nomina Divorum, Virorum, Mensium, Ventorum.

PRopria quæ maribus tribuuntur, masculà dicas: Ut sunt divorum; Mars, Bacchus, Apollo: virorum: Ut Cato, Virgilius: fluviorum; ut, Tybris, Orontes: Mensium; ut, October; ventorum; ut, Libs, Notus, Auster.

De

De Fœmininis.

Fœminina Dearum Mulierum, Urbium, Regionum, Insularum. Etiam * Hippo. Etiam * Reate, Cure.

PRopria fœmineum referentia nomina ſexum,
Fœmineo generi tribuuntur: ſive dearum
Sunt; ut, Juno, Venus: mulierum; ceu, Anna, Philotis:
Urbium; ut, Elis, Opus: regionum; ut, Græcia, Perſis:
Inſulæ item nomen; ceu, Creta, Britannia, Cyprus.
Excipienda tamen quædam ſunt urbium; ut iſta
*Maſcula, *Sulmo, Agragas: quædam neutralia, ut *Argos,*
Tibur, Præneſte: & genus Anxur quod dat utrumque.

Regulæ generales Appellativorum.

Appell. Arborum, fœmin. Rectius qui legunt nina pinus, viz. Pinaſter.

APpellativa arborum erunt muliebria; ut, alnus,
*Cupreſſus, cedrus, Mas *ſpinus, mas oleaſter.*
Et ſunt neutra, ſilex, ſuber, thus, robur, acerque.

Epicœna.

Nomina Volucrum, Ferarum, Piſcium. Exceptio Generalis, viz. de Appellativis.

SUnt etiam Volucrum; ceu, paſſer, hirundo: ferarum;
Ut, Tigris, Vulpes: & piſcium; ut, oſtrea, cetus,
Dicta epicœna: quibus vox ipſa genus ferat aptum.
*Attamen ex *cunctis quæ diximus antè, notandum*
Omne quod exit in um, ſeu Græcum ſive Latinum,
Eſſe genus neutrum, ſic invariabile nomen.
Sed nunc de reliquis, quæ appellativa vocantur,
Aut quæ ſunt tanquam Appellativa, ordine dicam;
Nam genus his ſemper dignoſcitur ex genitivo,
Infrà ut monſtrabit ſpecialis regula triplex.

Tres regulæ ſpeciales.

Prima regula ſpecialis.

Regula ſpecialis prima.

NOmen non creſcens genitiva, ceu, caro carnis,
Capra capræ, nubes nubis, genus eſt muliebre.

Quoniam Lilius noſter genus nominum appellativorum ex genitivo dignoſcendum docet, admonendi hoc loco ſunt pueri, hanc primam regulam eſſe omnium nominum appellativorum non creſcentium in genitivo, cujus generis ſunt omnia primæ & quartæ inflexionis & ſecundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc claſſem pleraque tertiæ de-

clinationis: cujusmodi sunt, Labes, labis: pestes, pestis; vis, genitivo vis; mater, matris; caro, carnis.

Masculina excepta ex non crescentibus.

1. Nomina virorum in a:

2. In as, es, & a primæ declinat. Græcorum.

* Sic Poëta. Comeeta. Bibliopola.

3. Verres, &c. In er, os, & us.

Fœmin. excepta in er, os, & us. Viz. nardus. Methodus, Dialectus, &c.

Masculæ nomina in a dicuntur multa virorum:
Ut scriba, assecla, scurra, & rabula, lixa, lanista,
Masculæ, Græcorum quot declinatio prima
Fundit in as & in es; & ab illis quot per a fiunt:
Ut satrapas, satrapa; athletes, athleta. Leguntur
Masculæ item, verres, natalis, aquilis: ab asse
Nata, ut Centussis: conjunge lienis, & orbis;
Callis, caulis, follis, collis, mensis, & ensis,
Fustis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,
Cascis, fascis, torris, sentis, piscis, & unguis,
Et vermis, vectis, postis, societur & axis.
Masculæ in er, ceu venter: in os vel us, ut logos, annus.

Fœminina non crescentia.

Fœminei generis sunt mater, humus, domus, alvus,
Et colus, & quarta pro fructu ficus, acúsque,
Porticus, atque tribus, sorus, nurus & manus, idus:
Huc anus addenda est, huc mystica mannus Iacchi:
His jungas os *in* us *vertentia Græca; papyrus,*
Antidotus, costus, diphthongus, byssus, abyssus,
Crystallus, synodus, sappirus, eremus & Arctus,
Cum multis aliis, quæ nunc perscribere longum est.

Neutra non crescentia.

Neutrum nomen in e, *si gignis* is, *ut mare, rete:*
Et quot in on *vel in* um *fiunt: ut barbiton, ovum.*
Est neutrum hippomanes genus, & neutrum cacoëthes,
Et virus, pelagus: neutrum modò, mas modò, vulgus.

Dubia non crescentia.

Incerti generis sunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, clunis, restis, penus, amnis,
Pampinus, & corbis, linter, torquis, specus, anguis.
Pro morbo ficus fici dans, atque phaselus,
Lecythus, ac atomus, grossus, pharus, & paradisus.

Com-

Communia non crescentia.

Compositum à verbo dans a commune duorum est.
Grajugena à gigno, agricola à colo, id adverna monstrat.
A venio: adde senex, auriga & verna, sodalis, Excipe
Vates, extorris, patruelis, pérque duellis, Puerpera.
Affinis, juvenis, testis, civis, canis, hostis.

Secunda regula specialis.

Nomen crescentis penultima si genitivi Regula
Syllaba acuta sonat, velut hæc pietas pietatis, specialis
Virtus virtutis monstrant, genus est muliebre. secunda.

Huc spectant quæ acuunt penultimam genitivi crescentis; qualia sunt omnia quintæ inflexionis, præter *Fides*.

Omnia item monosyllaba, præter *Vis*. Reliqua omnia sunt tertiæ declinationis: ut sunt omnia desinentia

In
- C ut Halec, halêcis.
- In ut Delphin, inis.
- An ut Titan. anis.
- Ans ut Infans, Quadrans. antis.
- Ens ut Continens, Triens. entis.
- Uns ut Decuns, decuncis.

In *er* longum, quæ Græcis per ηρ scribuntur: ut, Character, crater, stater, soter, êris.

Latina in *er* ad tertiam regulam pertinent: quare mulier haud rectè in hac classe collocatur.

In
- Inx ut Syrinx, ingis.
- Anx ut Phalanx, angis.
- Unx ut Deunx, Septunx, uncis.
- Ons ut Effrons, Bifrons, ontis.
- Ors ut Cohors, Consors, ortis.

Præterea in *o* Latina, quæ *ônis* & *ênis* habent in genitivo: ut, Lectio, ligo, ſpado, ônis; Anio, ênis.

Præter paucula gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: ut, Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, ŏnis.

In *al* neutra: ut, Vectigal, animal, ālis: Cætera in *al* ſunt tertiæ regulæ.

In *en*, quæ *ênis* habent in genitivo: ut, Lien, Siren, ênis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *ω* Græca, quæ retinent *ω* in genitivo: ut, Damon, Ladon, Simon, Trion, ônis.

Quædam variant: ut, Orion, Edon, Egeon, ônis, & ŏnis: Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *ar* Latina: ut, Laquear, exemplar, calcar, āris: præter Jubar, nectar, ăris; hepar, hepătis.

In *or* Latina: ut, Amor, timor, uxor, ôris.

Præter ſequentia, quæ ad tertiam regulam ſpectant: ut, Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ŏris. Et Græca quoque nonnulla: ut, Rhetor, Hector, Neſtor, Stentor, &c. ŏris.

In *as* Latina: ut, Majeſtas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. ātis. Excipe, Anas, anătis; & Græca quædam ut, Lampas, monas, trias, decas, ădis.

In *es* Latina aliquot: ut, Quies, magnes, locuples, ētis; Merces, hæres, cohæres, ēdis.

Accedunt his etiam Græca quædam: ut, Lebes, tapes, Dares, Chremes, ētis.

In *is*, quæ faciunt itis, ĭnis, & ĭdis * in genitivo: ut, Samnis, Quiris, ītis: Salamis, Trachis, ĭnis: Pſophis, Crenis, ĭdis: Cætera ſunt tertiæ regulæ.

* Pyrois, entis.

In *os* Latina: ut Cuſtos, ōdis: Nepos, ōtis. Præter Compos, impos, ŏtis.

Et Græca quæ retinent *ω* in penultima genitivi: ut, Heros, Minos, ōis. Rhinoceros, ægoceros, ōtis.

In *us* quæ mittunt genitivum ſingularem in ūtis, ūdis, ūris, ūntis: ut, Salus, palus, tellus, * Opus. Præter unam vocem, Pecus, pecŭdis.

* Pro civitate Loer.

Huc pertinent & comparativa neutra in *us*: ut, Sanctius, probius, melius, pejus, ŏris.

In

In *ax*, tam Latina quam Græca: ut, Limax, fornax, thorax, Phœax, audax, bibax, ācis.

Excipe Græca quædam appellativa & gentilia: ut, Abax, ſtorax, ſtyrax, ſmilax, colax, corax. dropax, Pharnax, Candax, ăcis: Syphax tamen variat ācis, & ăcis.

In *ex* paucula quædam: ut, Vervex, ēcis; Vibex, īcis, Exlex, ēgis; Alex, alēcis.

Reliqua in *ex* ad tertiam regulam referenda ſunt.

In *ix* Latina & Græca: ut, Lodix, radix, cornix, ſpadix, fœlix, phœnix, perdix, coturnix, &c. īcis. Et verbalia omnia in *trix*: ut, Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c. īcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In *ox* ſubſtantiva & adjectiva: ut, Celox, velox, ōcis. Præter Cappadox, ŏcis: Allobrox, ŏgis: & quædam alia.

In *ux*: ut, Pollux, Pollūcis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *yx*: ut, Bombyx, Bombycis: Bebryx autem variat Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.

In *s* Græca, prætedente *p*: ut, Hydrops, Cyclops, conops, Cecrops, ōpis. Reliqua in *ops* ad tertiam regulam referenda ſunt.

Maſculina excepta ex acutè creſcentibus.

Monoſyllaba quædam.

Maſcula dicuntur monoſyllaba nomina quædam, Sal, ſol, ren, & ſplen, Cor, Ser, vir, vas vadis, as, mas, Bes, Cres, præs, & pes, glis gliris habens genitivo: Mos, flos, ros, & Tros, mus, dens, mons, pons ſimul & fons, Seps pro ſerpente, gryps, Thorax, rex, grex gregis, & Phryx.

Polyſyllaba in n & o.

Maſcula ſunt etiam polyſyllaba in n; *ut, Acarnan, Lichen & delphin*; *&* in o *ſignantia corpus*; *Ut leo, curculio*; *ſic ſenio, ternio, ſermo.*

In er, or, & os.

Maſcula in er, or, *&* os; *ceu, crater, conditor, heros: Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in* dens: *Quale bidens, quando pro inſtrumento reperitur: Adde gigas, elephas, adamas Garamasque, tapesque. Atque labes, Cures, magnes, unumque, meridies, nomen quintæ: & quæ componuntur ab aſſe; Ut dodrans, ſemis: jungantur maſcula Samnis, Hydrops, nyſticorax, thorax, & maſcula vervex, Phœnix & bombyx pro vermicula. Attamen ex his ſunt muliebre genus, Syren, mulier, ſoror, nurus.*

Neut. mel, fel, lac, &c. & in al, ar, polysyllaba. Halec.

Neutra excepta ex acutè crescentibus.

SUnt neutralia & hæc monosyllaba nomina, mel, fel, Lac, far, ver, cor, as, vas vasis, os ossis, & eris, Rus, thus, jus, crus, pus. Et in al *polysyllaba, in* ar *que Ut, Capital, laquear. Neutrum halec & mulebre.*

Dubia acutè crescentia.

SUnt dubia hæc Python, scrobs, serpens, bubo, rudens, grus, Perdix, lynx, limax, stirps pro trunco, pedis & calx: Adde dies numero tantùm mas esto secundo.

Communia acutè crescentia,

Sunt commune, Parens, autorque, infans, adolescens, Dux, illex, hæres, exlex; a fronte creata.
*Ut bifrons: custos, bos, fur * fur, sus, atque sacerdos.*

* Sic Latro.

Tertia & ultima regula specialis,

Tertia regula specialis

NOmen crescentis, penultima si genitivi Sit gravis, ut sanguis geniti vo sanguinis, est mas.

Huc spectant penultimam genitivi crescentis gravantia, cujus generis sunt paucula illa secundæ declinationis de quibus suprà meminimus; videlicet, Socer, gener, puer, ĕri; adulter, ĕri; Presbyter, ĕri.

Composita à vir viri: ut, Levir, Triumvir, Decemvir, Centumvir, ĭri.

Composita item à gero & fero: ut, Armiger, claviger, caducifer, lucifer, ĕri: & adjectiva quædam: ut, Tener, dexter, prosper, ĕri; Satur, ŭri. Spectant huc & Græca omnia neutrius generis in *a*: ut, Poëma, dogma; sophisma, ænigma, ătis.

In *yr* item Græca: ut, Martyr, Martyris; Psithyr, psithyris.

Omnia item in *ur* Latina; ut, Augur, murmur, furfur, cicur, ŭris.

In *ut* etiam omnia: ut, Caput, capitis; Occiput, occipitis.

Præterea in *o* Latina omnia, præter illa quæ superiùs excipiuntur: ut, Imago, sartago, ordo, cardo, ĭnis.

In *l*: ut, Annibal, alis; mugil, ĭlis: Consul, Præsul, ŭlis.

In

In *en*: ut, Pecten, tibicen, carmen, crimen, ĭnis.

In *on* Græca, quæ ſumunt *o* parvum in penultima genitivi ſingularis: ut, Canon, dæmon, architecton, Philemon, ŏnis.

In *or* Latina & Græca: ut, Arbor, æquor, marmor, antocrator, apator, ŏris.

In *as*: ut, Anas, anatis.

Et Græca: ut, Arcas, chilias, hebdomas, enneas, ădis.

In *es* Latina: ut Fomes, limes, ĭtis; præſes, deſes, ĭdis.

In *es* Latina & Græca: ut, Sanguis, pollis, ĭnis; Tyrannis, paropſis, ĭdis.

In *ar* Latina & Græca: ut, Jubar, compar, nectar, bacchar, ăris.

In *er* Græca: ut, Aër, æther, ĕris.

In *s* præcedente conſonante, tam Latina, quàm * Græca: ut,

Princeps,	cĭpis;	Æthiops,	ŏpis;
Hyems,	ĕmis;	Arabs,	ăbis;
Inops,	ŏpis;	Chalybs,	ybis.

* Excipe quædam in ps.

In *os* Latina: ut, Compos, ŏris.

In *us* Latina & Græca: ut, Pecus, decus, ŏris; vellus, vulnus, ĕris; Tripus, Oedipus, ŏdis.

In *ax* Græca: ut, Abax, ſtorax, colax, climax, ăcis.

In *ex* Græca ut, Index, vindex, carnifex, aruſpex, ĭcis.

In *ix* Latina & Græca: ut, Varix, fornix, calix, ĭcis; Maſtix, ĭgis.

In *ox* Latina & Græca: ut, Præcox, Cappadox, ŏcis; Allobrox, Polyphlox, ŏgis.

In *ux* Latina: ut, Conjux, conjŭgis; Redux, redŭcis.

Denique in *yx* Græca: ut, Onyx, Sardonyx, Ceryx, Eryx, ychis.

Fœmin. excepta ex graviter creſcentibus.

Fœminei generis ſit hyperdiſſyllabon in do,
Quod dinis: *atque in* go, *quod dat* ginis *in genitivo.*
Id tibi dulcedo faciens dulcedinis, idque
Monſtrat compago compaginis: adjice virgo,
Grando, fides, compes, teges, & ſeges, arbor, byemſque:
Sic Bacchar, ſindon, Gorgon, icon & Amyxon.

Hyperdiſſyllabon in do & go.

Græ-

Græcula in as & is.

Græcula in as *vel in* is *finita: ut, Lampas, Iaspis, Cassis, cuspis; in* us *vox una pecus pecudis dans, His forfex, pellex, carex simul atque supellex, Appendix, bistrix, coxendix, adde filixque.*

Neutra excepta ex graviter crescentibus.

Inanimat. in a, en, ar, ur, us, put, excipe.

Est neutrale genus signans rem non animatam, Nomen in a; *ut problema:* en; *ut omen:* ar; *ut jubar:* ur *dans Ut jecur:* us; *ut onus;* put; *ut occiput. Attamen ex his Masculа sunt pecten, furfur: sunt neutra, cadaver, Verber, iter, subter, pro fungo tuber, & uber, Gingiber, & laser, cicer, & piper, atque papaver, Et siser, atque siler. Neutra æquor, marmor, ador que, Atque pecus, quando pecoris facit in genitivo.*

Dubia ex graviter crescentibus.

Sunt dubii generis, cardo, margo, cinis, obex, Pulvis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex: Adde culex, natrix, & onyx cum prole, silexque: Quamvis hæc melius vult masculа dicier usus.

Communia ex graviter crescentibus.

*Communis generis sunt ista, vigil, pugil, exul, Præsul, homo, nemo, martyr, Lygur, augur, & Arcas, Antistes, miles, pedes, interpres, comes, hospes; Sic ales, præses, princeps, auceps, eques, obses: Atque * alia à verbis quæ nomina multa creantur; Ut conjux, judex, vindex, apifex, & aruspex.*

* Sic Artifex, municeps, particeps.

Regula Adjectivorum generalis.

Adjectiva unam duntaxat habentia vocem, Ut fælix, audax, retinent genus omne sub una; Sub gemina si voce cadant, velut omnis & omne, Vox commune duûm prior est, vox altera neutrum: At si tres variant voces, sacer ut sacra sacrum: Vox prima est mas, altera fœmina, tertia neutrum. At sunt quæ flexu propè substantiva vocares, Adjectiva tamen naturâ usuque reperta: Talia sunt pauper, puber, cum degener, uber,

Et

dives, locuples, ſoſpes, comes atque ſuperſtes:
um paucis aliis, quæ lectio juſta docebit.
Hæc proprium quendam ſibi flexum adſciſcere gaudent,
ampeſter, velucer, celeber, celer, atque ſaluber:
Iunge pedeſter, equeſter, & acer: iunge paluſter.
Ac alacer, ſylveſter. At hæc tu ſic variabis;
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: Aut aliter ſic;
Hic atque hæc celeris, rurſum hoc celere eſt tibi neutrum.
ſunt quæ deficiunt genere adjectiva notanda,
De quibus atque aliis alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

DEclinatio eſt variatio dictionis per caſus. Sunt autem declinationes numero quinque. Declinationes nominum.

PRima declinatio complectitur quatuor terminationes: Prima nominum declinatio.

A, *As*, { ut } Menſa; Æneas; } { *Es*, *E*, { ut } Anchiſes; Penelope.

Porrò Græca ſunt omnia quæ in { *As*, *Es*, *E*, } finiuntur: ut, { Thomas, Anchiſes, Phœbe. }

Sunt qui huc addunt Hebræa quædam in *am*; ut, Adam, Adæ. Abraham, Abrahæ. Quæ tamen melius ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris: Adamus, Adami; Abrahamus, Abrahami.

As, accuſativum in *am* & in *an* facit; ut, Æneas, Æneam vel Æneân; vocativum in *a*; ut, Æneas, Ænea. As.

Es, in accuſativo *en* ſumit; ut, Anchiſes, Anchiſen: in vocativo & ablativo *e* vel *a*; ut, Anchiſe, vel Anchiſa. Es.

E, genitivum in *es* mittit, dativum in *e*, accuſativum in *en*, vocativum & ablativum in *e*; ut, E.

Nom.	Penelope,	Acc.	Penelopen,
Gen.	Penelopes,	Voc.	Penelope,
Dat.	Penelope,	Abl.	Penelope.

As, in genitivo nominum Latinorum interdum repetitur ad Græcorum imitationem; ut, Pater-familiâs; Filius-familiâs. Id quod veteres obſervabant in multis aliis. Ennius; *Duxit ſe vias.* As in Genitiv.

Livius

Livius Andronicus; *Mercurius, cúmque eo, filius I tonâs*, pro *Latona*. Sic Nævius; *Filii terrâs*, pro *terr* Virgilius, *Nec auràs, nec ſonitûs memor*.

Aulai, & Pictai, atque id genus alia, priſcis relinqui

Genitivus pluralis interdum Syncopen admittit: Æneadûm, Grajugenûm; pro Æneadarum, Grajugen rum.

Hæc dativos & ablativos plurales mittunt in *âbu* Dea, mula, equa: liberta, ambæ, duæ, âbus.

Hæc vero tam in *is*, quam in *âbus*; Filia, filiis vel liabus; Nata, natis vel natabus.

Secunda Declinatio.

Secunda Declinatio.

Secúdæ declinationis terminationes ſunt apud Latinos quinque; Er, Ir, Ur, Us, Um, ut Aper. Vir. Satur. Dominus. Templum.

Et Græcorum, Os, On, Eus, ut Delos. Ilion. Orpheus.

Attica in *os* genitivum in *ô* mittunt, accuſativum in *on* ut, Androgeôs, Androgeô. Accuſ. Androgeôn.

Quædam Græca contracta in *us*, vocativum formant in *u*: ut, Panthus, ô Panthu: Oedipus, ô Oedipû.

Notabis & Latina quædam, tam in *us* quàm *e* mittere vocativum ſingularem: ut, Agnus, vulgus, lucus, fluvius, chorus, populus *pro* natione.

Eus, genitivum formant in *ei* vel *eos*, dativum in *ei*, accuſativum in *ea*, vocativum in *eu*: ut, (pheon.

Nom. Orpheus. (pheos. Acc. Orphea. *Ovid.* Or-
Gen. Orphei vel Or- Voc. Orpheu.
Dat. Orphei. Abl. Orpheo.

Notanda ſunt deniq; ſyncopationes illæ, Deûm, Virûm, pro Deorum. Virorum.

Item anomala illa ambo & Duo; quas duas voces Poëtæ etiam in accuſativo Maſculinas uſurpant: ut,

Virg. *Si duo præterea tales Idæa tulisset Terra viros.*
Hor. *Nè vos titillet gloria, jurejurando obſtringam ambo.*
Cic. in Phi. ſecund. *Præter duo vos, nemo ſic loquitur.*

Ter-

Tertia Declinatio.

TErtia declinatio admodum varia est; cujus difficiliores duntaxat casus hoc loco attingemus.

Quorundam accusativi flectuntur tantum in *im*: ut, Vim, ravim, tussim, sitim, magudarim, amussim, Charybdim. Accusat. singularis.

Sic & quorundam fluviorum accusativi: ut, Tybrim, Ararim.

Quædam accusativos flectunt in *im* & in *em* communiter: ut, Buris, pelvis, clavis, securis, puppis, torquis, turris, restis, febris, navis, bipennis, aqualis, *im* vel *em*.

Ablativus regulariter in *e* desinit: ut, Pectus, salus; Ablativo Pectore, salute, Ablativus.

Propria nomina adjectivis similia, ablativos in *e* mittunt: ut, Felice, Clemente, Juvenale, Martiale, &c.

At neutro desinentia in *al*, *er*, & *e*, ablativum magna ex parte mittunt in *i*:

ut, Vectigal, Calcar, Mare. } Ablat. { Vectigali, Calcari, Mari.

Ablativus rete à nominativo retis est: non à nominativo rete. Par, cum compositis, tam *e* quam *i* habet: ut, Par, compar: ablativo pare, Compare, vel ri Retis.

Hæc tamen *e* retinent, Par, hepar, jubar, nectar, gausape, præsepe.

Et hæc propria { Soracte, Præneste, Reate. } Ablat. { Soracte. Præneste. Reate.

Festorum nomina, quæ tantum pluralia sunt, genitivum interdum in *orum* mittunt, ut, Agonalia, Vinalia; Genitivo Aganaliorum, Vinaliorum. Festorum nomina.

Interdum autem in *ium*; ut, Floralia, Feralia; genitivo, Floralium, Feralium.

Aliquando verò tam in *orum* quam in *ium*: ut, Parentalia, Saturnalia: genitivo Parentaliorum, Saturnaliorum, vel *ium*.

Dativus verò & ablativus in *bus*: ut, Saturnalibus, Bacchanalibus; præter Quinquatriis, quod juxta secundam declinationem formar prædictos casus.

Me n-

Menſium nomina.

Menſum nomina in *er* vel *is* ablativum in *i* ſolùm mittunt: ut, September, Aprilis: ablativi Septembri, Aprili.

Quorum accuſativus in *im* tantùm deſinit, iis ablativus exit in *i*: ut, Sitim, tuſſim: ablativo Siti, tuſſi.

Adjectiva ablativum mittunt in *i* ſolum: ut, Fortis, mollis, dulcis; ablativo Forti, molli, dulci.

Sic Acer, acris, acre; ablativo acri.

Nota.

Licet Poëtæ, interdum metri causâ, *e* pro *i* uſurpent.

Cætera adjectiva tam in *e* quàm in *i* mittunt: ut, Capax, duplex: ablativo capace, duplice, vel ci.

Præter pauper, degener, uber, ſoſpes, hoſpes, quæ in *e* tantùm faciunt ablativum.

Comparativa etiam bifariàm faciunt ablativum: ut, Melior, doctior; ablativo Meliore, doctiore vel ri. Similiter & ſubſtantiva quædam: ut, Ignis, amnis, anguis, ſuppellex, unguis, vectis: ablativo *e* vel *i*.

Rariùs autem Civis, } Ablativo { Cive, vel Civi.
Rariùs etiam Arpinas, } { Arpinate, vel ti.

Et ſic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablativos formant, quorum accuſativi per *im* & *im* finiunt: ut, puppis, navis; ablativo puppe, nave, vel i. Et verbalia item in *trix*: ut, Victrix, altrix, ablativo Victrice, altrice, vel ci.

Neutra, quorum ablativus ſingularis exit in *i* tantùm, vel in *e* & *i*, nominativum pluralem mittunt in *ia*: ut, Molli, duplice, vel ci; nominativo plurali, Mollia, duplicia. Præter Ubera, plura, vel pluria, apluſtra vel apluſtria: ſic comparativa; ut, Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Genitivus pluralis.

Ex ablativis in *i* tantùm, vel in *e* & *i*, fit pluraliter genitivus in *ium*: ut, utili, utilium, puppe, vel *pi*, puppium, præter } Maiorum, { comparativa: ut } Meliorum, { Item præter iſta, Supplicum, complicum, ſtrigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum; at plus plurium format.

Sup

Sunt & quæ Syncopen aliquando admittunt: cujusmodi sunt Sapientûm pro sapientium, serpentûm pro serpentium.

Quando nominativi singulares duabus consonantibus finiuntur, genitivi plurales exeunt in *ium*: ut, Pars, urbs, falx, glans, trabs, merx; genitivo plurali, Partium, urbium, falcium, glandium, trabium, mercium.

Excipe Hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum, &c.

Ubi in nominativis & genitivis singularibus reperiuntur pares syllabæ genitivus pluralis exit in *ium*.

ut { Collis, Mensis, Auris, } in genitivo { Collium, Mensium, Aurium. } Adde istis

Litium, ditium, lirium, salium, manium, penatium.

Excipe tamen Canum, panum, vatum, juvenum, opum, apum, &c.

As formæ assium: Mas Marium: Vas, vadis, vadium: Nox noctium: Nix nivium: Os ossium: Faux faucium: Mus, murium: Caro carnium: Cor cordium: Alituum ab ales, assumit *ium*.

Boum anomalum est, ut etiam bobus vel bubus.

Accusativus pluralis.

Quorum genitivi plurales desinunt in *ium*, accusativum formant per *as* & *eis* diphthongum: ut, Partium, omnium; Partes, omnes vel eis.

Græcorum Declinatio.

Græco fonte derivata pleraque, quando juxta linguæ suæ morem variantur, genitivum mittunt in *os*: ut, Titan, Pan, Daphnis, Phyllis: genitivo Titanos, Panos, Daphnidos, Phyllidos: dativum vero in *i* breve: ut, Titani, Pani, Daphnidi, Phyllidi: accusativum in *a*, (nisi sint neutrius generis in *a* non terminata:) ut Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea.

Is tamen & *ys* per *os* purum declinata in genitivo, accusativum faciunt, *s* nominativi mutatâ in *n*: ut

Accusat. { Tethys, Tethyos, Tethyn. / Decapolis, lios, Decapolin, / Genesis, sios, Genesin. / Metamorphôsis, sios, Metamorphôsin. }

Sunt quæ duplicem genitivum faciunt: alterum in *os*

non purum, alterum in *os* purum. Atquè hæc pro genitivorum ratione duplicem quoque accusativum formant; alterum in *n*, alterum in *a*: ut, Paris, genitivo Paridos & Parios, accusativo Parida & Parin: Themis, genitivo Themidos & Themios, accusativo Themida & Themin.

Fœminina in *ô*, genitivum in *ûs*, & accusativum in *ô* mittunt:

ut { Sapphô, Sapphûs, / Manto, Mantûs, / Cliô, Cliûs. } hanc { Sapphô. / Mantô. / Cliô. }

Vocativus. Vocativus nominativo magna ex parte similis est; in nonnullis tamen à nominativo abjicitur *s*: ut, Pallas, Pallantis: Theseus, Theseos; Tethys, Tethyos; vocativo ô Palla, Theseu, Tethy.

Phyllis, Phyllidos, / Alexis, Alexios, / Achilles, Achilleos, } Vocativo ô { Phylli. / Alexi. / Achille.

Græca neutra in A. Neutra singularia in *a* Græca sunt: ut, Problema, poëma: quæ veteres juxta Latinam quoque formam declinabant, additâ syllabâ *tum*: ut, Hoc problematum, hoc pœmatum.

Quorum dativi & ablativi plurales adhuc in frequentiore usu sunt: ut, Problematis, pœmatis.

Quarta Declinatio.

Quarta declinatio nominum. QUartæ declinationi nihil fere difficultatis inest, nam duas tantùm sortitur terminationes in recto singulari; nempe *us* & *u*: ut, Manus, genu.

Veteres à nominativis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis, tumulti, ornati, in genitivo: ut,

Ter. *Ejus anuis causâ.* Idem. *Nihil ornati, nihil tumulti.*

Dativus singularis. Dativus *ui* habet, & interdum etiam *û*: ut, fructui, concubitui: rarius, Fructû, concubitû.

Virgilius. *Quod neque concubitû indulgent.*

Terent. *Vestitû nimis indulget.*

Currûm autem pro curruum Synæresis est; ut & in aliis declinationibus fieri solet.

Jesus. Iĕsus, in accusativo Iĕsum habet; in reliquis verò casibus ubique Jesu.

Hæc

Hæc dativum & ablativum pluralem in *ubus* formant; Dativus & ablativus pluralis.
Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, ſpecus, quercus, partus, portus, veru, *ubus*.

Cætera omnia in *ibus*: ut, Fructibus, fœtibus, manibus, motibus.

Quinta Declinatio.

QUinta declinatio genitiuum, dativum & ablativum pluralem in paucioribus fortita eſt, quemadmodum infrà in Heteroclitis fuſius tradetur. Quinta declinatio nominum.

Olim juxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflectionis: ut, *Plebs, Plebei*.

Genitivus hujus declinationis olim etiam in *es, ii*, & *e*, exibat. Genitivus pluralis.

Cicero. *Equites verò daturos illius dies pœnas.*

Virgilius. *Munera lætitiamque dii.*

Saluſtius. *Vix decimâ parte diu reliquâ.*

Cæterum, præter iſta quæ jam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim variâ probatorum authorum lectione, partim à ſequentibus regulis diſcere licebit.

DE NOMINIBUS HETEROCLITIS.

Rob. Robinſon.

QUæ genus aut flexum variant, quæcunque nervato Ritu deficiunt, ſuperántve, Heteroclita ſunto. Heteroclita quæ ſunt.

Variantia genus.

Hæc genus at partim flexum variantia cernis,

Pergamus inſulæ urbi Troum, Pergama gignit; 1. Form. ſing.

Quod, niſi plurali careat, facit ipſa ſupellex: Neut. pl.

Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent. 2. Neut. ſing. maſc. & neut. pl.

Dat prior hîc numerus neutrum genus, alter utrumque,

Raſtrum cum fræno, filum, ſimul, atque capiſtrum: 3. Neut. ſing. omnia tantùm plural.

Argos item & cælum ſunt ſingula neutra; Sed audi,

Maſcula duntaxat cælos vocitabis & Argos;

Frena ſed & frenos, quæ paſto & cætera formant,

Nundinum, & hinc epulum, quibus additur balneum, & hæc 4. Neut. ſing. fœm. plur.

Neutra quidem primo, muliebria rité ſecundo:

Balnea plurali Juvenalem conſtat habere.

Exceptio 5. Masc. fin. neut. plural. 6. Masc. fin. masc. & neut. plural.

Hæc maribus dantur singularia, plurima neutris,
Manalus, atque sacer mons Dindymus, Ismarus, atque
Tartara, Taygetus, sic Tanera, Massica, & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter utrumque,
Sibilus, atque jocus, locus, & Campanus Avernus.

Defectiva.

Quæ sequitur manca est numero, casu ve, propago.

Aptôta.

1. Aptôta sunt quæ a recto non variant casum.

Quæ nullum variant casum sunt fas, nil, nihil, instar:
Multa & in u simuli; ut sunt hæc, cornúque, genúque;
Sic gummi, frugi; sic Tempe, tot, quot, & omnes
Atribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

Monoptôta.

2. Monoptôta sunt quæ unico in obliquo reperiuntur.

Esque Monoptôton nomen, cui vox cadit una;
Ceu, noctu, natu, jussu, injussu, simul astu.
Promptu, permissu: pluvali legimus astus;
Legimus inficias, sed vox ea sola reperta est.

Diptôta.

3. Diptôta, quæ duobus casibus.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remansit:
Ut fors forte dabit sexto, sponte quoque sponte;
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis;
Fugeris & sexto dat jugere, verberis autem
Verbere, suppetiæ quarto quoque suppetias dant:
Tantundem dat tantidem, simul impetis hoc dat
Impete: junge vicem sexto vice; nec lege plura.
Verberis atque vicem, fit plus, cum fugere, cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuêre secundo.

Triptôta.

4. Triptôta quæ tribus casibus.

Tres quibus inflectis casus, Triptôta vocantur:
Ut precis atque precem, petit & prece blandus amicam;
Sic opis est nostræ, fer opem legis, atque ope dignus:
At tantùm recto frugis caret, & ditionis:
Integra vox vis est, nisi desit forte dativus:
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.

5. Defect. Vocativo.

Quæ referunt, ut qui: quæ præcentantur, ut ecquis:
Et quæ distribuunt; ut nullus, nemo, & omnis:

Infinita

Infinita solent his jungi; ut quilibet, alter:
Quinto hæc sæpe carent casu; & pronomina, præter
Quatuor hæc infrà, noster, nostras, meus, & tu.

Propria cuncta notes, quibus est natura coërcens,
Plurima nè fuerint: ut, Mars, Cato, Gallia, Roma,
Ido, Tagus, Lælaps, Parnassus, Bucephalúsque.
His frumenta dabis, pensa, herbas, uda, metalla;
In quibus authorum quæ sint placita ipse requiras;
Est ubi pluralem retinent hæc, est ubi spernunt,
Hordea, farra, forum, mel, mulsum, defruta, thusque,
Tres tantùm similes voces pluralia servant.

Hesperus & vesper, pontus, limúsque, fimúsque,
Sic penus & sanguis, sic æther, nemo; sed ista
Mascula sunt numerum vix excedentia primum.

Singula fœminei generis, pluralia rarò
Pubes atque salus, sic talio cum indole, tussis,
Pix, humus, atque lues: sitis & fuga; junge quietem,
Sic cholera atque fames, bilisque, senecta, juventus;
Sed tamen hæc, soboles, labes, ut & omnia quintæ;
Tres similes casus plurali sæpe tenebunt:
Excipe res, species, facies, aciésque, diésque;
Quas voces numero totas licet esse secundo.
Istis multa solent muliebria nectere; ut hæc sunt,
Stultitia, invidia, & sapientia, desidia, atque
Id genus innumeræ vocos, quas lectio præbet:
Quam tibi præfixam ceu certum collige filum.
Rarias his numerum, quandoque sed adde secundum.

Nec licet his neutris numerum deferre secundum,
Delicium, senium, lethum, cœnúmque, salúmque;
Sic barathrum, virus, vitrum, viscúmque, penúmque,
Justitium, nihilum, ver, lac, gluten, simul halec:
Adde gela, solium, jubar. His quoque talia ponas,
Quæ tibi si observes, occurrent multa legenti.

Mascula sunt tantùm numero contenta secundo,
Manes, majores, cancelli, liberi & antes,
Menses prosta vium, lemures, fasti, atque minores;
Cùm genus assignant natales: adde penates,

6. Propria defect. plu. Frumenta, &c. nomina alia gaudent, alia carent plural. Neutra singulari carentia quibusd. casibus plural.

1. Masc. defect. plural.

2. Fœmi. carent. plural.

Nota.

3. Neutra carentia plurali.

1. Masc. carentia singulari.

Et loca plurali, qualis Gabiique, Locrique,
Et quæcunque legas passim similis rationis.

1. Form. carentia singulari.

Hæc sunt fœminei generis, numeríque secundi,
Exuviæ, phaleræ, gratésque, manubiæ, & idus,
Antiæ, & inducia, simul insidiæque, minæque,
Excubiæ, nonæ, nugæ, tricæque, calendæ.
Quisquiliæ, thermæ, cunæ, diræ, exequiæque
Feriæ, & inferiæ, sic primitiæque, plagæque
Retia signantur, & valvæ, divitiæque,
Nuptiæ item & lactes: addantur Thebæ & Athenæ:
Quod genus invenias & nomina plura locorum.

3. Neutra carentia singulari.

Rarius hæc primo, plurali a neutra leguntur,
Mœnia, cum tesquis, præcordia, lustra ferarum,
Arma, mapalia; sic bellaria, munia, castra;
Funus justa petit, petit & sponsalia virgo,
Rostra disertus amat; puerique crepundia gestant:
Infantésque colunt cunabula; consulit exta
Augur, & absolvens superis effata precantur.
Festa Deûm poterunt, ceu Bacchanalia jungi.
Quod si plura leges, licet hæc quoque clausse reponas.

Redundantia.

1. Redundantia.

Hæc quasi luxuriant, varias imitantia formas:
Nam genus & vocem variant, tonitrus, tonitrúque.
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Sensus & hoc sensum, tignus tignúmque, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctúmque; sinapi,
Quod genus immutans fertur sceleratæ sinapis.
Sinus & hoc sinum vas lactis, mendaque mendum,
Viscus & hoc viscum, sic cornu & flexile cornum.
At Lucanus ait, Cornus tibi cura sinistri:
Eventus simul eventum. Sed quid moror istis?
Talia doctorum tibi lectio mille ministrat.

2. Nominativi ex accusativis Græcis in a.

Sed tibi præterea quædam sunt Græca notanda.
Quæ quarto casu fœrum peperêre Latinum:
Nam panther panthera creat, craterque crater;
Cassida cassis habet, sed & æther æthera fundit:
Hinc cratera venit, venit æthera; sic caput ipsum
Cassida magna tegit, nec vult panthera domari.

Ver-

Vertitur his rectus, ſenſus manet, & genus unum: 3. Rectũ variantia.
Gibbus & hic gibber, cucumis, cucumer, ſtipis & ſtips;
Sic cinis atque ciner, vomis vomer, ſcobis & ſcobs,
Pulvis item pulver, pubes puber: quibus addes
*Quæ pariunt or & os, honor, & labor, arbor * adorque;* * Potiùs Odor.
His & apes & apis, plebs plebis: ſunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam reſerentia formam;
Ut delphin delphinus, & hic elephas elephantus,
Sic congrus congor, Meleagrus ſic Meleager,
Teucrus item Teucer: Dabis hæc & cætera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederint, & lectio caſta.

Hæc ſimul & quarti flexûs ſunt atque ſecundi: 4. Declinationem variantia.
Laurus enim lauri facit & laurûs genitivo;
Sic quercus, pinus, profructu ac arbore ficus;
Sic colus, atque penus, cornus quando arbor habetur;
Sic lacus atque domus; licèt hæc nec ubique recurrant:
His quoque plura leges, quæ priſcis jure relinquam.

Et quæ luxuriant ſunt adjectiva notanda 5. Adjectiva luxuriantia.
Multa, ſed imprimis quot & hæc tibi nomina fundunt;
Arma, jugum, nervus, ſomnus, clivúſque, animúſque,
Et quot limus habet, quot frænum, & cera, bacillum:
A quibus us ſimul is formes; ut inermus inermis:
Rarior eſt hilarus, vox eſt hilaris bene nota.

Comparatio nominum.

COmparantur nomina, quorum ſignificatio augeri minuive poteſt. Nominũ comparatio.

Gradus comparationis ſunt tres.

Poſitivus, qui rem ſine exceſſu ſignificat: ut, Albus, niger, probus, improbus. Poſitivus gradus.

Comparativus, qui ſignificationem ſui poſitivi per adverbium magis auget: ut, Albior, probior, id eſt, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à ſecundo poſitivi caſu in *i*, addità ſyllaba *or*: ut, ab Amici, pudici, fit amicior, pudicior. Compa-rativus.

Superlativus.

Superlativus, qui supra positivum cum adverbio valdè vel maximè significat; ut,

Doctissimus, { id est, valdè } Doctus.
Justissimus, { vel maximè } Justus.

Fit autem regulariter à primo positivi casu in *i* adjectis *s* & *simus*: ut, à Candidi, prudenti, fit Candidissimus, prudentissimus.

In rimus.

Quæ verò positiva in *r* desinunt, adjecto *rimus* superlativum formant: ut Pulcher, pulcherrimus: Niger nigerrimus.

Excipiuntur, Dextimus à Dexter, Maturimus, sive Maturissimus, ab antiquo Matur.

In lis.

Sex ista in *lis*, superlativum formant mutando *is* in *limus*: nempe, Facilis, facillimus; Docilis, docillimus; Agilis, agillimus; Gracilis gracillimus; Humilis, humillimus; Similis, simillimus.

Derivat. à dico, loquor, &c.

Quæ derivantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur: Maledicus, maledicentior, maledicentissimus, à Dico: Magniloquus, magniloquentior, magniloquentissimus, à loquor.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, usurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Benevolus, Benevolentior, Benevolentissimus, } à volo } Magnificus, Magnificentior, Magnificentissimus, } à facio.

Comparatio nominum in us purum.

Quoties vocalis præcedit *us* finale, comparatio fit per adverbia Magis & Maximè: ut, Idoneus, magis Idoneus, maximè Idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus.

COMPARATIO INUSITATIOR.

Interim acre judicium adhibendum est, ut quæ in legendis authoribus rarò occurrunt, rarò itidem usurpentur.

Cujusmodi sunt quæ sequuntur.

Assiduior, strenuior, egregiissimus, mirificissimus, pientissimus vel piissimus, ipsissimus.

Perpetuissimus, Tuissimus. } Exiguissimus, apud *Ovidium*. Multissimus, apud *Ciceronem*.

Com-

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, melior, optimus. Malus, pejor, peſſimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterrimus; ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequiſſimus. Citrà, citerior, citimus. Intrà, interior, intimus. Infrà, inferior, infimus. Extrà, exterior, extimus vel extremus. Supra, ſuperior, ſupremus vel ſummus. Pòſt, poſterior, poſtremus. Ultra, ulterior, ultimus. Propè, propior, proximus; à quo proximior, apud *Ovidium*. Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutiſſimus. Sæpe, ſæpiùs, ſæpiſſimè.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Comparatio manca.

Inclytus, Inclytiſſimus. — Meritus, Meritiſſimus.
Opimus, Opimior. — Siniſter, Siniſterior.
Ocyor, Ocyſſimus, ab ὠκὺς.
Novus, Noviſſimus. — Juvenis, Junior.
Adoleſcens, Adoleſcentior. — Senex,
Potior, Potiſſimus. — Senior, Maximus natu.
Longinquus, Longinquior. — Ante, Anterior.
Pene, Peniſſimus. — Nuper, Nuperrimus.

Comparatio abuſiva.

Interdum autem à ſubſtantivis fit comparatio, ſed abuſivè:

ut, Neronior, Cinædior, Pœnior, à Nerone. Cinædo. Pœno.

Comparationum Typus. SINGULARITER.

	Positivus.	Comparativus.	Superlativus.
	Doctus, Tener, Dulcis, Felix, Prudens.		
Nom.	us er is a is x ns um e	ior ior ius	rimus ma mum
Gen.	i æ is i	iorîs	mi mæ mi
Dat.	o æ i o	iorî	mo mæ mo
Accus.	um em en em am em an em um e x ns	iorem iorem ius	mum mam mum
Voc.	e er is a is x ns um e	ior ior ius	me ma mum
Ablat.	o i e a i o i	iore iorî	mo mâ mo

Comparationum Typus. PLURALITER.

	Positivus.	Comparativ.	Superlativus.
	Docti. Teneri. Dulces. Felices. Prudentes.		
Nom.	i es æ es a ia	iores iores iora	mi mæ ma
Gen.	orum arum orum ium	iorum	morum marum morum
Dat.	is ibus	ioribus	mis
Accus.	os es as es a ia	iores iores iora	mos mas ma
Voc.	i es æ es a ia	iores iores iora	mi mæ ma
Ablat.	is ibus	ioribus	mis

Pro-

PRonomen eſt pars orationis, quâ in demonſtranda aut repetenda re aliqua utimur.

Pronomina ſunt quindecim: Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras.

Quibus addi poſſunt & ſua compoſita: ut, Egomet, tute, idem, & ſimilia: ut etiam, qui, quæ, quod.

De Accidentibus Pronomin.

Accidentia pronomini.

Accidunt pronomini Species, Numerus, Caſus, Genus, Declinatio, Perſona, Figura

Pronominum ſpecies.

Species pronominum eſt duplex; Primitiva & Derivativa.

Primitiva.

Ad primitiva ſpectant iſta: Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is.

Ex primitivis alia ſunt Demonſtrativa, alia Relativa.

Demonſtrativa.

Demonſtrativa dicuntur eadem, quæ & Primitiva, nimirùm, Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is,

Relativa.

Relativa autem ſunt, Ille, ipſe, iſte, hic, is, idem, qui.

Derivativa.

Derivativa ſunt Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras.

Derivativorum alia ſunt poſſeſſiva, alia Gentilia.

Poſſeſſiva.

Poſſeſſiva ſunt Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter.

Gentilia.

Gentilia ex eo dicuntur, quòd gentem aut nationem, vel partes & ſectas ſignificent: ut, noſtras, veſtras, & Cujas nomen.

De Numero.

Numerus in pronomin.

Numerus pronominum duplex eſt: Singularis, ut, Ego; Pluralis, ut, Nos.

De Caſu.

Caſus in pronom.

Caſus autem ſunt ſex, quemadmodum in nomine. Vocativo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor, Tu, meus, noſter, noſtras. *Martialis* tamen pronomini *ipſe* vocativum tribuere videtur, quum ait,

Ut Martis revocetur amor, ſummique Tonantis,
A te Juno petat ceſtos, & ipſa Venus.

De Genere.

Genera ſunt in pronominibus, perinde ut in adjectivis nomi-

Genera Pronominum. nominum. Alia enim ad tria genera referuntur; ut, Ego, tu, ſui: alia per tria genera variantur, ut Meus, mea, meum.

De Declinatione.

Pronominum declinatio prima. Declinationes pronominum ſunt quatuor.

Genitivus autem primæ declinationis exit in *i*: ut, Ego, tu; genitivo, Mei, tui, & ſui, quod recto carer in utroque numero.

Secunda. Genitivus ſecundæ deſinit in *ius* vel *jus*: cujus formæ ſunt Ille, ipſe, iſte: genitivo Illius, ipſius, iſtius: Hic, is, qui: genitivo Hujus, ejus, cujus.

Tertia. Genitivus tertiæ Declinationis exit in *i*, *æ*, *i*, quemadmodum nominum adjectivorum, quæ per tres terminationes variantur: cujus ſortis ſunt

Nominativo.		Genitivo.	
Meus, mea, meum,			Mei, meæ, mei.
Tuus, tua, tuum,			Tui, tuæ, tui.
Suus, ſua, ſuum,			Sui, ſuæ, ſui.
Noſter, noſtra, noſtrũ,			Noſtri, noſtræ, noſtri,
Veſter, veſtra, veſtrum,			Veſtri, veſtræ, veſtri.

Quarta. Genitivus quartæ habet *ātis*: ex quo ordine ſunt

Noſtras,	Genitivo	Noſtrātis.
Veſtras,		Veſtrātis.
Cujas.		Cujātis.

Cæteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

De Perſona.

Perſonæ pronom. Perſonæ pronom. ſunt tres, Prima, Secunda, Tertia. ut, Ego, Tu, Ille.

De Figura.

Figura. Figura eſt duplex: Simplex, ut Ego: Compoſita, ut Egomet

Pronom. compoſitio Pronomina inter ſe componuntur: ut, Egoipſe, tuipſe, ſuiipſius, meiipſius.

1. Inter ſe.

Nom. Iſtic, Iſtæc, Iſtoc, *vel* Iſtuc,	Accuſ. Iſtunc, Iſtanc, Iſtoc, *vel* Iſtuc.	Ablat. Iſtoc, Iſtac, Iſtoc.		

Plu-

Pluraliter Nominativo & Accusativo Istæc, Eodem modo declinatur & illic, illæc, illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: ut, cujusmodi, hujusmodi, illiusmodi, istiusmodi. 2. Cum nominibus.

Componuntur & cum præpositionibus: ut, Mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quîcum, quibuscum. 3. Cum præpositionibus.

Componuntur etiam & cum adverbiis: 4. Cum adverbiis.

ut, { Eccum, Eccam, Eccos, Eccas, } ab *Ecce* & *is* { Ellum, Ellam, Ellos, Ellas, } ab *Ecce* & *ille*. Ut & idem quoque, ab *is* & *dem*.

Cum conjunctione quoque componuntur: ut, Sing. Nominativo Hiccine, hæccine, hoccine. Accusativo, Hunccine, hanccine, hoccine. Ablativo hoccine, haccine, hoccine. Pluraliter, Hæccine, neutrum. 5. Cum conjunctione.

Componuntur denique cum syllabicis adjectionibus; ut, *Met*, *te*, *ce*, *pte*. 6. Cum Syllaba adject.

Met adjicitur primæ & secundæ personæ: ut, Egomet, meimet, mihimet, memet, nosmet, &c. Sic Sibimet quoque, ac semet dicimus. Met.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur esse verbum à tumeo, sed tuimet, tibimet, temet, nosmet, &c.

Te adjicitur istis, Tu, ut, tute; te, ut tete. Te.

Ce adjicitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iste, quoties in *s* desinunt; ut, Hujusce, hisce, illiusce, istiusce, horce, illosce, istosce. Ce.

Pte apponitur istis ablativis. { Meâ, Tuâ, Suâ, Nostrâ, Vestrâ, } ut, { Meapte. Tuapte. Suapte. Nostrapte. Vestrapte. } Pte.

Interdum etiam masculinis & neutris adjici solet: ut, Meopte Marte, tuopte labore, suopte jumento, nostropte damno, &c.

Quis & Quid ad hunc modum componuntur. Quis.

Quis in compositione hisce particulis postponitur,

En,

En, Ne, Alius, Num, Si,	ut	Ecquis, Nequis, Aliquis, Nunquis, Siquis.	Et hæc tam in fœminino singulari, quàm in neutro plurali, *quæ* habent, non *quæ*: ut. Siqua mulier, Nequa fugitiva, &c.

Ecquis. Præter Ecquis, quod utrumque in fœminino habet reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autem particulis præponitur. Quis in compositione,

Nam, Piam, Putas, Quam, Que,	ut,	Quisnam, Quispiam, Quisputas, Quisquam, Quisque.	Et hæc ubique (præterquam in ablativo singulari) *quæ* habent, non *quæ*: ut, Quænam doctrina? Negotia quæpiam, Optima quæque.

Quis. Quis etiam cum seipso componitur; ut, Quisquis, quod & in hunc modum variatur;

Nominativo Quisquis, quicquid; Accusativo Quicquid; Ablativo Quoquo, quaqua, quoquo.

Qui. Qui in compositione præponitur his particulis.

Dam, Vis, Libet, Cunq;	ut,	Quidam, Quivis, Quilibet, Quicunq;	Et hæc ubique (præterquam in ablativo singulari) *quæ* retinent, non *quæ*: ut, Quædam puella, Quæcunque facinora.

DE VERBO.

VErbum est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agereve, aut pati significat: ut, Sum, existo: moveo, moveor: tango, tangor.

Verbum dividitur imprimis in personale, ut Doceo, & impersonale, ut Oportet.

Verbum Personale. Personale est, quod certis personis distinguitur: ut Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt.

Verbum Impersonale. Contrà, Impersonale dicitur, quod diversarum personarum vocibus non distinguitur nec variatur: ut, Poenitet, tædet, miseret, oportet.

De Accidentibus Verbo.

Verbo quidem accidunt ista; Genus, modus, tempus, figura, species, persona, numerus, conjugatio.

De Genere.

Quinque sunt verborum genera, { Activum, Passivum, Neutrum, } { Deponens, Commune. }

Activum.

Activum. Activum est, quod agere significat, & in *o* finitum, passivum in *or* formare potest: ut, Doceo, doceor. Lego, legor.

Passivum.

Passivum. Passivum est, quod pati significat; & in *or* finitum, activi formam *r* dempto, resumere potest: ut, Amor, amo; Afficior, afficio.

Neutrum.

Neutrum. Neutrum est, quod in *o* vel in *or* finitum, nec activam, nec passivam formam integrè induere potest: ut, Curro, ambulo, jaceo, Sum.

Neutrorum tria sunt genera.

Neutrum Substantivum. Nam aliud Substantivum dicitur; ut, Sum, es, est, sumus, &c. Aliud Absolutum; sic dictum, quod ipsum per se sensum absolvat.

Neutrum absolutum. Atque hoc rursum duplex est: Nam alterum actionem completam in ipso verbo significat; nec in aliud transeuntem: ut, Ambio, dormio, pluit, mingit; alterum verò passionem in ipso complexam indicat; ut, palleo, rubeo, albesco, nigresco.

Tertium genus Neutr. Est præterea & aliud, cujus actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passivæ vocis usurpat: ut,

Bibo vinum, Curro stadium, Vivo vitam, } Vinum bibitur. Stadium curritur. Vita vivitur.

Sunt denique, quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: ut, Eo, adeo, mingo, commingo.

De

Deponens.

Deponens. Deponens, quod in *or* finitum, vel activi significationem habet: ut, Loquor verbum: vel neutrius, ut, Philosophor.

Commune.

Commune. Commune, quod in *or* finitum, tam activam quàm passivam significationem obtinet: ut, Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor, frustror, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor, experior, mentior, multaque id genus alia, quæ passim apud veteres reperias.

De Modo.

Modi verborum sex enumerantur.

Indicativus. Indicativus, qui simpliciter aliquid fieri, aut non fieri definit: ut, *Probitas laudatur & alget.* Hic modus aliquando per interrogationem usurpatur: ut, *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem: ut, *An in æstu venit aliud ex alio malum?*

Imperativus. Imperativus, quo inter imperandum utimur. Hic modus futurum non habet, sed præsens duplex: ut apud Propertium; *Aut sies dura, nega, sin es non dura, venito.* Virg. *Tityre dum redeo, (brevis est via) pasce capellas;*
Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
Occurrere capro (cornu ferit ille) caveto.

Præteritum autem à Subjunctivo mutuatur. Cic. *Sed amabò te, nihil incommodo valetudinis tuæ feceris.* Martial. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare? nec ullum*
Addideris verbum, cœna parata tibi est.

Quin & illa passiva, Præceptum sit, dictum sit, determinatum sit, præteriti Imperativi esse fatetur Priscianus.

Hic modus etiam permissivus dicitur, quod interdum per hunc permissio significetur: ut,
Si sine pace tua, atque invito Numine, Troes
Italiam petiêre, luant peccata, nec illos
Juveris auxilio.

Denique aliquando etiam suppositivus, aut hortativus appellatur: ut Virgilius,
——eamus, & in media arma ruamus.

Opta-

Optativus, quo optamus fieri rem aliquam; nec refert factáne ſit, an fiat, an ſit facienda: ut, *Utinam bonis literis ſuus detur honos.* Optativus.

Modus Optativus, Potentialis, & Subjunctivus, quinque ſeparata eiſdem vocibus tempora habere videntur; ut eſt author Linacrus. Præterea notandum eſt præſens hujuſmodi aſſumere quandoque ſignificationem futuri: ut, *Utinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis, quo poſſe, velle, aut debere fieri aliquid ſignificamus: ut, *Expectet eadem à ſummo, minimoq; poeta,* pro *potes expectare. Non expectet, ut ſtatim gratias agat, qui ſanatur invitus*: pro *non debet expectare. Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?* pro *vult affirmare.* Potentialis.

Græci hunc modum nunc per Indicativum, nunc per Optativum & Particulam ἄν exprimunt. Græcorum optandi modus.

Subjunctivus, qui niſi alteri ſubjiciatur orationi, vel alteram ſibi ſubjectam orationem habeat, per ſe ſententiam non abſolvit: ut, Subjunctivus.

Si fueris fœlix, multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (ſicut dictum eſt) conveniunt: diſcernuntur verò ſignificatu, & ſignis. Optativus enim ſemper adhæret adverbio cuiuſdam optandi: ut, *Utinam veniat aliquando tempus.* Potentialis vero neque ullum adverbium adjunctum habet, nec conjunctionem. Subjunctivus autem ſemper aliquam conjunctionem annexam habet: ut, *Si venero; Ut taceas; Cùm cœna vero.* Nota.

Infinitivus, qui agere quidem aut pati ſignificat, at citra certam numeri & perſonæ differentiam: ut, *Malim rebus eſſe, quàm haberi.* Infinitivus.

De Tempore.

Tempora ſunt quinque.

Præſens, quo actio nunc geri ſignificatur; ut, *Scribo.* Præſens.

Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuiſſe ſignificatur, non tamen abſolutam tunc temporis fuiſſe actionem: ut, Imperfectum.

Virgil. *Hîc templum Junoni ingens Sidonia Dido*
Condebat: Erat enim adhuc in opere.

Perfect. Perfectum, quo præterita absolutáque significatur actio. Hoc in Passivis, Deponentibus, & Communibus duplex est, & ob id duplici circuitione explicatum: Alterum, quo proxime præteritum exprimitur: ut, *Pransus sum*: Alterum, quo ulterius præteritum indicatur: ut, *Pransus fui*. Non enim, si modo *pransus sis*, *pransus fui* commodè aptéve dixeris.

Pluſquam Perfect. Pluſquam perfectum, quo actio jamdiu præterita significatur.

Futurum. Futurum, quo res in futuro gerenda significatur.

Hic promiſſivus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere: ut,

Ovid. *Ibimus ô Nymphæ monſtrataque ſaxa petemus.*

Hujus aliud genus eſt, quod Exactum vocant: ut *Videro, abiero.*

Ter. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem exactum futurum etiam in Subjunctivo modo reperitur: ut,

Plin. *Ero ſecurior dum legam, ſtatimque timebo cùm legero.*

De Figura.

Figura eſt duplex: Simplex, ut, Facio; Compoſita, ut Calefacio.

Verba compoſita quorum ſimplicia exoleverunt, ſunt Defendo, offendo, aſpicio, conſpicio, adipiſcor, experior comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello appello, incendo, accendo, ingruo, congruo, infligo, inſtigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à Græcis nata: ut, Impleo, πλίω. Percello, à κίλλω.

De Specie.

Species eſt duplex.

Primitiva. Primitiva, quæ eſt prima verbi poſitio: ut, Ferveo.

Derivitiva. Derivativa, quæ à Primitiva deducitur: ut, ferveſco.

Derivativorum genera ſunt quinque.

Inchoativa. Inchoativa, à Grammaticis appellata (quæ *Valla* meditativa potiùs, & augmentativa appellat,) in *ſco* deſinunt ut, Labaſco, caleſco, ingemiſco, edormiſco.

Hæc autem inchoationem ſignificant, ut, Luceſcit, i

eſt

ãſt, *Imiſpis lucerat, aut cerâ gliſcere & intendi*: ut apud Virgil. *Expleri mentem nequit, ardeſcitque tuendo*: hoc eſt, *magis magiſque ardet*. Ex his pleráque pro thematibus primariis uſurpantur: ut, *Timeſco, biſco, canticeſco*, id eſt, *Timeo, bibo, taceo*.

Frequentativa deſinunt in *to, ſo, xo*, aut *ror*: ut, viſito, affecto, ſcriptito, pulſo, viſo, quaſſo, nexo, texo, vexo, ſector, ſcitor, ſciſcitor. Significant autem vel aſſiduitatem quandam, vel conatum: ut, Dictito, id eſt, *frequenter dico*; viſo, id eſt, *eo ad videndum*. Frequentativa.

Huc pertinent & illa, vellico, fodico, albico, & ſimilia id genus, quæ à Grammaticis etiam Apparativa appellari ſolent. Apparativa.

Deſiderativa finiunt in *urio*: ut, Lecturio, parturio, eſurio, cœnaturio. Hæc ad ſignificationem ſuorum Primitivorum ſtudium, atque appetentiam quandam adjiciunt: ut, Lecturio, id eſt, *Legere cupio*: Cœnaturio, id eſt, *Cupio cœnare*. Deſiderativa.

Diminutiva, in *lo*, vel *ſſo*, exeunt: ut, Sorbillo, cantillo, pitiſſo, id eſt, *parùm ac modicè ſorbeo, canto, bibo*. Diminutiva.

Imitativa ſunt, quæ imitationem ſignificant: ut, Patriſſo, Atticiſſo, Platoniſſo. At Latini hâc formâ non adeò delectati ſunt: unde pro Græciſſo, Græcor uſi ſunt: ut, Cornicor, à cornice; Vulpinor, à vulpe; Bacchor, à Baccho. Imitativa.

De Perſona.

Tres ſunt verbi perſonæ: Prima, ut Lego; Secunda, ut Legis; Tertia, ut Legit.

De Numero.

Numeri ſunt duo; Singularis, ut Lego; Pluralis, ut Legimus.

De Conjugatione.

Quandoquidem de conjugandorum verborum ratione in rudimentis Anglicis traditum eſt, quæ pueri tanquam ungues ſuos exactiſſimè callere debent: proximum fuerit, ut hæ Gulielmi Lilii de præteritis & ſupinis regulæ (lucidiſſimæ quidem illæ, compendioſiſſimæque, nec tanè minùs utiles) pari aviditate imbibantur.

G. LIL. de Simplicium Verborum primæ Conjugationis communi Præterito.

A, avi. * Hypermeter versus plus justo una syllaba constat, sed collidenda cum prima voce sequentis versus, id quod omnium commune est.

AS in præsenti perfectum format in ui;
Ut, no nas navi, vocito vocitas vocitavi.
Deme lavo lavi, juvo juvi, nexoque nexui;*
Et seco quod secui, neco quod necui, mico verbum
Quod micui, plico quod plicui, frico quod fricus dat.
Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum
Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat,
Atque cubo cubui: rarò hæc formantur in avi.
Do das ritè dedi, sto stas formare steti vult. ex 16

Secundæ Conjugationis commune Præteritum.

Es ui.

ES in præsenti perfectum format ui dans;
Ut nigreo, nigres, nigrui; jubeo excipe jussi.
Sorbeo sorbui habet, sorpsi quoque, mulceo mulsi;
Luceo vult luxi, sedeo sedi, videóque
Vult vidi; sed prandeo prandi, stridéo stridi,
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.
Quatuor his infrà geminatur syllaba prima:
Pendeo namque pependi, mordeo vultque momordi,
Spondeo habere spopondi, tondeo vultque totondi.

Geo. L vel R ante geo sistet, geo vertitur in si;
Urgeo ut ursi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi.
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo fles flevi, leo les levi, indéque natum
Deleo delevi, pleo ples plevi, neo nevi:
A maneo mansi formatur: torqueo torsi,
Hæreo vult hæsi. Veo fit vi; ut ferveo fervi.
Niveo & indè satum poscit conniveo nivi
Et nixo cieo civi, vieoque vievi.

Tertia Conjugatio.

TErtia præteritum formabit ut hic manifestum.
Bo. BO fit bi, ut lambo lambi, scribo excipe scripsi,
Et nubo nupsi; antiquum cumbo cubui dat. ex 3

Co

Co *fit* ci, *ut vinco vici: vult parco peperci.* Co.
Et parsi, dico dixi, duco quoque duxi. CX.

Do *fit* di, *ut mando mandi; sed scindo scidi dat,* Do.
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudique;
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepedi:
Jungo cado cecidi, pro verbero cædo cecidi.

Cedo *pro discedere, sive locum dare, cessi:* Cedo.
Vado, rado, lædo, ludo, divido, trudo. CX.
Claudo, plaudo, rodo, ex do *semper faciunt si.*

Go *fit* xi, *ut jungo junxi: sed* r *ante* go *vult* si: Go.
Ut spargo sparsi: lego legi: & ago facit egi;
Dat tango tetigi, pungo punxi pupugique:
Dat frango fregi, cum signat pango pacisci.
Vult pepigi; pro jungo, pegi; pro cano, panxi. CX.

Ho *fit* xi, *trabo ceu traxi docet, & veho vexi.* Ho.

Lo *fit* ui, *colo ceu colui: psallo excipe cum* p. Lo.
Et salio sine p; *nam salli formavit utrumque:*
Dat vello velli, vulsi quoque, fallo fefelli.
Cello prosterno, cecidi: pello pepulique. CX.

Mo *fit* ui, *vomo ceu vomui: sed emo facit emi,* Mo.
Como petit compsi, promo prompsi: adjice demo
Quod format dempsi; sumo, sumpsi, premo pressi.

No *fit* vi, *sino ceu sivi: temno excipe tempsi;* No.
Dat sterno stravi, sperno sprevi: lino levi.
Interdum lini & livi; cerno quoque crevi.

Gigno, pono, cano, genui, posui, cecini dant. Po.

Po *fit* pſi, *ut scalpo scalpsi: rumpo excipe rupi;* Quo.
Et strepo quod format strepui, crepo quod crepui dat. Ro.

Quo *fit* qui, *ut linquo liqui: coquo demito coxi.*

Ro *fit* vi, *sero ceu pro plauto & semino sevi,*
Quod serui melius dat mutans significatum:
Vult verro verri & versi, uro ussi, gero gessi,
Quæro quæsivi, tero trivi, curro cucurri.

So, *velut accerso, arcesso, incesso, atque lacesso.* So.
Formabit sivi: Sed tolle capesso, capessi,
Quódque capessivi facit, atque facesso facessi.

Sic viso visi: sed pinso pinsui habebit. 4

Sco. Sco *fit* vi, *ut pasco pavi: vult posco poposci,*
Vult didici disco, quexi formare quinisco. 3

To. To *fit* ti, *ut verto verti: sed fisto notetur*
Pro facio stare activum, nam jure stiti dat.
Dat mitto misi, petii peto sive petivi.
Sterto stertui habet, meto messui: ab ecto *fit* exi. 8
Ut flecto flexi: pecto dat pexui habétque
Pexi; etiam necto dat nexui, habet quoque nexi.

Vo. Vo *fit* vi, *ut volvo volvi, vive excipe vixi.* 1

Xo. *Nexo ut nexui habet, sic texo texui habebit.* 2

Cio. *Fit* cio ci: *ut facio feci, jacio quoque jeci;*
Antiquum lacio lexi, specio quoque spexi. 2

Dio. Gio. *Fit* dio di, *ut Fodio fodi.* Gio, *ceu fugio* gi.

Pio. *Fit* pio pi, *ut capio cepi: cupio excipe pivi,*
Et rapio rapui, sapio sapui atque sapivi. 3

Rio. *Fit* rio ri, *ut pario peperi.* Tio *si geminant* ſi,

Tio. *Ut quatio quassi, quod vix reperitur in usu.*

Uo. *Denique* uo *fit* ui, *ut statuo statui: pluo pluvi*
Format, fluo plui; struo sed struxi, fluo fluxi. 3

Quarta Conjugatio.

Is, ivi. Excipe venio, cambio, &c.

Quarta dat is ivi, *ut monstrat scio scis tibi scivi:*
Excipias venio dans veni, cambio campsi,
Raucio rausi, farcio farsi, sartio sarsi,
Sepio sepsi, sentio sensi, fulcio fulsi,
Hauriositem hausi, sancio sanxi, vincio vinxi, 13
* Pes proceleusmaticus. *Pro salto salio salui, & amicio * amicui dat:*
Parcius utemur cambivi, haurivi, amicivi,
Sepivi, sanxivi, sarcivi, atque salivi.

De Compositorum Verborum Præteritis.

Præteritum dat idem simplex & compositivum,
Ut docui edocui monstrat. Sed syllaba semper,
Quum simplex geminat, composto non geminatur:
Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo;
Atque à do, disco, sto, pesco, rite creatis.

A pli

A plico compositum cum sub, vel nomine, ut ista, Plico.
Supplico, multiplico, gaudent formare plicavi:
Applico, complico, replico, & explico, ui *vel in* avi.
Quamvis vult oleo simplex olui, tamen indè Oleo.
Quodvis compositum melius formabit olevi:
Simplicis at formam redolet sequitur, subolétque.
Composita à pungo formabunt omnia punxi. Pungo.
Vult unum pupugi, interdúmque repungo repunxi.
Natum à do, quando est inflexio tertia, ut addo, Do.
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel ab do.
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: *at unum*
Abscondo abscondi. Natum à sto, stas stiti *habebit.* Sco.

Mutantia primam vocalem in *E.*

VErba hæc simplicia præsentis, præteritique,
Si componuntur, vocalem primam in e *mutant:*
Damno, lacto, sacro, fallo, arceo, tracto, fatiscor,
Partio, carpo, patro, scando, spargo: parioque, Pario.
Cujus nata peri *duo comperit & reperit dant:*
Cætera sed perui; *velut hæc, aperire, operire.*
A pasco pavi: tantùm compôsita notentur Pasco.
Hæc duo, compesco, dispesco, pescui *habere:*
Cetera, ut epasco, servabunt simplicis usum.

Mutantia primam vocalem in *I.*

HÆc, habeo, lateo, salio, statuo, cado, lædo,* * Posthabeo simplicis formam servat.
Pango dans pegi, cano, quæro, cædo cecidi.
Tango, egeo, teneo, taceo, sapio, rapióque.
Si componantur, vocalem primam in i *mutant:*
Ut rapio rapui, eripio eripui: à cano natum, Cano.
Præteritum per ui, *ceu concino concinui dat.*
A placeo sic displiceo; sed simplicis usum Placeo.
Hæc duo, complaceo cum perplaceo bene servant.
Composita à pango retinent a quatuor ista. Pango.
Depango, oppango, circumpango atque repango.
A maneo mansi, minui *dant quatuor ista* Maneo.
Præmineo, emineo, cum promineo, immineóque:

Simplicis ad verbi ſervabunt cætera formam.

Scalpo, calco, ſalto. *Compoſita à ſcalpo, calco, ſalto, a per u mutant:*
Id tibi demonſtrant, exculpo, inculco, reſulto.

Claudo, quatio, lavo. *Compoſita à claudo, quatio, lavo, rejiciunt a:*
Id docet à claudo, occludo, excludo: à quatioque
Percutio, excutio: à lavo, prolue, diluo nata.

Mutantia primam vocalem in *I*, præterquam in præterito.

Excipitur Coëmo. *HÆc ſic componas, Ago, emo, ſedeo, rego, frango,*
Et capio, jacio, lacio, ſpecio, premo, ſemper
Vocalem primam præſentis in i *ſibi mutant,*
Præteriti nunquam, ceu frango refringo refregi:
Acapio incipio incepi. Sed pauca notentur:
Namque ſuum ſimplex perago ſequitur, ſatagóque.

Ago. *Atque ab ago dego dat degi, cogo coëgi:*

Rego. *A rego ſic perexxi, vult quoque ſurgo*
Surrexi, mediâ præſentis ſyllabâ ademptâ.

Facio. *Nil variat facio, niſi præpoſito præeunte:*
Id docet olfacio, cum calfacio, inficióque.

Lego. *A lego nata, re, *ſe, per, præ, ſub, trans, præeunte,*
Præſentis ſervant vocalem, in i *cætera mutant:*
De quibus hæc, intelligo, diligo, negligo, tantùm
Præteritum lexi *faciunt: reliquæ omnia* legi.

De ſimplicium verborum ſupinis.

NUnc ex præterito diſcas formare Supinum.

Bi. Bi *ſibi* tum *format, ſic namque bibi bibitum fit.*

Ci. Ci *fit* ctum; *ut vici victum, teſtatur & ici*
Dans ictum; feci factum, jeci quoque jactum.

Di. Di *fit* ſum, *ut vidi viſum: quædam geminant* ſ;
Ut pandi paſſum, ſedi ſeſſum: adde ſcidi quod
Dat ſciſſum, atque fidi fiſſum, fodi quoque foſſum.
Hic etiam advertas, quòd ſyllaba prima ſupinis
Quam vult præteritum geminari, non geminatur:
Idque totondi dans tonſum docet, atque cecidi
Quod cæſum, & cecidi quod dat caſum, atque tetendi

Quod

Quod tensum & tentum, tutudi tunsum, atque pepedi
Quod format peditum, adde dedi quod jure datum vult.

Gi *fit* ctum, *ut legi lectum: pegi pepigique* Gi.
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.

Li *fit* ſum; *ut ſalli, ſtans pro ſale condio ſalſum;* Ll.
Dat pepuli pulſum, culi culſum, atque fefelli
Falſum: dat velli vulſum, tuli habet quoque latum.

Mi, ni, pi, qui, tum, *fiunt; velut hic manifeſtum,* Mi, ni, pi, qui.
Emi emptum, veni ventum, cecini à cano cantum,
A capio cepi dans captum, à cœpio cœptum,
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.

Ri *fit* ſum, *ut verri verſum: peperi excipe partum.* Ri.

Si *fit* ſum, *ut viſi viſum: tamen* ſ *geminato* Si.
Miſi formabit miſſum: fulſi excipe fultum,
Hauſi hauſtum, ſarſi ſartum, farſi quoque fartum,
Uſſi uſtum, geſſi geſtum, torſi duo, tortum
Et torſum, indulſi indultum indulſúmque requirit.

Pſi *fit* tum, *ut ſcripſi ſcriptum: campſi excipe campſũ.* Pſi.

Ti *fit* tum: *à ſto namque ſteti, à ſiſtóque ſtiti fit* Ti.
Præterito commune ſtatum, verti excipe verſum;

Vi *fit* tum, *ut flavi flatum: pavi excipe paſtum;* Vi.
Dat lavi lotum, interdum lautum atque lavatum;
Potavi potum, interdum facit & potatum:
Sed favi fautum, cavi cautum; ſero ſevi
Formes ritè ſatum; livi livique litum dat;
Solvi à ſolvo ſolutum, volvi à volvo volutum;
Vult ſingultivi ſingultum, veneo venis
Venivi venum, ſepelivi ritè ſepultum.

Quod dat ui *dat* itum, *ad domui domitum: excipe quodvis* Ui.
Verbum in uo, *quia ſemper* ui *formabit in* utum;
Exui ut exútum: à ruo deme rui, ruitum dans.
Vult ſecui ſectum, necui nectum, fricuique
Frictum, miſcui item miſtum, ac amicui dat amictum:* * Pes proceleumaticus.
Torrui habet toſtum, docui doctum, tenuique

Tentum, consului consultum, alui altum alitúmque:
Sic salui saltum, colui occului quoque cultum.
Pinsui habet pistum, rapui raptum; seruíque
A sero vult sertum, sic texui habet quoque textum.

Quædam mutant ui in sum.

Hæc sed ui *mutant in* sum: *nam censeo censum,*
Cellui habet celsum: meto messui habet quoque messum;
Nexui item nexum, sic pexui hbet quoque pexum:
Dat paṫui passum, carui cassum caritúmque.

Xi.

Xi *sit* tum, *ut vinxi vinctum, quinque abjiciunt* n:
Nam finxi fictum, minxi mictum, inque supino
Dat pinxi pictum, strinxi, rinxi quoque rictum.
Xum, *flexi, plexi, fixi dant; & fluo fluxum.*

De Compositorum Verborum Supinis.

Tundo.

Compositum ut simplex formatur quodque supinum,
Quamvis non eadem fiet semper syllaba utrique.

Ruo.

Composita à tunsum, demptâ n *tusum; à ruitum fit,*

Salio.

I mediâ demptâ, rutum: & à saltum quoque sultum.

Sero.

A sero, quando satum format, compósta situm dant.
Hæc captum, factum, jactum, raptum, a *per* e *mutant;*
Et cantum, partum, sparsum, carptum quoque fartum.

Edo.

Verbum edo compositum, non estum, sed facit esum:
Unum duntaxat comedo formabit utrumque.
A nosco tantum duo cognitum & agnitum habentur;
Cetera dant notum: nullo est jam noscitum in usu.

De Præteritis Verborum in *Or*.

Verba in or *admittunt ex posteriore supino*
Præteritum, verso u *per* us, *&* sum *consociato*
Vel fui: *ut à lectu, lectus sum vel fui. At horum*
Nunc est deponens, nunc est commune notandum:

Patior.

Nam labor lapsus, patior dat passus & ejus
Nata: ut compatior compassus, perpetiórque

Fateor.

Formans perpessus, fateor quod fassus, & indè

Gradior.

Nata: ut confiteor confessus, diffiteórque
Formans dissessus: gradior dat gressus, & indè
Nata; ut digredior digressus. Junge fatiscor

Fess

Fessus sum, mensus sum metior, utor & usus
Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orsus,
Nitor nisus vel nixus sum, ulciscor & ultus:
Irascor simul iratus, reor atque ratus sum, Tuor & Tueor.
Obliviscor vult oblitus sum: fruor optat
Fructus vel fruitus, misereri junge misertus.
Vult tuor & tueor non tutus sed tuitus sum,
Quamvis & tutum & tuitum sit utrique supinum:
A loquor adde locutus, & à sequor adde secutus;
Experior facit expertus: formare paciscor
Gaudet pactus sum, nanciscor nactus: apiscor, (tus.
Quod vetus est verbum eptus sum: unde adipiscor adep- Apiscor.
Junge queror questus, proficiscor junge profectus;
Expergiscor sum experrectus: & hæc quoque commi-
niscor commentus, nascor natus, moriórque
Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus.

De verbis geminum præteritum habentibus, viz. Activæ & Passivæ vocis.

PRæteritum activæ & passivæ vocis habent hæc;
Cœno cœnavi & cœnatus sum tibi format,
*Juro juravi & juratus, potóque potavi** * Versus hypermeter.
Et potus, titubo titubavi vel titubatus:
Sic careo carui & cassus sum, prandeo prandi
Et pransus, pateo patui & passus, placeóque
Dat placui & placitus, suesco suevi atque suetus:
Veneo pro vendor, venivi venditus & sum,
Nubo nupsi nuptáque sum, mereor meritus sum
Vel merui: adde libet libuit libitum: & licet adde
Quod licuit licitum, tædet quod tæduit & dat
Pertæsum: adde pudet faciens puduit puditúmque;
Atque piget, tibi quod format piguit pigitúmque.

De Neutro-passivorum præteritis.

NEutro-passivum sic præteritum tibi format,
*Gaudeo gavisus sum, fido fisus, & audeo** * Versus hypermeter.
Ausus sum, fio factus, soleo solitus sum,
Mœreo sum mœstus: sed Phocæ nomen habetur.

De

De verbis Præteritum mutantibus.

Flaveſco, Erubeſco, Luteſco.

QUædam præteritum verba accipiunt aliunde:
Inceptivum in ſco, ſtans pro primario, adoptat
Præteritum ejuſdem verbi: vult ergò tepeſco
A tepeo tepui; ferveſco à ferveo ferbui;
A video cerno vult vidi; à concutio vult
Præteritum quatio concuſſi; à percutioque
Percuſſi ferio; à mingo vult meio minxi;
A ſedeo ſido vult ſedi; à ſufferotollo
Suſtuli; & à fuo fum fui, & à tulo ritè fero tuli;
Verſus hypermeter.
A ſto ſiſto ſteti, tantùm pro ſtare; furóque
Inſanivi, à verbo ejuſdem ſignificati:
Sic peſcunt, veſcor, medeor, liquor, reminiſcor,
Præteritum à paſcor, mediçor, liqueſio, recordor.

De Verbis Præterito carentibus.

Silveſco. Fruticeſco Sterileſco. Deſiderativa, ut Micturio Scripturio. Iturio. Cacaturio.

PRæteritum fugiunt, vergo, ambigo, gliſco, fatiſco,
Polleo, nideo: Ad hæc, inceptiva, ut puereſco:
Et paſſiva, quibus caruit activa ſæpius;
Ut metuor, timeor: Meditativa omnia,
Parturio, eſurio, quæ præteritum fugiunt.

Verba Supinum raro admittentia.

HÆc raro aut nunquam retinebunt verba ſupinum,
Lambo, mico, mieni, rudo, ſcabo, parco peperci,
Diſpeſco, paſco, diſco, compeſco, quinſco,
Dego, ango, fugo, lingo, mingo, ſatagoque,
Pſallo, volo, nolo, malo, tremo, ſtrideo, ſtrido,
Flaveo, liveo, avet, paveo, conniveo, ferveo:
A nuo compoſitum, ut renuo, à cado, ut incido; præter
Occido, quod facit occaſum, recidóque recaſum:
Reſſuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, calvo,
Et ſterto, timeo. Sic luceo, & arceo, cujus
Compoſita crecitum habent: Sic à gruo ut ingruo, natum:
Et quatunque in ui formantur neutra ſecunda;
Exceptis olco, doleo, placeo, taceóque,
Pareo, item & careo, noceo, pateo, latéoque,
Et valeo, caleo: gaudem hæc namque ſupino.

De

De Verbis Defectivis.

Sed nunc, ut totum percurras ordine verbum,
Istiis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Quæ quia clauda quidem remanent, nec versibus apta,
Qui rectis pedibus plenisque incedere gaudent,
Hisce sequens dabitur, quem cernis, sermo solutus.

Aio. Præsens Indicativi, aio, ais, ait. *Plural.* aiunt.

Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. *Plural.* Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperativus. Ai.

Præsens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Aias, aiat. *Plural.* Aiamus, aiant. Præsentis particip. Aiens.

Ausim. Præsens Optativi, & Subjunctivi, Ausim, ausis, ausit. *Plural.* Ausint.

Salve. Indicat. Salvebis. Imper. Salve, salveto. *Plural.* Salvete, salvetote. Infinit. Salvere.

Ave. Imperat. Ave, aveto. *Plur.* Avete, avetote. Infin. Avere.

Cedo. Imperat. Cedo; *Plur.* Cedite: id est, *Dic*, vel *porrige*; *Dicite*, vel *porrigite*.

Faxo. Futurum, Faxo vel faxim, faxis, faxit, pro *faciam* vel *fecero*. *Plural.* Faxint.

Forem. Imperfectum Optat. Potent. & Subjunct. Forem, fores, foret: pro *essem*, *esses*, *esset*. *Plur.* Forent.

Infinitivus, Fore, id est, *Futurum esse*.

Quæso. Præsens Indicat. Quæso. *Plural.* Quæsumus.

Infit. Infit, sola vox est, *Dicit*, seu *dixit* significans. *Plural.* Infiunt, id est, *Dicunt*.

Inquio. Præsens Indicativi, Inquio vel inquam, inquis, inquit. *Plural.* Inquimus, inquiunt.

Præterperfectum, Inquisti, inquit.

Futurum, Inquies, inquiet.

Imperat. Inque apud *Terent.* Inquito apud *Plautum*.

Præsens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Inquiat. Particip. Inquiens.

Vale. Indicat. Valebis. Imper. Vale, valeto. *Plural.* Valete, Valetote. Infinit. Valere.

Odi, cœpi, memini, novi. Hæc quatuor sequentia, Odi, cœpi, memini, novi, omnes voces præteriti perfecti & plusquamperfecti omnium modorum integras habent, ut & futuri quoque, quoties à præ-

præterito indicativi formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, niſi quòd Memini in Imperativo. *Sing.* Memento. *Plur* Mementote habet. Odi, novi & cœpi carent Imperativo.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer à for, ſimplicia non reperiri:

Præterea, { Dic, Duc, Fer, Fac, } pro { Dice, Duce, Fere, Face, } Voces eſſe per Apocopèn conciſas & decurtatas.

Denique notabunt, Eo & queo, habere imperfectum Ibam, quibam: in futuro, Ibo, quibo.

De Verbis Impersonalibus.

ET de Perſonalibus quidem hactenus dictum eſto; deinceps verò dé Impersonalibus dicendum, quæ nominativum certæ perſonæ non recipiunt, ſed mutatur nominativus perſonæ in obliquos: ut quod Anglicè perſonaliter dicimus, *I muſt read Virgil*, Latinè impersonaliter effertur, *Oportet me legere Virgilium.*

Impersonalia cur ſic dicta.

Impersonalia igitur appellantur, non quòd perſonâ careant habent enim, ut videmus, vocem tertiæ perſonæ tam activam quam paſſivam quamplurimâ) ſed quia nullius perſonæ aut numeri certam ſignificationem, niſi ex adjuncto nominis vel pronominis caſu obliquo, ſortiantur: Nam *Oportet me*, primæ perſonæ eſſe videtur, numeríque ſingularis: *Oportet nos*, primæ perſonæ pluralis: *Oportet te*, ſecundæ perſonæ ſingularis: *Oportet vos*, ſecundæ pluralis: atque itidem de reliquis

Sunt igitur Impersonalia duplicia: activæ vocis & paſſivæ vocis.

Impersonalia vocis activæ.

Impersonalia activæ vocis ſunt hæc & his ſimilia:

Eſt,	Accidit,		
Intereſt,	Contingit,	Vacat,	Juvat,
Refert,	Evenit,	Præſtat,	Conſtat,
Placet,	Expedit,	Reſtat,	Conducit,
Libet,	Liquet,	Decet,	Miſeret,
Pœnitet,	Licet,	Oportet,	Piget,
Tædet,	Solet,	Poteſt,	Pudet.

Deni-

Denique nullum ferè verbum eſt tam perſonale, ut non idem impersonalis formam poſſit induere; nec è diverſo. Horum tamen quædam perſonaliter uſurpantur, ut, *Virtus placet probis. Pecunia omnia poteſt. Ars juvat egentes.*

Quædam verò ſemper manent impersonalia: ut, Pudet, pœnitet, oportet. Tametſi legere eſt apud Terentium: *Quæ adſolent, quæque oportent ſigna adſalutem eſſe, huic omnia adeſſe video.*

Conjungantur autem in tertia perſona ſingulari per omnes modos. A *Liquet* non extat præteritum.

Conjugantur in tertia perſona.

Tædet, pertæſum eſt format.
Miſeret & miſereſcit, miſertum eſt.

Inveniuntur etiam in uſu { Placitum eſt, Libitum eſt, Puditum eſt, Licitum eſt, Pigitum eſt, } Præterit. à { Placet. Libet. Pudet. Licet. Piget. }

Impersonalia paſſivæ vocis fiunt ab omnibus verbis activis & neutris: ut, Curritur, turbatur.

Impersonalia Supinis, & vocibus Gerundii carent.

De Gerundiis.

Gerundia porrò voces participiales vocari poſſunt, quod ſimilia participiis ſunt: ſicut proverbialia dicimus, quæ ſunt ſimilia proverbiis.

Proinde quia parùm videbamus convenire inter Grammaticos, utrùm ad verba, an ad participia propiùs pertineant, hîc in confinio utriuſque partis relinquimus, ut utri velint ſeſe regno addicant.

Porrò à nomine caſum, à verbo agendi vel patiendi, vel neutrius ſignificationem accipiunt.

Et quia temporum nec diſcrimen diſcretis vocibus recipiunt, neque numeros aut perſonas admittunt, ideò nec juſta verba eſſe poſſunt, nec participia.

Terminationes Gerundii.

Gerundii terminationes ſunt tres. { *Di*, Genitivi caſûs. *Do*, Dativi & Ablativi. *Dum*, Nominativi & Accuſativi. }

Gerundia autem activè majore ex parte ſignificare, nulli dubium eſt, licèt interdum etiam paſſivè ſignificent.

Cujus

Cujus rei exempla erunt ista. *Athenas quoque missus eruditi causâ*: id est, *ut erudiretur. Utrique videndo Fœmina*: id est, *dum videtur. Satis ad cognoscendum illustria*: id est, *ut cognoscãtur. Ars ad discendum facilis*, i. e. *ut discatur.*

De Supinis.

Supina. SUpina quoque meritò participialia verba dicuntur, Omniáq; cum gerundii vocibus communia habent. Exeunt autem, prius in *um*, posterius in *u*: ut, *Visum, visu.* Significant autem, prius quidem ferè activè (sicut in rudimentis dictum est) posterius verò passivè.

De PARTICIPIO.

Participium. PArticipium est pars orationis inflexa casu; quæ à Nomine, genera, casus & declinationem; à Verbo, tempora & significationes; ab utroque numerum & figuram accipit.

Accidentia Participio.

Accidentia participio. Accidunt Participio septem, { Casus, Genus, Declinatio, Tempus, } { Significatio, Numerus, Figura. }

De genere autem, & casu, & declinatione, idem hîc statuendum, quod suprà in nomine est traditum.

Tempus.

Tempora participiorum sunt quatuor.

Tempora particip. Præsens. Præsens in *ans* vel *ens*, ut Amans, legens.

Nota. Cæterùm iens, participium ab Eo, simplex rariùs legitur in nominativo; sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis: composita verò nominativum quidem in *iens* finitum habent, genitivum autem in *euntis*, ut, Abiens, abeuntis; Rediens, redeuntis: præter unum, Ambiens, ambientis.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia; ut Abeundi, abeundo, abeundum: præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum. Præteritum verò in { Tus, Sus, Xus. } ut { Doctus, Visus, Nexus. }

Futu-

Futurum autem duplex: Alterum quidem in *rus* activæ ut plurimùm significationis, aut neutralis, ut, Lecturus, cursurus: Alterum verò in *dus*, passivæ significationis semper, ut Legendus. Futurum.

Significatio.

Activè significant ea participia, quæ ab activis cadunt: ut, Docens, docturus; Verberans, verberaturus. Significatio activa.

A neutris cadentia neutraliter significant: ut, Currens, cursurus; Dolens, doliturus. Participia in dus.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in *dus*: ut, Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Passivè significant, quæ à passivis descendunt: ut, Lectus, legendus; auditus, audiendus. Significatio passiva.

Fiunt & participia passiva ab hujusmodi neutris, quorum tertiæ personæ passivè usurpantur, ut, *Aratur terra*, hinc *arata & aranda terra*.

Participia formata à deponentibus imitantur significationem suorum verborum: ut, Loquens, loquutus, loquuturus, à loquor. Participia à deponentibus.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in *dus*: ut,

Sequendus, Utendus, Obliviscendus,
Loquendus, Patiendus, & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc activè, nunc passivè significant: ut,

Virgil. *Nunc oblita mihi tot carmina.*
Terent. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*
Virgil. *—mentitaque tela Agnoscunt.*

Communium denique verborum participia ipsorum significationem induunt: ut, Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter pœnitens, decens, libens, pertæsus, pœnitendus, pudendus. Impersonalium participia.

Hæc participia, præter analogiam, a verbis suis deduntur, Pariturus, nasciturus, sonaturus, arguiturus, uiturus, eruditurus, nosciturus, moriturus, oriturus, surus, futurus. Participia anomala deducta à verbis præter analogiam.

Similia participiis sunt ista, Tunicatus, togatus, persona

Participia derivata à nominibus.

tus, larvatus, & innumera hujus sortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deducuntur.

Numerus.

Numerus.

Est & numerus in participiis, ut in nomine: Singularis, ut Legens; Pluralis, ut Legentes.

De Figura.

Figura participiorum.

Figura est duplex: Simplex, ut Spirans; Composita, ut Respirans.

Participia fiunt nomina.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia; vel cùm alium casum quàm suum verbum regunt: ut,

Abundans lactis, } Patiens inediæ,
Alieni appetens, } Fugitans litium.

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: ut, Infans, indoctus, innocens, ineptus.

Vel cùm comparantur: ut, Amans, Amantior, Amantissimus. } Doctus, Doctior, Doctissimus.

Vel cùm tempus significare desinunt: ut,

Expectem qui me nunquam visurus abîsti? hoc est, *Qui eo animo discessisti, ut me amplius non videres.*

Nullam mentionem fecit cometarum, nil prætermissurus, si quid explorati haberet: id est, *ita affectus, ut non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque: id est, *dignus est, vel debet amari. Vita laudata*: id est, *laudabilis.*

Ejicienda est hæc mollities animi: id est, *debet ejici.*

Participia præsentis temporis fiunt nomina.

Participia præsentis temporis non rarò fiunt substantiva nomina. Modò in Masculino genere; ut, Oriens, occidens, profluens, confluens; Modò in fœminino: ut, Consonans, continens. Modò in neutro: ut, Contingens, accidens, antecedens, consequens: Modò in communi genere, pro verbalibus in *tor* vel *trix*: ut, appetens, diligens, sitiens, indulgens.

Animans, modò fœmininum, modò neutrum reperitur.

DE ADVERBIO.

Adverb.

ADverbium est pars orationis non flexa: quæ adjecta verbo sensum ejus perficit atque explanat.

Ex-

Explanat etiam interdum & nomen: ut, *Homo egregiè impudens. Nè parùm sit leno. Nimiùm philosophus.* Aliquoties & Adverbium: ut, *Parùm honestè fecerit.*

Accidentia Adverbio.

Adverbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura. *Adverbio accidentia.*

Significationis varietas ex verborum circumstantiis colligenda est.

In loco significant, Hîc, illîc, istîc, intus, foris, usquam, uspiam, ubi, ubique, ubicunque, ubilibet, utrobique, ubivis, ubiubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, sicubi, inibi, ibidem, inferiùs, superiùs. *Loci.*

Ad locum respiciunt, Hùc, illùc, istùc, intrò, aliò, quò, aliquò, nequò, quoquò, siquò, eò, eódem, quólibet, quóvis, quócunque, foràs, horsum, aliorsum, dextrorsum, siniſtrorsum, sursum, deorsum, utróque, neutrò, quoquoversum. *Ad loca significantia.*

A loco denotant, Hinc, illinc, istinc, intus, foris, indè, undè, aliunde, alicunde, sicunde, necunde, indidem, undelibet, undevis, undecunque, supernè, infernè, cœlitùs, undirùs. *A loco significantia.*

Denique per locum innuunt, Hàc, illàc, istàc, quàcunque, eâ, eádem, aliâ, aliquà, siquà, nequà, quaquà. *Per locum significantia.*

Adverbia temporis sunt, Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, jamdudum, quamprídem, jampridem, usque, quousque, toties, quoties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, postridie, perendie, mane, vesperi, nudiustertius, nudiusquartus, nudiusquintus nudiussextus, &c, Diu, noctu, interdiu, nunc, jam, nuper, aliàs, olim, item, pridem, tantisper, paulisper, parumper, sæpè, rarò, subinde, identidem, plerumque, quotie, quotannis, nunquam, unquam, adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in-dies, in-horas, ut-primùm, quam-primùm, simulac, simulatque. *Temporis adverbia.*

Usque temporis & loci adverbium est: ut, *Usque sub curum nactis. Ab Æthiopia est usque hæc.* Est & ubi pro nper, aut continue ponitur: ut *Usq; metu micuêre sinus.* *Usque.*

Adverbia numeri: ut, Semel, bis, ter, quater, quinquies, ies, septies, vigesies, vel vicies, trigesies, vel tricies, quadragies, *Numeris.*

dragies, quinquagies, ſexagies, ſeptùagies, octogies, centies, millies, infinities.

Ordinis. Ordinis ſunt, Indè, deinde, hinc, dehinc, deinceps, noviſſimò, imprimis, poſtremò, primùm, jamprimùm, denique, demum, tandem, ad-ſummùm.

Interrogandi. Adverbia Interrogandi ſunt, Cur, quamobrem, quare quomodo, ecquid, quin *pro* cur non, num, quid ita, quò inde, quantum?

Vocandi. Vocandi ſunt, Heus, ô, eho, & ſiqua ſunt ſimilia.

Negandi. Negandi: ut, Haud, non, minimè, nequaquam, ne *pro* non, & ſimilia.

Affirmandi. Affirmandi: ut, Etiam, ſic, quidni, ſanè, prorſus, nempè, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, ſcilicet.

Jurandi. Jurandi: ut, Hercle, mehercle, medius-fidius, Diusfidius, Pol, ædepol, Caſtòr, ecaſtor.

Hortandi. Hortandi: ut, Agè, ſodes, ſultis, amabò, agedum, ehodum, eia, agitè.

Prohibendi. Prohibendi: ut, Nè, non.

Optandi. Optandi: ut, Utinam, ſi, ô ſi, ô.

Excludendi. Excludendi: ut, Modò, dummodo, tantummodo, ſolummodo, tantùm, ſolùm, duntaxat, demum.

Congregandi. Congregandi: ut, Simul, una, pariter, populatim, universim, conjunctim, &c.

Segregandi. Segregandi: ut, Seorſim, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, privatim, ſpeciatim, bifariam, trifariam, omnifariam, plurifariam, oſtiatim.

Diverſitatis. Diverſitatis: ut, Aliter, ſecus.

Eligendi. Eligendi: ut, Potiùs, potiſſimùm, imò, ſatiùs.

Intendendi. Intendendi: ut, Valdè, nimis, nimium, immodicè, impendiò, impensè, prorſus, penitus, funditus, radicitus, omninò.

Remittendi. Remittendi: ut, Vix, ægrè, paulatim, ſenſim, pedetentim.

Concedentis. Concedentis: ut, Licèt, eſtò, demùs, ſit-ita, ſit-ſanè.

Negatæ ſolitudinis. Negatæ ſolitudinis: ut, Non ſolùm, non tantùm, nè modò, nedum.

Qualitatis. Qualitatis: ut, Doctè, pulchrè, fortiter, graviter.

Quantitatis. Quantitatis: ut, Parùm, minimè, maximè, ſummùm, ad-ſummum, & ſimilia.

Co

Comparandi: ut, Tam, quàm, magis, minùs, maximè, minimè, æquè. Comparandi.

Rei non peractæ: ut, Ferme, ferè, propè, propemodum, tantùm, tantùm non, modò non. Rei non peractæ.

Demonstrandi: ut, En, ecce, sic, ut cùm dicimus, *Sic scribito.* Demonstrandi.

Explanandi: ut, Id est, hoc est, quasi dicas, putà, utputa, utpote. Explanandi.

Dubitandi: ut, Forsan, forsitan, forrassis, fortasse. Dubitandi

Eventûs: ut, Fortè, casù, forte fortunâ. Eventûs.

Similitudinis: ut, Sic, sicut, sicuti, ità, item, itidem, tanquam, quasi, ceu, uti, velut, veluti. Similitudinis.

Comparatio.

Adverbia à nominibus adjectivis nata, & comparantur, & regunt casus comparativi & superlativi: ut, Doctè, doctiùs illo, doctissimè omnium: similiter Benè, meliùs, optimè; Malè, pejùs, pessimè: etiam Sæpè, sæpiùs, sæpissimè: Nuper, nuperrimè, & similia. Comparatio.

Species.

Species est duplex, Principalis, quæ ex se originem habet: ut, *Heri, cras.* Species adverbiorum.

Derivativa est eorum, quæ nata sunt aliunde: ut, *Furtim, à furor; Strictim, à stringo; Humaniter, ab humanus.*

Aliquando neutra adjectiva induunt formam adverbiorum, ad Græcorum imitationem: ut, Recèns, pro recenter: Torvùm, pro torvè. Nomina fiunt adverb.

Figura.

Figura est duplex: Simplex, ut Prudenter; Composita, ut Imprudenter.

DE CONJUNCTIONE.

COnjunctio est pars orationis, quæ sententiarum clausulas aptè connectit.

Accidentia Conjunctioni.

Conjunctioni accidunt, Figura, Potestas, & Ordo. Accidentia Conjunct.

Figura.

Figura est duplex: Simplex, ut nam: Composita, ut namque. Figura.

Poteſtas.

Poteſtas. Poteſtas, id eſt, ſignificatio, eſt varia: Aliæ enim è conjunctionibus Copulativæ ſunt: ut, Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cùm, & tùm.

Tum. Tùm item geminatum: ut, *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc ſpectant & his contrariæ: ut, Nec, neque, neu, neve.

Suſpenſivæ. Hæ quatuor ſequentes, Et, que, nec, neque, cùm, geminantur. Suſpenſivæ etiam vocantur, quòd aliud ſemper expectari faciant: ut, *Et fugit, & pugnat. Nec ſapit iſta, nec ſentit.*

Disjunct. Aliæ Disjunctivæ: ut, Aut, vel, ve, ſeu, ſive.

At iſtæ, cum geminantur, Suſpenſivæ etiam vocantur: ut, *Vel ſcribit, vel dictat.*

Diſcretivæ. Aliæ Diſcretivæ: ut, Sed, ſed-enim, at, aſt, atqui, quidem, autem, quoque, ſcilicet, cæterùm, verò, enim-verò, quòd ſi, verùm, porrò, quin.

Rational. ſeu Illativæ. Aliæ Rationales, ſeu Illativæ: ut, Ergò, ideò, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob eam rem, ea-re: Cicer. *Ea-re ſtatim ad te Ariſtocritum miſi.*

Cauſales. Aliæ Cauſales, id eſt, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: ut, Nam, namque, enim, etenim, quod, quia, quippe, utpote, ſiquidem, quando, quandoquidem, propterea, quòd, quoniam, quatenus, & *pro* quia, ut, Virgil. *Audieras & fama fuit; pro* nam, *vel* quia fuit: quò *pro* quia, ut Cicer. *Non quò quicquã deſit, ſed quia valde cupio.*

Ovid. *Crede mihi: bene qui latuit, bene vixit, & intra Fortunam debet quiſque manere ſuam, pro* nam *vel* quia.

Perfectivæ. Aliæ Perfectivæ ſeu Abſolutivæ: ut, Uti, quò *pro* ut.

Ne & ut, pro *nè non*: Ter. *Sed patris vim ut queas ferre.*

Ne, pro *ut non*: Cicero. *Opera datur, judicia nè fiant.*

Continuat. Aliæ Continuativæ: ut, Si, ſin, ni, niſi.

Dubitat. Aliæ Dubitativæ: ut, No, an, anne, num, nunquid, utrùm, necne.

Adverſat. Aliæ Adverſativæ: ut, Etſi, quanquam, quamvis, licèt, tametſi: & aliæ id genus.

Reddit. Aliæ Redditivæ earundem: ut, Tamen, attamen, ſed tamen, verumtamen.

Aliæ

Aliæ Diminutivæ: ut, Saltem, at, certè, vel: ut Cic. *Nè vel latum digitum diſceſſeris.* Diminut.

Aliæ Electivæ: ut, Quàm, ac, atque, ut, quando pro Quam accipiuntur. Electiv.

Expletivæ: ut, Quidem, equidem, nimirùm, autem, ſcilicet, quoque, nam, profectò, verò, enim-vero, ſed-enim, enim pro *certè*. Expletiv.

Virgil. *Nam quis te, juvenum confidentiſſime, noſtras*
Juſſit adire domos? Ter. *At enim non ſinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc adverbia, nunc conjunctiones, nunc præpoſitiones eſſe inveniuntur: ut, Cum, quoties caſui jungitur, præpoſitio eſt. Cum.

In genere, Conjunctiones adeò tenui diſcrimine ab adverbiis diſcernuntur, ut quàm ſæpiſſimè confundantur: ut, Quando, proinde, & ſimilia.

Ordo.

Ordo Conjunctionum eſt triplex: nempè Ordo conjunct.

Præpoſitivus; earum ſcilicet, quæ in ſententiarum exordio ponuntur. Præpoſit.

Subjunctivus; earum ſcilicet, quæ ſecundum in clauſula, vel tertium, vel ad ſummum quartum locum occupant. Subjunct.

Communis. Communis.

Ex conjunctionibus hæ imprimis præponi ſolent; Nam, quare, at, aſt, atque, &, aut, vel, nec, neque, ſi, quin, quatenus, ſin, ſeu, ſive, ni, niſi. Præpoſit.

Subjunctivæ verò ſunt, Quidem, quoque, autem, verò, enim. Subjunctivæ quæ.

Et tres Encliticæ: ut, Que, ne, ve: ſic dictæ, quòd accentum in præcedentem ſyllabam inclinent: ut, Encliticæ.

Horat. *Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis;*
Indoctúſque pilæ, diſcive, trochive quieſcit.

Sunt & aliæ quoque voces aliquot Encliticæ: ut, Dum, ſis, nam, &c.

Communes denique dicuntur, quæ indifferenter & præponi & poſtponi poſſunt; quales ſunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: ut, Equidem, ergò, igitur, ſaltem, tamen, quanquam, &c. Communes.

DE PRÆPOSITIONE.

PRæpositio est pars orationis indeclinabilis, quæ aliis orationis partibus, vel in Compositione, vel in Appositione præponitur.

Appositione; ut, *Christus sedet ad dextram Patris.*

Compositione: ut, *Adactum juramentum adhibendum admonuit.*

Præpositiones postpositæ suis casibus.

Quædam præpositiones postponi suis casibus inveniuntur: ut,

Cum.	ut	Quibuscum.
Tenus.		Pube tenus.
Versus.		Angliam versus.
Usque		Ad occidentem usque.

Accidentia Præpositioni.

Præpositioni accidit casuum regimen, sive constructio.

Cæterum in iisdem casibus mira est significationis varietas, quæ non tam regulis, quàm assiduo legendi atque scribendi usu discenda est. Exempli causâ.

Secundùm.

Secundùm, aliud significat cum dico, *Secundùm aurem vulnus accepit*, id est, *juxta aurem*. Aliud verò hic, *Secundùm Deum parentes amandi sunt*, id est, *proximè post Deum*: Aliud in hac oratione, *Secundùm quietem satis mihi felix visus sum* id est, *in quiete*, vel *inter quietem*.

Præpositiones accusativum regentes.

Ex præpositionibus istæ acculat. casui adjunguntur.

Ad. *Ad Calendas Græcas.*

Apud Virg. *At bene apud memores veteris stat gratia facti.*

Ante. Ovid. ---*dicique beatus*
Ante obitum nemo, supremáque funera debet.

Adversus. *Ne Hercules quidem adversus duos.*

Cis. *Cis Thamesim sita est Ætonia.*

Citra. } Hor. *Est modus in rebus, sunt certi denique fines,*
Ultra. } *Quos ultra citráque nequit consistere rectum.*

Intra. Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intrà*
Fortunam debet quisque manere suam.

Extra. Plin. Ma. *Extra omnem ingenii aleam positus Cicero.*

Circum locale est: ut *Circùm montem.*

Cirea,

Circa. *Circa forum. Circa viginti annos.*
Circiter, & tempus & numerum significat, ut
Circiter horam decimam.
Cæsar; *Circiter duo millia desiderati sunt.*
Contra. *Nè contra stimulum calces.*
Erga. *Princeps erga populum clemens.*
Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem supremáque labra.*
Infra. Terent. *Quem ego infra omnes, infimum esse puto.*
Supra. Salust. *Dux hostium cum exercitu supra captus est.*
Juxta. Ter. *Cum lucubrando juxta ancillas lanam faceres.*
Ob. *Fauda mors ob oculos versabatur.*
Per. Hor. *Impiger extremos currit mercator ad Indos,*
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.
Prope. *Prope urbem. Prope mortem.*
Præter. Terent. *Ita fugias; nè præter casum.*
Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*
Post. Hor. *O cives, cives, quærenda pecunia primùm est;*
Virtus post nummos.
Penès. Id. *Me penès est unum vasti custodia mundi.*
Trans. Hor. *Cælum, non animum mutant, qui trans mare currunt.*

Præpositiones Ablativum regentes.

A. Terent. *A me nulla tibi orta est injuria.*
Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus. *Ab alio expectes, alteri quod feceris.*
Abs. Terent *Abs quovis homine beneficium accipere, cujus opus est, gaudeas.* (*vivitur.*
Absque. Terent. *Absque eo esset. Absque pecunia miserè*
Cum. Mimus. *Damnum appellandum est cum mala fama*
Clam. *Clam patre.* Et Plautus. *Clam patrem.* (*lucrum.*
Coram. *Coram Senatu res acta est.*
De. *Sophistæ vexantur de lana caprina.*
E. *Qui falsum testimonium dixisse convictus erat, è saxo Tarpejo dejiciebatur,*
Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*
Pro. Mimus. *Comes facundus in via pro vehiculo est.*
Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*
Sine. Idem. *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*
Tenus. Virg.---*capuloque tenus ferrum impulit ira.*

Præpositiones utrique casui servientes.

Hæ quatuor utrumque casum exigunt, sed diversa ferè significatione.

In. Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum*: sine motu.

Ovidius. *Inque domos superas scandere cura fuit*: motum quodammodo innuit.

Sub. Virg. *Sub lucem exportant calathis*: i. *paulò ante lucem*. Idem.---*vasto vidisse sub antro*.

Super. Virg. *Super ripas Tiberis. Fronde super viridi.*

Subter. *Subter terram*. Virg. *Densa subter testudine casus*.

Præpositiones nunquam extra compositionem repertæ.

Sunt & Præpositiones, quæ nunquam extra compositionem inveniuntur: nimirum,

Am,	ut	Ambio:	Re,	ut	Receptio:
Di,		Dideo:	Se,		Sepono:
Dis,		Distraho:	Con:		Condono.

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit *n*: ut, Coagmento, coemo, coinquino, cooperio.

DE INTERJECTIONE.

INterjectio est pars orationis, quæ sub incondità voce subitò prorumpentem animi affectum demonstrat.

Tot autem sunt interjectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: ut, Evax, vah. Plaut. *Evax, jurgio tandem uxorem abegi.*

NB. Dolentis: ut, Heu, hoi, hei, ô, ah. Terent. *I intro, hoi! hei!* Virg. *O dolor atque decus magnum!*

Timentis: ut, Hei, atat. Terent. *Hei! vereor ne quid Andria apportet mali.*

Admirantis: ut, Papæ. Ter. *Papæ! nova figura oris.*

NB. Vitantis: ut, Apage, Apagésis. Terent. *Apagésis, egon' formidolosus?*

Laudantis: ut, Euge. Mar. *Citò, nequiter, euge, beatè.*

Vocantis: ut, Eho, ho, io. Terent. *Oh, qui vocaris!*

Deridentis: ut, Hui. Ter. *Hui! tu mihi illam laudas?*

Ex improviso aliquid deprehendentis: ut, Atat. Ter. *Atat! dicta hercle mihi sunt verba.*

Excla-

Exclamantis: ut, Oh, proh. *Proh nefas!* Seneca. *Oh paupertas fœlix!*

Imprecantis: ut, Malùm, væ malùm. Ter. *Quid hoc (malùm) infelicitatis eſt?*

Ridentis: ut, Ha, ha, he. Terent. *Ha, ha, he, deſeſſa jam miſera ſum te videndo.*

Silentium injungentis: ut, Au. Terent. *Au, ne, comparandus hic quidem ad illum eſt.*

Illud hic obſervandum eſt, nomina quoque & verba quandoque interjectionis loco poni: ut apud Virgil. *Navibus (infandùm) amiſſis.* Cicer. *Sed amabòte, cura.* Imò quævis orationis pars, affectum animi inconditum ſignificans, interjectionis vice fungitur. Aliæ partes ſiunt interjectiones.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quãlibet craſſa (quod aiunt) Minerva tradita ſunt pueris, tantiſper dum ordinariis in ludo operis ut penſis ſub ferula defungantur, abundè ſufficere arbitramur. Quòd ſi cui tamen allubeſcit quicquam his altiùs exactiúſq; perveſtigare, hunc ad Grammaticorum volvenda perſcrutandaque opera relegandum cenſemus. Quorum cùm magnus ſit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullũ tamen novimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præſtantiã, vel propter præcipiendi claritatem elegantiámque, Linacro noſtro comparari poſſe videatur, nedum præponi.

DE CONSTRUCTIONE octo partium Orationis.

ATque de octo quidem orationis partibus earúmque formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum eſto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ conſtructio dicitur, agemus.

Eſt igitur Syntaxis debita partium orationis inter ſe compoſitio connexióque, juxta rectam Grammatices rationem. Conſtructio quid ſit.

Ea verò eſt, quâ veterum probatiſſimi, tum in ſcribendo, tum in loquendo, ſunt uſi.

Cæterùm, priuſquam de partium orationis ſtructura ſingulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantiis ſunt paucis edifſerenda. Concordantiæ Grammaticæ.

CON-

¶ CONCORDANTIA Nominativi & Verbi.

Concordantia prima.

VErbum personale cohæret cum nominativo, numero & persona: ut,

Nunquam fera [b] *est ad bonos mores* [a] *via.*

[a] *Fortuna nunquam perpetuò* [b] *est bona.*

Nominativus primæ vel secundæ personæ rarissimè exprimitur, nisi causâ discretionis; ut, *Vos* [b] *damnastis*; quasi dicat, *præterea nemo*: aut emphasis gratiâ: ut Ter. [a] *Tu* [b] *es patronus*, [a] *tu pater*, *si* [b] *deseris* [a] *tu, perimus*; quasi dicat, *præcipuè, & præ aliis tu patronus es.* Ovid. [b] *Tu dominus*, [a] *Tu vir*, [a] *Tu mihi frater* [b] *eris.*

In verbis, quorum significatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ personæ nominativus sæpè subauditur: ut, Est, fertur, dicunt, ferunt, ajunt, prædicant, clamitant, & in similibus; ut,

Terentius. [b] *Fertur atrocia flagitia designasse.*

Ovid. *Teque* [b] *ferunt iræ pœnituisse tuæ.*

Verbum infinitum nominativus verbo.

Non semper vox casualis est verbo nominativus, sed aliquando verbum infinitivum: ut Plaut. [a] *Mentiri non* [b] *est meum.* Aliquando oratio; ut, *ut membrum orationis*

Ovid. *Adde quòd* [a] *ingenuas didicisse fideliter artes*

[b] *Emollit mores, nec sinit esse feros.*

Aliquando adverbium cum genitivo: ut, [a] *Partim virorum* [b] *ceciderunt in bella.* [a] *Partim signorum* [b] *sunt combusta.*

Exceptio prima.

Accusativus ante verborum infinit.

Verba infinitivi modi pro nominativo accusativum ante se statuunt: ut, [a] *Te* [b] *rediisse incolumem gaudio.* [a] *Te fabulam* [b] *agere volo.*

Resolvi potest hic modus per *quòd* & *ut*, ad hunc modum: [a] *Quòd tu* [b] *rediisti incolumis, gaudeo.* [a] *Ut tu fabulam* [b] *agas, volo.*

Verbum inter duos nominativos diversorum numerorum positum, cum alterutro convenire potest: ut,

Terent. *Amantium iræ amoris* [a] *redintegratio* [b] *est.*

Ovid. ——*quid enim nisi* [a] *vota* [b] *supersunt?*

Idem.

Idem. *Pectora percussit, pectus quoque a robora b fiunt.*
Virgilius.--- *nihil hic nisi a carmina b desunt.*

Impersonalia præcedentem nominativum non habent: ut, *Tædet me vita. Pertæsum est conjugii*: de quibus suo loco. Except.

Nomen multitudinis singulare quandoque verbo plurali jungitur: ut, *a Pars b abiere. a Uterque deluduntur dolis.*

CONCORDANTIA
Substantivi & Adjectivi.

ADjectivum cum substantivo, genere, numero & casu consentit: ut, Juven. *b Rara b avis in terris, b nigro- que simillima b cygno.* Secunda concordantia.

Ad eundem modum participia & pronomina substantivis adnectuntur: ut,
Ovidius. *Donec eris fœlix multos numerabis amicos: Nullus ad b amissas ibit amicus a opes.*
Seneca. *Non b hoc primum a pectora a vulnus b mea sensérunt; graviora tuli.*

Aliquando oratio supplet locum substantivi: ut, *b Audito a regem Doroberniam profecti.* Nota.

CONCORDANTIA
Relativi & Antecedentis.

RElativum cum antecedente concordat genere, numero, & persona: ut,---*vir bonus est quis? b Qui consulta patrum, b qui leges jura que servat.* Tertia concordantia.

Nec unica vox solùm, sed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: ut, Terent. *a In tempore ad eam veni b quod omnium rerum est primum.* Nota.

Relativum inter duo antecedentia diversorum generum collocatum, nunc cum priore convenit: ut, Valerius Maximus, *Senatus assiduam stationem eo a loci perage- bat, b qui hodie Senaculum appellatur.*
Non procul ab eo a flumine, b quod Salias vocant.
Cicer. *Propius a terra Jovis a stella fertur b quæ Phaëton dicitur.*

Nunc cum posteriore: ut, *Homines (sunt) illum globum, b quæ a terra dicitur.*

Est

Est locus in carcere, [b] *quod* [a] *Tullianum appellatur. In corpu Lunæ,* [b] *quod* [a] *interlunium vocant.*

Aliquando relativum, aliquando & nomen adjectivum respondet primitivo, quod in possessivo subintelligitur: ut, Terentius. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas* [a] *meas,* [b] *qui filium haberem tali ingenio præditum.* Ovid. —— [a] *nostros vidisti* [b] *flentis ocellos.*

Casus relativi.

Quoties nullus nominativus interseritur inter relativum & verbum, relativum erit verbo nominativus: ut, Boët. *Fælix,* [a] *qui* [b] *potuit boni Fontem visere lucidum.*

At si nominativus relativo & verbo interponatur, relativum regitur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cum verbo in oratione locatur: ut Ovid. *Gratia ab officio,* [b] *quod mora* [a] *tardat, abest.* Virg. [b] *Cujus* [a] *numen adoro.* [b] *Quorum* [a] *optimum ego habeo.* [b] *Cui* [a] *similem non vidi.* [b] *Quo* [a] *dignum te judicavi.* [b] *Quo* [a] *melius nemo scribit.* [b] *Quem* [a] *videndo obstupuit. Leo Virgilium, præ* [b] *quo cæteri* [a] *poetæ sordent.*

Substantivorum Constructio.

Genitivus substantivi.

QUum duo substantiva diversæ significationis sic concurrunt, ut posterius à priore possideri quodammodo videatur, tum posterius in genitivo ponitur: ut, Juv. *Crescit* [a] *amor* [b] *nummi quantum ipsa pecunia crescit. Rex* [a] *pater* [b] *patriæ.* [a] *Arma* [b] *Achillis.* [a] *Cultor* [b] *agri.*

Variatio substantivi in adjectivum possessivum.

Proinde hic genitivus sæpissimè in adjectivum possessivum mutatur: ut [b] *Patris* [a] *domus,* [b] *Paterna* [a] *domus.* [b] *Heri* [a] *filius,* [b] *Herilis* [a] *filius.* Est etiam ubi in dativum vertitur: ut, Luc. de Cat. [b] *Urbi* [a] *pater est,* [b] *urbique* [a] *maritus.* [a] *Herus* [b] *tibi,* [b] *mihi* [a] *pater.*

Exceptio.

Appositio.

Excipiuntur quæ in eodem casu per appositionem connectuntur: ut Ovid. *Effodiuntur* [a] *opes* [b] *irritamenta malorum.* Virg. *Ignavum* [a] *fucos* [b] *pecus à præsepibus arcent.*

* Adjectivum in neutro genere absolutè, hoc est, absque substantivo positum, aliquando genitivum postulat: ut, [a] *Paululum* [b] *pecuniæ.* [a] *Hoc* [b] *nostis.* Catul. *Non videmus* [a] *id* [b] *manticæ, quod in tergo est.*

Juvenal. [a] *Quantum quisque sua numerorum servat in arca,* [a] *Tantum habet & fidei.*

Boni-

Ponitur interdum genitivus tantùm, nempe priore substantivo per Eclipsim subaudito: ut in hujusmodi locutionibus;

Terentius. *Ubi ad* [b] *Dianæ veneris, ito ad dextram. Ventum erat ad* [b] *Vestæ*: Utrobique subauditur [a] *templum*. Virg. [b] *Hectoris Andromachæ*: subauditur [a] *uxor*. Idem; *Deiphobe* [b] *Glauci*: subauditur [a] *filia*. Terent. [b] *Hujus video Byrrhiam*: subaudi [a] *servum*.

Laus & Vituperium.

Laus & vituperium rei variis modis effertur, at frequentiùs in ablativo, vel genitivo: ut, [a] *Vir* [b] *nullâ fide*. Ovid. [b] *Ingenui vultûs* [a] *puer, ingenuique pudoris*.

Opus & Usus.

Opus & usus ablativum exigunt: ut, Cicero. [b] *Auctoritate tuâ nobis* [a] *opus est*. Gellius. *Pecuniam* [a] *quæ sibi nihil esset* [a] *usui, abiit quibus sciret usui esse non accepit*.

Opus autem adjectivè pro necessariis quandoque poni videtur, variéque construitur: ut, Opus adjectivè.

Cicero. *Dux* [b] *nobis & author* [a] *opus est*. Idē; *Dicis nummos* [b] *mihi* [b] *opus esse ad apparatum triumphi*. Terentius. *Alia,* [b] *quæ* [a] *opus sunt, para*.

Cicero. *Sulpitii operam intelligo ex tuis literis* [b] *tibi multùm* [a] *opus non fuisse*.

Adjectivorum Constructio.

GENITIVUS.

Adjectiva, quæ desiderium, notitiam, memoriam atque iis contraria significant, genitivum adsciscunt; ut, Adjectivorum constructio.

Plinius. *Est natura hominum* [b] *novitatis* [a] *avida*. Virg. *Mens* [b] *futuri* [a] *præscia*. Idem. *Memor esto brevis* [b] *ævi*. Ter. [a] *Imperitos* [b] *rerum, eductos liberè, in fraudem illicio*. Silius. *Non sum animi* [a] *dubius, sed* [a] *devius* [b] *æqui*. Cicero. *Græcarum* [b] *literarum* [a] *rudis*.

Adjectiva verbalia in *ax* etiam in genitivum feruntur: ut, [a] *Audax* [b] *ingenii*. Ovid. *Tempus* [a] *edax* [b] *rerum*. Sen. *Virtus est* [b] *vitiorum* [a] *fugax*. Hor. [b] *Utilium* [a] *fugax*. Idē. [b] *Propositi* [a] *tenax*. Virg. *Tam* [b] *fidi pravique* [a] *tenax, quam nuncia veri*. Plaut. [b] *Pecuniarum* [a] *perax*, &c. Verbalia in ax.

Ingens præterea adjectivorum turba nullis certis regulis

lis obstricta, casum patrium postulat. Quorum farraginem satis quidem amplam congesserunt Linacrus & Despauterius. Tu vero crebrâ lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiva, ut partitivè posita, interrogativa quædam, & certa numeralia, genitivo, à quo & genus mutantur, gaudent: ut Ciceto. *Quanquam te, Marce fili, annum jam audientem Cratippum, idque Athenis, abundare oportet præceptis instituisque philosophiæ, propter summam & doctoris auctoritatem & urbis; quorum alter te sciantiâ augere potest, altera exemplis.*

[a] *Utrum* [b] *horum mavis accipe.*

Ovid. [a] *Quisquis fuit ille* [b] *Deorum.*

Terent. *An* [a] *quisquam* [b] *hominum est æquè miser, ut ego?*

Virgilius.---- [b] *divûm promittere* [a] *nemo auderet.*

[a] *Tres* [b] *fratrum.* [a] *Quatuor* [b] *judicum.* [b] *Sapientum* [a] *octavus quis fuerit, nondum constat.*

[a] *Primus* [b] *regum Romanorum fuit Romulus.*

In alio tamen sensu ablativum exigunt cum præpositione: ut, *Primus* [b] *ab Hercule.* [a] *Tertius* [b] *ab Æneâ.*

In alio verò sensu dativum: ut Virg.---*Nulli pietate* [a] *secundus.*

Usurpantur autem & cum his præpositionibus, E, de, ex, inter, ante; ut, Ovid. *Est Deus,* [b] *è vobis* [a] *alter.*

Idem. [a] *Solus* [b] *de superis.* Virg. [a] *Primus* [b] *inter omnes.*

Idem. [a] *Primus ibi* [b] *ante omnes, magnâ comitante caterva,*
Laocoon ardens summa decurrit ab arce.

Interrogo. Interrogativum & ejus redditivum ejusdem casûs & temporis erunt; ut [a] *Quarum rerum nulla est satietas?* [b] *Divitiarum. Quid rerum nunc* [a] *geritur in Anglia?* [b] *Consultur de religione.*

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per Cujus, ja, jum: ut [a] *Cujum pecus? Laniorum.* Aut per dictionem variæ Syntaxeos ut, [a] *Furtine accusas, an homicidii?* [b] *Utrumque.*

Fallit denique cùm per possessiva, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: ut, *Cujus est hic codex?* [b] *Meus.*

Comparativa & superlativa. Comparativa & superlativa, accepta partitivè, genitivum, unde & genus sortiuntur, exigunt.

Com-

Comparativum autem ad duo, superlativum ad pluta refertur: ut, [b] *Manuum* [a] *fortior est dextra.* [b] *Digitorum medius est* [a] *longissimus.* Accipiuntur autem partitivè, cùm per E, ex, aut Inter exponuntur: ut, *Virgilius* [a] *Poëtarum* [a] *doctissimus*; id est, [b] *ex Poëtis*, vel [b] *inter Poëtas.*

Comparativa cùm exponuntur per *quàm*, ablativum adsciscunt: ut, Horat. [a] *Vilius argentum est* [b] *auro*, [b] *virtutibus aurum*, id est, *quàm aurum, quàm virtutes.* Adsciscunt & alterum ablativum, qui mensuram excessus significat: ut, Comparativorum Constructio.

Cicer. [b] *Quanto* [a] *doctior es*, [b] *tanto te gerat* [a] *submissius.*

Tanto, quanto, multo, longè, ætate, natu, utrique gradui apponuntur: ut Catul. [b] *Tanto tu* [a] *pessimus omnium Poëta*, [b] *quanto tu* [a] *optimus omnium patronus.*

Erasm. *Nocturna lucubrationes* [b] *longè* [a] *periculosissima habentur.* [b] *Longè cæteris* [a] *peritior es, sed non* [b] *multo* [a] *melior tamen.* Juven. *Omne animi vitium* [b] *tanto* [a] *conspectius in se crimen* [b] *habet, quanto* [a] *major, qui spectat, habetur.* [a] *Major &* [a] *maximus* [b] *ætate.* [a] *Major &* [a] *maximus* [b] *natu.*

Dativus.

Adjectiva quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, submissio, aut relatio ad aliquid significatur, in dativum transeunt: ut Virgilius [a] *Sis* [a] *bonus, O* [a] *felixque* [b] *tuis.* Commodum, incommodum, &c.

Martial. *Turba* [a] *gravis* [b] *paci, placidæque* [a] *inimica* [b] *quieti. Est* [a] *finitimus* [b] *oratori Poëta.* Ovid. *Qui color albus erat, nunc est* [a] *contrarius* [b] *albo.*

Martial. [a] *Jucundus* [b] *amicis*, [b] *Omnibus* [a] *simplex.*

Horat. *Si facis ut* [b] *patriæ sit* [a] *idoneus*, [a] *utilis* [b] *agro.*

Huc referuntur nomina ex Con præpositione composita: ut, Contubernalis, commilito, conservus, cognatus, &c. Composita cum Con.

Quædam ex his quæ similitudinem significant, etiam genitivo gaudent: ut, Varia constructio.

Lucanus. *Quem metuis*, [a] *par* [b] *hujus erat.*

Terentius. *Patres æquum esse censent, nec jamjam à pueris illico nasci senes, neque illarum* [a] *affines esse* [b] *rerum quæ sunt adolescentiæ.*

Idem [b] *Domini* [a] *similis es.* Auſon. *Mens* [a] *conſcia* [b] *recti.*
Virgilius. *Præterea regina* [b] *tui* [a] *fidiſſima, dextrâ*
Occidit ipſa ſuâ.

Communis, alienus, immunis, variis caſib. ſerv. Communis, alienus, immunis, variis caſibus ſerviunt: ut Cicero. *Commune* [b] *animantium omnium eſt conjunctionis appetitus, procreandi causâ. Mors* [b] *omnibus* [a] *communis. Hoc* [b] *mihi tecum* [a] *commune eſt.*
Saluſt. *Non* [a] *aliena* [b] *conſilii.* Sen. [a] *Alienus* [b] *ambitioni.*
Cicero. *Non* [a] *alienus* [b] *à Scævolæ ſtudiis.*
Ovid. *Vobis* [a] *immunibus hujus Eſſe* [b] *mali dabitur.*
Plinius. *Capricus* [b] *omnibus* [a] *immunis eſt.*
[a] *Immunes* [b] *ab illis malis ſumus.*

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accuſativo cum præpoſitione adjunguntur: ut Cic. [a] *Natus* [b] *ad gloriam.*

In bilis & dus. Verbalia in *bilis* accepta paſſivè, ut & participia, ſeu potiùs participialia in *dus*, dativo adjecto gaudent: ut Mar. *O* [b] *mihi poſt nullos Juli* [a] *memorande ſodales,*
Statius — *nulli* [a] *penetrabilis* [b] *aſtro Lucus erat.*

Accuſativus.

Magnit. menſuræ. Magnitudinis menſura ſubjicitur adjectivis in accuſativo: ut, *Gnomon ſeptem* [b] *pedes* [a] *longus, umbram non amplius quatuor* [b] *pedes* [a] *longam reddit.*

Interdum & in Ablativo: ut,
Columella. *Fons* [a] *latus* [b] *pedibus tribus,* [a] *altus* [b] *triginta.*
Interdum etiam & genitivo; ut Columel. *In moreni horti areas* [a] *latas* [b] *pedum denûm,* [a] *longas pedum quinquagenûm facito.*

Ablativus.

Copia & inopia. Adjectiva, quæ ad copiam egeſtatémve pertinent, interdum ablativo, interdum & genitivo gaudent: ut,
Plaut. *Amor* [a] *& melle & felle eſt* [a] *fœcundiſſimus.*
Horat. [a] *Dives* [a] *agris,* [a] *dives poſitis in fœnore* [b] *nummis.*
Virgilius. *At feſſa multâ reſerunt ſe nocte minores, Crura* [b] *thymo plena.*
Idem. *Qua regio in terris noſtri non* [a] *plena* [b] *laboris?*
Idem. [a] *Dives* [a] *opum,* [a] *dives picta* [b] *veſtis, & auri.*
Perſius. *O curva in terras anima, &* [b] *cœleſtium* [a] *inanes*

[a] *Ex-*

xpers ᵇ *Fraudis.* ᵇ *Gratiâ* ᵃ *beatus.*

Nomina diversitatis ablativum sibi cum præpositione bjiciunt: ut, Virg. ᵃ *Alter* ᵇ *ab illo.* ᵃ *Aliud* ᵇ *ab hoc.* *Orversus* ᵇ *ab isto.* Diversitatis.

Nonnunquam etiam dativum: ut. ᵇ *Huic* ᵃ *diversum.*

Adjectiva regunt ablativum significantem causam: Causa.
, ᵃ *Pallidus* ᵃ *irâ.* ᵃ *Incurvus* ᵃ *senectute.* ᵃ *Livida* ᵇ *ar-*
is brachia. ᵃ *Trepidus* ᵃ *morte futurâ.*

Forma vel modus rei adjicitur nominibus in ablativo: Modus rei.
, *Facies miris* ᵃ *mollis pallida.* ᵇ *Nomine Grammaticus,*
e barbarus.

icero. *Sum tibi* ᵇ *naturâ* ᵃ *parens,* ᵃ *præceptor* ᵇ *consiliis.*
irgilius. ᵃ *Trojanus* ᵇ *origine Cæsar.* ᵇ *Spe* ᵃ *dives,* ᵇ *re*
auper. ᵃ *Syrus* ᵇ *natione.*

Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extor- Dignus, &c.
, auferendi casum adjectum volunt: ut,
Terent. ᵃ *Dignus es odio. Qui filium haberem tali* ᵇ *inge-*
o ᵃ *præditum.* Virg. *Atque oculis* ᵃ *capti fodere cubilia*
pe. Idem. ᵇ *Sorte tuâ contentus abi.*

Horum nonnulla genitivum interdum vendicant: ut
vid. *Militia est* ᵇ *operis altera* ᵃ *digna tui.*
Virgilius. *Descendam magnorum haudquaquam* ᵃ *indi-*
us ᵃ *averum.*

Pronominum Constructio.

Ei, tui, sui, nostri, vestri, genitivi primitivorum po- Primitiva.
nuntur cum passio significatur: ut,
nguet ᵃ *desiderio* ᵇ *tui.*
i. Parsq; ᵃ *tui latitat corpore clausa meo. Imago* ᵇ *nostri.* Derivativa.

Meus, tuus, suus, noster, vester, adjiciuntur cum actio
possessio rei denotatur: ut, *Favet desiderio* ᵃ *tui.*
nago ᵇ *nostra*, id est, *quam nos possidemus.*

Nostrûm & vestrûm genitivi sequuntur distributiva,
titiva, comparativa, & superlativa: ut, *Unusquisque*
strûm. ᵃ *Nemo nostrûm. Ne cui* ᵃ *vestrûm sit mirum.*
ajor ᵃ *vestrûm.* ᵃ *Maximus natu nostrûm.*

Hæc possessiva, meus, tuus, suus, noster, & vester, hos Possessiva.
itivos post se recipiunt, Ipsius, solius, unius, duorum,
m, &c. Omnium, plurium, paucorum, cujusque; &

genitivos participiorum, quæ ad genitivum primitivi i
possessivo inclusum referuntur: ut,
Ex [a] *tuo* [b] *ipsius animo conjecturam feceris.*
Cic. *Dico* [a] *meâ* [b] *unius operâ Rempublicam esse liberatam.*
Idem. [a] *Meum* [b] *solius peccatum corrigi non potest.*
Eras. *Noster* [b] *duorum eventus ostendat, utra gens sit melior*
In [a] *sua* [b] *cujusq; laude præstantior.* [a] *Nostra* [b] *omnium memoria*
Brut. ad Cic. [a] *Vestris* [b] *paucorum respondet laudibus.*
Hor. [a]*-scripta cum* [a] *mea nemo legat, vulgo recitare* [b] *timenti*

Sui & suus reciproca. Sui & Suus reciproca sunt, hoc est, semper reflectuntu
ad id quod præcessit in eadem oratione: ut, [a] *Petrus nimi*
admiratur [b] *se.* [a] *Parcit erroribus* [b] *suis.* Aut annexa pe
copulam: ut, *Magnopere* [a] *Petrus rogat, ne se deseras.*

Ipse. Ipse ex pronominibus solùm trium personarum sign
ficationem repræsentat: ut,
[a] *Ipse* [b] *vidi,* [a] *Ipse* [b] *videris,* [a] *Ipse* [b] *dixit.*
Et nominibus pariter ac pronominibus adjungitur: u
[a] *Ipse* [b] *ego,* [a] *Ipse* [b] *ille,* [a] *Ipse* [b] *Hercules.*

Idem. Idem, etiam omnibus personis jungi potest; ut, [a] *E*
[b] *idem* [b] *adsum.*
Terent. [a] *Idem has nuptias* [b] *perge facere.*
Virgil. [a] *Idem* [b] *jungat vulpes, & mulgeat hircos.*

Demonstrativa hic, ille, iste. Hæc demonstrativa, Hic, ille, iste, sic distinguunt
Hic mihi proximum demonstrat; Iste, cum qui apud
est; Ille, cum qui ab utroque remotus est, indicat.

Ille, & ipse. Ille, tum usurpatur, cùm ob eminentiam rem quam
am demonstramus: ut, *Alexander ille magnus.* Iste ve
ponitur, quando cum contemptu rei alicujus mentione
facimus: ut, Ter. *Istum amulum quoad poteris ab ea pelli*

Hic & ille. Hic & ille, cùm ad duo anteposita referuntur, Hic,
posterius & propius; ille, ad prius & remotius prop
ac usitatissimè referri debet: ut, Col. [a] *Agricola contra*
um est [a] [a] *pastoris propositum:* [b] *ille quàm maximè subu*
& puro solo gaudet, [bb] *hic novali graminoso que:* [b] *ille fructi*
è terra asperat, [bb] *hic è pecore.*
Est tamen, ubi è diverso pronomen *Hic* ad remot
suppositum referri invenias, & *ille* ad proximius.

VERBORUM CONSTRUCTIO.

Nominativus poſt Verbum.

Nomin. utinque.

VErba ſubſtantiva, ut; Sum, forem, fio, exiſto: verba vocandi paſſiva, ut Nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor, & iis ſimilia; ut Scribor, ſalutor, habeor, exiſtimor: item verba geſtûs, ut Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, utrinque nominativum expetunt: ut, [b] *Deus* [a] *eſt* [b] *ſummum bonum.* [b] *Perpuſilli* [a] *vocantur* [b] *nani.* [b] *Fides religionis noſtræ* [b] *fundamentum* [a] *habetur. Malus* [b] *paſtor* [a] *dormit* [b] *ſupinus.*

Lactantius. [b] *Homo* [a] *incedit* [b] *erectus in cælum.*

Denique omnia ferè verba poſt ſe nominativum habent adjectivi nominis, quod cum ſuppoſito verbi caſu genere & numero concordat: ut,

[a] *Rex* [a] *mandavit* [b] *primus extirpari hæreſim.*

[b] *Pii* [a] *orant* [b] *taciti.* [b] *Boni* [a] *diſcunt* [b] *ſeduli.*

Infiniti verbi conſtructio.

Infinitum quoque utrinque eoſdem caſus habet, præcipuè cùm verba optandi, eiſque ſimilia accedunt: ut, [b] *Hypocrita cupit* [a] *videri* [b] *juſtus. Hypocrita cupit* [b] *ſe* [a] *videri* [b] *juſtum. Malè* [b] *dives* [a] *eſſe quam haberi. Malè* [b] *mo divitem* [a] *eſſe quàm haberi.* Claud. *Vivitur exiguo melius; natura* [b] *beatis* [a] *Omnibus* [a] *eſſe dedit, ſi quis cognoverit uti.*

Martial. [b] *Nobis non licet* [a] *eſſe ſam* [b] *diſertis*, vel *diſertos.*

Terentius. *Expedit* [b] *bonas* [a] *eſſe* [b] *vobis.*

Ovidius. *Quo* [a] *mihi commiſſo non licet* [a] *eſſe* [b] *piam.*

Quamvis in his poſtremis exemplis ſubaudiuntur accuſativi ante verba infinita. [b] *Nos* [a] *eſſe* [b] *diſertos.* [b] *Vos* [a] *eſſe* [b] *bonas.* [b] *Me* [a] *eſſe* [b] *piam.*

Genitivus poſt Verbum.

Sum ſignif. poſſeſſ. gen.

SUm genitivum poſtulat, quoties ſignificat poſſeſſionem, aut ad aliquid pertinere: ut,

Virgilius. *—— pecus* [a] *eſt* [a] *Melibœi.*

Cicer. [b] *Adoleſcentis* [a] *eſt majores natu revereri.*

Virg. [b] *Regum* [a] *eſt Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos.*

Excipiuntur hi nominativi, Meum, tuum, ſuum, noſtrum, veſtrum, humanum, belluinum, & ſimilia: ut,

Non [a] *eſt* [b] *meum contra authoritatem Senatûs dicere.*

Terent. *Eia, haud [b] vestrum [a] est iracundos esse.*
[b] *Humanum est irasci.*

At hic subintelligi videtur officium, quod aliquando etiam exprimitur: ut, Terent. *Tuum est [b] officium ha bene ut adsimiles nuptias.*

Æstimandi verba.

Verba æstimandi genitivo gaudent: ut, [b] *Plurimi pas sim [a] fit pecunia. Pudor [a] parvi [a] penditur.* [b] *Nihil, vel, [b] pr nihilo habentur literæ.*
Ovid. [b] *Pluris opes nunc sunt, quam prisci temporis annis*

Æstimo, vel genitivum, vel ablativum adsciscit: ut, Valerius Max. *Non [b] hujus te [a] æstimo.* [b] *Magno ubique vir tus [a] æstimanda est.*

Flocci, nauci, nihili, pili, assis, hujus, teruncii, his ver bis, æstimo, pendo, facio, peculiariter adjiciuntur: ut, *Eg illum [b] flocci pendo. Nec [b] hujus facio, qui me [b] pili æstima*

Singularia sunt ista: [b] *Æqui boni consulo.* [b] *Æqui bon [a] facio*, id est, *in bonam accipio partem.*

Accusandi verba, &c.

Verba accusandi, damnandi, monendi, absolvendi, & consimilia genitivum postulant, qui crimen significet: u Plaut. *Qui alterum incusat [b] probri ipsum se intueri oporte*
Cicero. *Etiam [b] sceleris condemnat generum suum.*
Ovid. *Parce tuum vatem [a] sceleris [a] damnare Cupido.*
[a] *Admoneto illum pristinæ [b] fortunæ.* [b] *Furti [a] absolutus est*

Venitur hic genitivus aliquando in ablativum, vel cum præpositione, vel sine præpositione: ut, Cic. *Si in me in quus es judex, [a] condemnabo eodem ego te [a] crimine.* Gellius *Uxorem [b] de pudicitia graviter [a] accusavit.* Cur. *Putavi [b] de re [a] admonendum esse te.*

Uterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & supe lativus gradus, non nisi in ablativo id genus verbis su duntur; ut, [a] *Accusas furti, an stupri, an [a] utroque?* sive [b] *utroque?* [b] *Ambobus*, vel [b] *de ambobus? Neutro*, vel, [b] *utroque?* [b] *Ambobus*, vel [b] *de ambobus? Neutro*, vel [b] *de ne tro?* [a] *De plurimis simul [a] accusaris.*

Satago, &c.

Satago, misereor, misereſco, genitivum admittunt: Terent. *Ut [b] rerum suarum [b] satagit.*
Virgil. —*oro [a] miserere [b] animi non digna ferentis.*
Statius. *Et [b] generis [a] miserescite tui.*

Misereor &c.

At misereor & misereſco, rarius cum dativo legu tur; ut, Sen. *Hinc succurro, [b] huic [a] misereor.*

B

Boëtius. *Diligite jure bonos & [a] misereſce [b] malis.*

Reminiſcor, obliviſcor, memini, genitivum aut actuſativum deſiderant: ut, *Data [b] fides [a] reminiſcitur. Proprium eſt ſtultitiæ aliorum vitia cernere, [a] obliviſci [b] ſuorum.* Ter. *Faciam ut [b] meique ac hujus [b] diei, ac [b] loci ſemper meminiſtis.* Plaut. *[b] omnia quæ curant ſenes [a] meminerunt. [a] Memini [b] de hac re, [b] de armis, [b] de te,* id eſt, *mentionem feci.* Reminiſcor, &c.

Potior, aut genitivo, aut ablativo jungitur: ut, Plaut. *Romani [a] ſignorum & armorum [b] potiti ſunt.* Virg. *Egreſſi optata Troës [a] potiuntur [b] arenâ.* Potior. gen. aut ablat.

Dativus poſt Verbum.

OMnia verba acquiſitivè poſita adſciſcunt dativum ejus rei, cui aliquid quocunque modo acquiritur: ut, Plaut. *[b] Mihi iſtic nec [a] ſeritur, nec [a] metitur.* Virg. *Neſcio quis teneros oculus [b] mihi [a] faſcinat agnos.* Verba acquiſ. poſita dat. regunt.

Huic regulæ appendent varii generis verba.

Imprimis, verba ſignificantia commodum aut incommodum regunt dativum: ut Virg. *illa ſeges demum [b] votis [a] reſpondet avari Agricolæ.* *Non potes [b] mihi commodare, nec incommodare.* Idem. —— *validis [a] incumbite [b] remis.* *Suam eruditionem [b] tibi acceptam [a] fert.* Commodum & incommodum.

Ex his quædam efferuntur etiam cum accuſativo: ut, Cicero. *[b] Unum [a] ſtudetis omnes, unum ſentitis.* Plaut. *Si ei ea memorem, quæ [b] ad ventris victum [a] conducunt, mora.* Cicero. *[b] In hæc ſtudia [a] incumbite. Naturâne plus [b] ad eloquentiam [a] conferat, an doctrina.* *[b] Feſſum quies plurimum juvat.* Ex eo. tio.

Verba comparandi regunt dativum: ut, Virg. —— *ſic [a] parvis [a] componere magna ſolebam.* *[a] Fratri ſe & opibus & dignatione adæquavit.* Verbor compa. randi.

Interdum additur ablativus cum præpoſitione: ut, *[a] Compâro Virgilium [b] cum Homero.*

Aliquando accuſativus cum præpoſitione ad: ut, *Si [b] ad eum [a] comparatur, nihil eſt.*

Verba dandi & reddendi regunt dativum: ut, *Fortuna [b] multis* Verba dandi.

b multis nimium a dedit, b nulli satis. Ingratus est, qui gratiam bene b merenti non a reponit.

Hæc variam habent constructionem; *a Dono b tibi hoc munus; a dono b te hoc munere.*

Cicero. *Huic b rei aliquid temporis b impertiat.*

Terent. *Plurimâ salute b Parmenonem summum suum a impertit Gnatho.* *a Asperſit mihi b labem.* *a Asperſit me b labe.* *a Instravit b equo pennlam: a Instravit equum b pennlâ.*

Ovid. *Ut piget infido a consuluisse b viro*, id est, *dedisse consilium*, vel etiam *prospexisse.*

Lucan. *b Rectoremque ratis de cunctis a consulit astris*, id est, *petit consilium.* *a Consule b saluti tuæ*, i.e. *prospice.* Ter. *Pessimè istuc b in te atque in illum a consulis*, i. *statuis.* *a Metuo, a timeo, a formido b tibi*, vel *à te*: scilicet: *nè mihi noceas.*

Verba promittendi. Verba promittendi ac solvendi regunt dativum: ut,

Cicero. *Hæc b tibi a promitto, ac recipio sanctissimè esse observaturum.*

Cicero. *Æs aliennm b mihi a numeravit.*

Verba Imperandi. Verba imperandi & nunciandi dativum requirunt: ut,

Horat. *Imperat aut servit collecta pecunia b cuique.*

Dicimus, *a Tempero a moderor b tibi* & *b te.* *a Refero b tibi, & ad te.* Item, *a Refero b ad Senatum*, id est, *propono.* *a Scribo, a mitto b tibi, & ad te.* *a Do b tibi literas*, ut ad aliquem feras. *a Do b ad te literas*, id est, *mitto ut legas.*

Verba fidendi. Verba fidendi dativum regunt: ut,

Horat. *---Vacuus a committere b venis Nil nisi lene decet.* *b Mulieri nè a credas, nè mortuæ quidem.*

Verba obsequendi. Verba obsequendi & repugnandi dativum regunt: ut,

Semper a obtemperat pius filius b patri. Quæ homines arant, navigant, ædificant, b virtuti omnia a parent. Ipsum hunc orabo, b huic a supplicabo.

Persius. *---venienti a occurrite b morbo.*

Ignavis b precibus Fortuna a repugnat.

At ex his quædam cum aliis casibus copulantur: ut, *a Ad amorem nihil potuit a accedere. Hoc a accessit meis b malis. Illud a constat b omnibus*, seu *b inter omnes.*

Terent. *--- Hæc b fratri mecum non conveniunt.*

Juven. *Savis inter se a convenit b ursis.* *a Ansculto b tibi*, id

id est, *obedio*. [a] *Ausculto* [b] *te*. id est, *audio*. *Adamas* [a] *dissidet* [b] *magneti*, seu [b] *cum magnete*. [a] *Certat* [b] *cum illo*, & Græcanicè [a] *illi*. Catul. *Nolo*, *pugnare* [b] *duobus*, id est, *contra duos*. Virg. *Tu dic* [b] *mecum quo pignore* [a] *certes*.

Verba minandi & iraſcendi regunt dativum: ut, [b] *Utrique mortem* [a] *minatus est*. Terent. [b] *Adoleſcenti nihil est quod* [a] *ſuccenſeat*. Verba minandi.

Sum cum compoſitis, præter Poſſum, exigit dativum: ut, *Rex pius* [a] *est* [b] *reipublicæ ornamento*, [b] *Mihi neq;* [a] *obest*, *nec* [a] *prodest*. Hor. *Multa* [b] *petentibus* [a] *desunt multa*. Sum.

Dativum poſtulant verba compoſita cum his præpoſitionibus:

Præ. Cicer. *Ego meis* [b] *majoribus virtute* [a] *præluxi*.
Sed Præeo, prævinco, præcedo, præcurro, præverto, prævertor, accuſativo junguntur. Verba compoſita.
Ad. *Abeo* [b] *gallo nè manum* [a] *admoliaris*.
Con. [a] *Conducit hoc tuæ* [b] *laudi*. [a] *Convixit* [b] *nobis*.
Sub. Terent. [a] *Subolet jam* [b] *uxori*, *quod ego machinor*.
Ante. Cic. *Iniquiſſimam pacem juſtiſſimo* [b] *bello* [a] *antefero*.
Poſt. [a] *Poſthabeo*, [a] *poſtpono* [b] *famæ pecuniam*.
Virg. [a] *Poſtpoſui tamen illorum mea ſeria* [b] *ludo*.
Terent. dixit, *Qui ſuum commodum poſthabuit pro meo commodo*.
Ob. Ter. *Quum* [b] *nemini* [a] *obtrudi poteſt*, *itur ad me*.
In. [a] *Impendet* [b] *omnibus periculum*.
Inter. Cicer. *Ille huic* [b] *negotio non* [a] *interfuit modò*, *ſed etiam præfuit*.

Pauca ex his mutant dativum aliquoties in alium caſum: ut, Quint. [a] *Præſtat ingenio alios* [b] *alium*. *Multos virorum* [a] *anteit ſapientia*. Terent. [b] *In amore hæc* [a] *inſunt vitia*. Plin. [a] *Interdico tibi* [b] *aquâ & igni*. Varia conſtructio.

Eſt pro habeo dativum exigit: ut, Eſt pro habeo.
Perſi. *Velle ſuum* [b] *cuique* [a] *eſt*, *nec voto vivitur uno*.
Virg. [a] *Eſt* [b] *mihi namque domi pater*, *eſt injuſta noverca*.

Huic confine eſt ſuppetit: ut, Suppetit
Horat. *Pauper enim non eſt*, [b] *cui rerum* [a] *ſuppetit uſus*.

Sum, cum multis aliis, geminum adſciſcit dativum: ut, [b] *Exitio* [a] *eſt avidis mare* [b] *nautis*.

Sperat b *tibi* b *laudi* a *fore, quod* b *vitio vertis?*
Nemo b *sibi mimos* a *accipere debet* b *favori.*

Dativus festivitatis. Est ubi hic dativus, *tibi*, aut *sibi*, aut etiam *mihi*, nullâ necessitatis, at festivitatis potiùs causâ additur: ut, *Ego* b *tibi hoc effectum* a *dabo.* Ter. a *Expedi* a *mihi hoc negotium. Suo* a *sibi hunc* b *jugulo gladio.*

Accusativus post Verbum.

Verba transitiva. VErba transitiva cujuscunque generis, sive activi, sive communis, sive deponentis, exigunt accusativum: ut,
Hor. *Percontatorem* a *fugito, nam garrulus idem est.*
Idem. *Nec* a *retinent patulæ commissa fideliter aures.*
Virg. *Imprimis* a *venerare* b *deos. Aper* b *agros* a *depopulatur.*

Quinetiam verba, quamlibet alioquin intransitiva atque absoluta, accusativum admittunt cognatæ significationis: ut, Cic. *Tertiam* b *ætatem hominum* a *vivebat Nestor.*
Virg. --- *longam incomitata videtur* a *Ire* b *viam.*
Plaut. *Duram* a *servit* b *servitutem.*

Hunc accusativum mutant authores non rarò in ablativum: ut Plaut. *Diu videor* b *vitâ* a *vivere. Ire rectâ* b *viâ.*
Sueton. *Morte* a *obiit repentinâ.*

Accusat. fig. Sunt quæ figuratè accusativum habent: ut.
Virgil. --- *Nec vox* b *hominem* a *sonat, ô Dea certè!*
Juven. *Qui* b *Curios* a *simulant, & Bacchanalia* a *vivunt.*
Horat. b *Pastillos Rufillus* a *olet, Gorgonius* b *hircum.*

Duo Accusativi.

Verba rogandi, &c. Verba roganDi, docendi, vestiendi, duplicem regunt accusativum: ut, *Tu modò* a *posce* b *Deum* b *veniam.* *De-docebo* b *te istos* b *mores. Ridiculum est te* b *me* b *admonere* b *istud.* Terent. a *Induit* b *se* b *calceos, quos priùs exuerat.*

Exceptio 1. Rogandi verba interdum mutant alterum accusativum in ablativum: ut.
Virg. b *Ipsum* a *obtestemur,* b *veniámque* a *oremus* bb *ab ipso.*
Terent. b *Suspicionem istam* bb *ex illis* a *quære.*

Vestiendi verba interdum mutant alterum accusativum in ablativum, vel dativum: ut, a *Induo* a *te* bb *tunicâ* vel bb *tibi tunicam.*

Abla

Ablativus poſt Verbum.

QUodvis verbum admittit ablativum ſignificantem inſtrumentum, aut cauſam, aut modum actionis.

Inſtrumentum.

ut, *Damena non* [b] *armis ſed morte* [a] *ſubegit Ieſus.*
Horat. *Naturam* [a] *expellas* [b] *furcâ licet, uſque recurret.*
Virg. *His* [b] *jaculis, illi certant* [a] *defendere* [b] *ſaxis.*

Cauſa.

ut, Ter. [a] *Gaudeo (ita me dii ament) gnati* [b] *cauſâ.*
Vehementer [b] *irâ* [a] *excanduit.*
Horat. *Invidus alterius* [b] *rebus* [a] *macreſcit opimis.*

Modus actionis.

ut, *Mirâ* [b] *celeritate rem* [a] *peregit.*
Juven. *Invigilate viri, tacito nam tempora* [b] *greſſu.*
[a] *Diffugiunt, nulloque* [b] *ſono* [a] *convertitur annus.*
Ovid. *Dum vires annique ſinunt, tolerate labores.*
Jam [a] *veniet tacito curva ſenecta* [b] *pede.*

Ablativo cauſæ & modi actionis aliquando additur præpoſitio: ut, [a] *Baccharis* [b] *præ ebrietate.* *Summa* [b] *cum humanitate* [a] *tractavit hominem.* Exceptio.

Quibuſlibet verbis ſubjicitur nomen pretii in ablativo caſu: ut, [b] *Terunci, ſeu vitioſâ nuce non* [a] *emerim.* Livius. *Multo* [b] *ſanguine ac vulneribus ea victoria* [a] *ſtetit.* Nomen pretii.

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adjiciuntur ſæpe ſine ſubſtantivis: ut
Terent. [a] *Redime te captum quàm queas* [b] *minimo.* [b] *Vili* [a] *venit triticum.*
Senec. [a] *Conflat* [b] *parvo fames,* [b] *magno faſtidium.*

Excipiuntur hi genitivi ſine ſubſtantivis poſiti, Tanti, quanti, pluris, minoris, tantidem, quantivis, quantilibet, quanticunque: ut Cic. [b] *Tanti* [a] *eris aliis,* [b] *quanti tibi* [a] *feceris. Non* [a] *vendo* [b] *pluris quàm alii, fortaſſe etiam* [b] *minoris.* Excepti-
Ovid. *Vix Priamus* [b] *tanti, totaque Troja* [a] *fuit.*

Sin addantur ſubſtantiva, in ablativo efferuntur: ut, Aul. Gel. [b] *Tantâ mercede* [a] *docuit,* [b] *quantâ hactenus nemo.* [b] *Minore pretio* [a] *vendidi, quàm emi.*

Valeo

Valeo. Valeo etiam interdum cum accusativo junctum reperitur: ut Varr. *Denarii dicti, quod* [b] *denos aris* [a] *valebant; quinarii, quod* [b] *quinos.*

Verba abundandi, &c. Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diversa ablativo gaudent: ut,

Terent. [a] *Amore* [a] *abundas Antipho.*
Malo virum [b] *pecuniâ, quàm pecuniam* [b] *viro* [a] *indigentem.*
Salust. *Sylla omnes suos* [b] *divitiis* [a] *explevit.*
Terent. *Hoc te* [b] *crimine* [a] *expedi.*
Cic. *Homines nequissimi quibus te* [a] *onerant* [b] *mendaciis?*
Virg. *Ego hoc te* [b] *fasce* [a] *levabo.*
Salust. *Aliquem familiarem suo* [b] *sermone* [a] *participavit.*

Excepti. Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitivum feruntur: ut Virgil.

Quàm dives nivei pecoris, quàm [b] *lactis* [a] *abundant?*
Terent. *Quasi tu hujus* [a] *indigeas* [b] *patris.*
Quid est, quod in hac causa [b] *defensionis* [a] *egeat?*
Virg. [a] *Implentur veteris* [b] *Bacchi pinguisque ferinæ.*
Idem. *Postquam dextra fuit* [b] *cadis saturata.*
Terent. *Omnes mihi labores leves fuêre, præterquam* [b] *tui* [a] *carendum quod erat.*
Paternum servum sui [a] *participavit* [b] *consilii.*

Fungor, &c. Fungor, fruor, utor, & similia, ablativo junguntur: ut,

Cic. *Qui adipisci veram gloriam volunt, justitiæ* [a] *fungantur* [b] *officiis. Optimum est alienâ* [a] *frui* [b] *insaniâ.*
In re mala [b] *animo sic bono* [a] *utare, juvat?*
Virgil. *Aspice venturo* [b] *lætentur ut omnia* [b] *sæclo.*
Cæsar. *Qui sua* [b] *victoria tam insolenter* [a] *gloriarentur.*
Hor. *Diruit, ædificat, mutat quadrata* [a] *rotundis. Vescor* [b] *carnibus.* Virg. — *haud equidem tali me* [a] *dignor* [b] *honore.*
Terent. *Ut* [b] *malis* [a] *gaudeat alienis.*
Plaut. *Exemplorum* [b] *multitudine* [a] *supersedendum est.*
Macrob. *Regni eum* [b] *societate* [a] *numeravit.*
Plaut. [a] *Communicabo te semper* [b] *mensâ meâ.*

Prosequor. Afficio. [a] Prosequor te [b] amore, [b] laude, [b] honore, &c. i. *amo, laudo, honoro.* [a] Afficio te [b] gaudio, [b] supplicio, [b] dolore, &c. id est, *exhilaro, punio, contristo.*

Mereor. Mereor, cum adverbiis benè, malè, melius, pejus, optimè,

timè, pessimè, ablativo adhæret cum præpositione De: ut, [b] *De me nunquam benè* [a] *meritus est.*
Erasmus [b] *de lingua Latina optimè* [a] *meritus est.*
Catilina pessimè [b] *de republica* [a] *meruit.*

Verba accipiendi, &c.

Quædam accipiendi, distandi, & auferendi verba ablativum cum præpositione optant: ut, *Istuc* [a] *ex multis jampridem* [a] *audiveram.* Luc. [b] *A trepido vix* [a] *abstinet ira magistro.* [a] *Nasci* [b] *à principibus fortuitum est.*
Procul [a] *abest* [b] *ab urbe Imperator.*

Excepio.

Vertitur hic ablativus aliquando in dativum: ut,
Horat. *Vivere si rectè nescis,* [a] *discede* [b] *peritis.*
Ovid. *Est virtus placitis* [a] *abstinuisse* [b] *bonis.*
Virg. *Heu fuge, nate Deâ, teque his, ait,* [a] *eripe* [b] *flammis.*

Verba comparationis.

Verbis, quæ vim comparationis obtinent, adjicitur ablativus significans mensuram excessus: ut, *Deforme existimabat, quos* [b] *dignitate* [a] *præstaret ab iis* [b] *virtutibus* [a] *superari.*

Ablat. Absolut.

Quibuslibet verbis additur ablativus absolutè sumptus: ut, *Imperante* [b] *Augusto* [a] *natus est Christus: Imperante* [b] *Tiberio,* [a] *crucifixus.* Juven. *Credo pudicitiam, Saturno rege,* [a] *moratam in terris.*
Nil [a] *desperandum,* [b] *Christo duce, & auspice Christo.*
Jam Maria, [b] *audito Christum venisse,* [a] *cucurrit.*

Synecdoche.

Verbis quibusdam additur auferendi casus per Synecdochen, & poëticè accusativus: ut, [a] *Ægrotat* [b] *animo magis quàm corpore.* [a] *Candet* [b] *dentes.* [a] *Rubet* [b] *capillos.*

Excepio.

Quædam tamen efferuntur in gignendi casu: ut,
Absurdè facis, qui [a] *angas te* [b] *animi.*
Exanimatus [a] *pendet* [b] *animi.* [a] *Desipiebam* [b] *mentis.*
Plaut. [a] *Discrucior* [b] *animi, quia ab domo abeundum est mihi.*

Diversi casus.

Eidem verbo diversi casus diversæ rationis apponi possunt: ut,
1 *Dedit* 3 *mihi* 2 *vestē* 4 *pignori,* 6 *te præsente* 5 *propriâ manu.*

Passivorum constructio.

Passivis additur ablativus agentis, sed antecedente præpositione, & interdum dativus: ut,
Horat. [a] *Laudatur* [b] *ab his,* [a] *culpatur* [b] *ab illis.*
Cicero. *Honesta bonis* [b] *viris, non occulta* [a] *petuntur.*
Quorum participia frequentiùs dativis gaudent: ut.
Virg. *Nulla tuarum* [a] *audita* [b] *mihi, nec visa sororum.*

Horat.

Horat. *Obliti ſunt meorum, a obliviſcendus & b illis.*

Cæteri caſus manent in paſſivis, qui fuerunt activorum: ut, a *Accuſaris à me b furti. a Haberis b ludibrio. a Dedoceberis à me b mores. a Privaberis b magiſtratu.*

Neutro-paſſ. conſtructio. Vapulo, veneo, liceo, exulo, fio, neutro-paſſiva, paſſivam conſtructionem habent: ut, b *A præceptore vapulabis: Malo b à cive a ſpoliari, quàm b ab hoſte a venire. Quid a fiet b ab illo? Virtus parvo pretio licet b omnibus. Cur a conviviis exulat philoſophia?*

Infiniti-vorum conſtructio. Quibuſdam tum verbis tum adjectivis, familiariter ſubjiciuntur verba infinita: ut,

Virgil. ---a *Juvat uſque b morari, Et conferre gradum.*

Ovid. b *Dicere quæ a puduit, b ſcribere juſſit amor.*

Martial. a *Vis b fieri dives, Pontice? Nil cupias.*

Virg. *Et erat tum a dignus b amari.* Horat. a *Audax omnia perpeti, Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Ellipſis. Ponuntur interdum figuratè, abſolutè verba infinita ut, *Hæccine b fieri flagitia?* ſubauditur, a *decet*, a *oportet*, a *par eſt*, a *æquum eſt*, aut aliquid ſimile.

Virg. *Criminibus b terrere novis, hinc a ſpargere voces.*

Enallage. *In vulgum ambiguas, & b quærere conſcius arma.* i. e. *terrebat, ſpargebat, quærebat.*

DE GERUNDIIS.

Gerundia. GErundia ſive Gerundivæ voces, & ſupina, regunt caſus ſuorum verborum: ut,

Cicer. *Efferor ſtudio videndæ parentes.*

Ovid. a *Utendum eſt ætate, cito pede præterit ætas.*

Virg. ---a *Scitatum oracula Phœbi mittimus.*

Di. Gerundia in *di* pendent a quibuſdam tum ſubſtantivis, tum adjectivis: ut,

Virgil. *Et quæ tanta fuit Romam tibi a cauſa b videndi?*

Idem: *Cecropias innatus apes a amor urget b habendi.*

Idem: *Æneas celſa in puppi jam a certus b eundi.*

Notæ. Poëticè infinitivus modus loco Gerundii ponitur: ut,

Virg. a *Studium quibus arva b tueri. a Peritus b medicari.*

Interdum non invenuſtè adjicitur Gerundii vocibus etiam genitivus pluralis: ut, *Quum b illorum a videndi gratiâ me in forum contuliſſem.* Terent. *Date a creſcendi copiam*

um b novarum. Conceſſa eſt a diripiendi b pomorum, at-
e opſoniorum licentia.

Gerundia in *do* pendent ab his præpoſitionibus, A, ab, Do.
s, de è, ex, cum, in, pro: ut,
icero. *Ignavi a b diſcendo citò deterrentur.*
mor & amicitia, utrumque a ab b amando dictum eſt.
icer. *Ex b defendendo, quàm a ex b accuſando, uberior*
ria comparatur. Conſultatur a de b tranſeundo in Gallium.
uint. *Recte ſcribendi ratio a cum b loquendo conjuncta eſt,*
laut. *a Pro b vapulando ab hoſte mercedem petam.*

Ponuntur & abſque præpoſitione: ut,
irgil, --- *alitur vitium, creſcitque b tegendo.*
ſcribendo diſces ſcribere.

Gerundia in *dum* pendent ab his præpoſitionibus, in- Dum.
r, ante, ad, ob, propter: ut, *Inter b cœnandum hilares eſte.*
irg. --- *a Ante b domandum ingentes tollent animos.*
ic. *Locus a ad agendum ampliſſimus.*
lem. *a Ob b abſolvendum munus nè acceperis.*
ni a propter te a redimendum.

ùm ſignificatur neceſſitas, ponuntur citra præpoſitio-
em, addito verbo Eſt: ut,
uven. *Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.*
Vigilandum eſt ei qui cupit vincere.

Verruntur gerundii voces in nomina adjectiva: ut, Gerundia in nomina vertuntur.
irg. *Tantus amor florum, & a generandi gloria a mellis.*
d a accuſandos a homines duci pramio, proximum latroci-
o eſt. Cur adeò delectaris a criminibus b inferendis?

DE SUPINIS.

) Rius ſupinum activè ſignificat, & ſequitur verbum Prius Sup.
aut participium, ſignificans motum ad locum: ut,
)vid. *b Spectatum a veniunt, veniunt ſpectentur ut ipſa.*
Milites ſunt a miſſi b ſpeculatum arcem.

Illa verò, *Do venum, do filium nuptum*, latentem ha- Nota.
ent motum.

At hoc ſupinum in neutro-paſſivis, & cum infinito *iri*, Exceptio.
aſſivè ſignificat: ut, Plaut.
Coctum ego, non b vapulatum, dudum, a conductus ſum.
er. Poſtquam a audierat non b datum iri uxorem filio.

Poë-

Poëticè dicunt: [a] *Eo* [b] *visere.* [a] *Vado* [b] *videre.*

Nota. Ponitur & absolutè cum verbo est: ut,
Terent. [b] *Actum est, ilicet periisti.*
Ovid. —[b] *Itum est in viscera terræ.* [b] *Cessatum est satis.*

Posterios supinum. Posterius supinum passivè significat, & sequitur nomina adjectiva: ut, *Sum extra noxam, sed non est* [a] *facile* [b] *purgatu. Quod* [b] *factu* [a] *fœdum est, idem est &* [b] *dictu* [a] *turpe. Qui pecuniâ non movetur, hunc* [a] *dignum* [b] *spectatu arbitramur.*

In istis verò, [a] *Surgit* [b] *cubitu;* [a] *Redit* [b] *venatu;* Cubitu & Venatu nominâ potiùs censenda videntur, quàm supina.

DE TEMPORE & LOCO.

Tempus.

Pars temporis. QUæ significant partem temporis, in ablativo frequentiùs usurpantur, in accusativo rarò: ut, *Nemo mortalium omnibus* [b] *horis* [a] *sapit.* [b] *Nocte* [a] *latent mendæ.* [b] *Id tempus* [a] *creatus est consul.*

Duratio temporis. Quanquam hîc eclipsis videtur esse præpositionis *per* vel *sub.*

Quæ autem durationem temporis & continuationem denotant, in accusativo, interdum & in ablativo efferuntur: ut Virgil.
Hic jam ter centum totos [a] *regnabitur* [b] *annos.*
Idem. [b] *Nocles atque dies* [a] *patet atri janua Ditis.*
Idem. *Hic tamen hâc mecum poteris* [a] *requiescere* [b] *nocte.*
Suet. [a] *Imperavit triennio, & decem mensibus, octoque diebus.*

Dicimus etiam, [a] *In paucis* [b] *diebus.* [a] *De* [b] *die.* [a] *De* [b] *nocte.* *Promitto* [a] *in* [b] *diem.* *Commodo* [a] *in* [b] *mensem.* [b] *Annos* [a] *natus quinquaginta natus.* [a] *Per tres* [b] *annos studui.* *Puer* [b] *id ætatis.* [b] *Non plus* [b] *triduum,* aut [b] *triduo.* [b] *Tertio,* vel [a] *ad* [b] *tertium calendas, vel calendarum.*

Spatium Loci.

Spatium loci. Spatium loci in accusativo effertur, interdum & in ablativo: ut,
Virg. *Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)*
Tres [a] *pateat cœli spatium, non amplius* [b] *ulnas.*

Sa-

Jam mille [b] *passus* [a] *processeram.* [a] *Abest bidui*; subintelligitur [b] *spatium* vel [b] *spatio*; [b] *itinere*, vel [b] *itet.*
[a] *Abest ab urbe quingentis* [b] *millibus passuum.*

Appellativa Locorum.

Appellativa & regionum nomina.

Nomina appellativa, & nomina majorum locorum adduntur ferè cum præpositione verbis significantibus motum aut actionem *in locum, ad locum, à loco*, aut *per locum*: ut, [b] *In foro* [a] *versatur.* [a] *Meruit sub rege* [b] *in Gallia.* Virgil. ---[b] *ad templum non æquæ Palladis* [a] *ibant Iliades.* Salust. [a] *Leguntur* [b] *in Hispaniam majores natu nobiles.* [b] *E Sicilia* [a] *discedens, Rhodum veni. Per mare* [a] *ibis* [a] *ad Indos.*

Urbium & oppidorum nomina.

Omne verbum admittit genitivum proprii nominis loci, in quo fit actio; modò primæ vel secundæ declinationis, & singularis numeri sit:
Juven. *Quid* [a] *Romæ* [a] *faciam? mentiri nescio.*
Terent. *Samia mihi mater fuit, ea* [a] *habitabat* [b] *Rhodi.*

Humi. domi &c.

Hi genitivi, Humi, domi, militiæ, belli, propriorum sequuntur formam: ut, Ter. [b] *Domi* [b] *belliquæ simul* [a] *vixi-mus.* Cic. *Parvi sunt foris arma, nisi* [a] *est consilium* [a] *domi.*

Domi.

Domi, non alios secum patitur genitivos, quàm Meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ: ut,
Vescor, [a] *domi* [b] *meæ, non* [b] *alienæ.*

Verùm si proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri aut tertiæ declinationis fuerit, in dativo, aut ablativo ponitur: ut, *Colchus an Assyrius*, [b] *Thebis* [a] *nutritus, an* [b] *Argis?* Suet. *Lentulum Getulicus* [b] *Tyburi* [a] *genitum scribit.* Livius. [a] *Neglectum* [b] *Anxuri præsidium.*
Cicero. *Cum una sola legione* [a] *fuit* [b] *Carthagini.*
Horat. [b] *Romæ Tyburi* [a] *amo ventosius*, [b] *Tyburi Romam.*
Cic. *Quum tu* [b] *Narbone mensas hospitum* [a] *convomeres.*
Idem. *Commendo tibi domum ejus, quæ* [a] *est Sicyone.*

Nota.

Sic utimur Ruri vel Rure, in ablativo: ut, [a] *Ruri ferè se continet.* Pers.---[b] *Rure paterno* [a] *Est tibi far modicum.*

Ad Locum.

Ad locum.

Verbis significantibus motum ad locum apponitur proprium loci in accusativo: ut, *Concessi* [b] *Cantabrigiam ad capiendum ingenii cultum.*
[a] *Eo Londinum ad merces emendas.*

Ad hunc modum utimur Rus & Domus: ut, *Ego* [b] *rus* [a] *ibo.* Virg. [a] *Ite* [b] *domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ.*

A Loco, per Locum.

A loco, per locum. Verbis significantibus motum à loco, aut per locum, adjicitur proprium loci in ablativo: ut, *Nisi antè* [b] *Româ* [a] *profectus esses, nunc eam relinqueres.* [b] *Eboraco* (sive [b] *per Eboracum*) *sum profecturus iter.*

Ad eundem modum usurpantur Domus & Rus: ut, *Nuper* [a] *exiit* [b] *domo.* Ter. *Timeo ne pater* [b] *rure* [a] *redierit.*

IMPERSONALIUM CONSTRUCTIO.

Genitivus.

HÆc tria impersonalia, Interest, refert, & est, quibus libet genitivis annectuntur, præter hos ablativos fœminineos, Meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ & cujâ: ut, *Interest* [b] *magistratûs tueri bonos, animadvertere in malos.* [a] *Refert multum Christianâ* [b] *reipub. Episcopos doctos & pios esse.* [b] *Prudentis* [a] *est multa dissimulare.* [b] *Tuâ* [a] *refert te ipsum nôsse.* Cic. *Ea cades crimini potissimum datur ei,* [b] *cujâ* [a] *interfuit, non ei, cujâ nihil interfuit.*

Adjiciuntur & illi genitivi, Tanti, quanti, magni, parvi, quanticunque, tantidem: ut, [b] *Magni* [a] *refert quibuscum vixeris.* [b] *Tanti* [a] *refert honesta agere. Vestrâ* [b] *parvi* [a] *interest.* Et, [a] *Interest ad laudem meam.*

Dativus.

In dativum feruntur hæc impersonalia, Accidit, certum est, contingit, constat, confert, competit, conducit, convenit, placet, displicet, dolet, expedit, evenit, liquet, libet, licet, nocet, obest, prodest, præstat, patet, stat, restat, benefit, malefit, satisfit, supereſt, sufficit, vacat pro *otium est*: ut, [b] *Convenit* [a] *mihi tecum.* Salust. *Emori per virtutem* [a] *mihi* [b] *præstat, quàm per dedecus vivere.*

Ovid. *Non* [a] *vacat exiguis rebus adesse* [b] *Jovi.*

Ter. [a] *Dolet dictum imprudenti* [b] *adolescenti & libero.* *A noverca* [a] *malefit* [b] *privignis. A Deo* [a] *nobis* [b] *benefit.*

Virg. [a] *Stat* [b] *mihi casus renovare omnes,* i. e. *statutum est.*

Acc

Accusativus.

Hæc impersonalia accusandi casum exigunt, Juvat, decet, cum compositis, delectat, oportet: ut, [b] *Me* [a] *juvat ire per altum.* [b] *Uxorem ades curare* [a] *decet.* [a] *Dedecet* [b] *viros muliebriter rixari.* Cato; [b] *Patremfamilias vendacem, non emacem esse* [a] *oportet.*

His verò Attinet, pertinet, spectat, propriè additur præpositio Ad: ut, *Mene vis dicere, quod* [b] *ad te* [a] *attinet?* [a] *Spectat* [b] *ad omnes bene vivere.* Accusativ. cum præp.

Quint. [a] *Pertinet* [b] *in utramque partem.*

His impersonalibus subjicitur accusativus cum genitivo; pœnitet, tædet, miseret, misereſcit, pudet, piget: ut, Cic. *Si ad centesimum vixisset annum,* [bb] *senectutis* [b] *eum sua non* [a] *pœniteret.* [a] *Tædet* [b] *animam meam* [bb] *vitæ meæ.* [bb] *Aliorum* [b] *te* [a] *miseret:* [bb] *tui nec* [a] *miseret, nec pudet.* [bb] *Fratris* [b] *me quidem* [a] *piget, pudetque.* Accusativ. cum genit.

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia: ut, Virgil. Impersonalia fiunt personalia.

Non omnes [a] *arbusta* [b] *juvant, humilesque myricæ.*

Ovid. *Namque* [b] *decent animos mollia regna suos.*

Senec. *Agricolam* [a] *arbor ad frugem prodicta* [b] *delectat.*

[a] *Nemo miserorum* [b] *commiserescit,*

Te non [b] *pudet* [a] *istud! non te* [a] *hæc* [b] *pudent?*

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, impersonalibus juncta, impersonalium formam induunt: ut, Quint. *Ubi primum* [a] *cœperat non* [b] *convenire, quæstio oriebatur.* Idem. [b] *Tædere* [a] *solet avaros impensa.* [a] *Desinit illam studii* [b] *tædere. Sacerdotem insciti* [b] *pudere* [a] *debet.* Coepit &c.

Quin. [b] *Perveniri ad summum, nisi ex principiis, non* [a] *potest.*

Verbum impersonale passivæ vocis, similem cum personalibus passivis casum obtinet: ut,

Cæsar. [b] *Ab hostibus constanter* [a] *pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: ut, Virgil. *—strato* [a] *discumbitur* [b] *ostro.*

Verbum impersonale passivæ vocis, pro singulis personis utriusque numeri indifferenter accipi potest: ut, [ab] Statur: id est, *sto, stas, stat, stamus, statis, stant*; videlicet ex vi adjuncti obliqui: ut, [a] *Statur* [b] *à me*, id est, *sto.* [a] *Statur* [b] *ab illis*, id est *stant.*

PARTICIPII CONSTRUCTIO.

PArticipia regunt casus verborum à quibus derivantur: ut, Virg. — *Duplices* [a] *tendens ad sydera* [b] *palmas, Talia voce refert.*

Idem. *Ubera* [b] *lacte domum referens* [a] *distenta capella.*

[a] *Diligendus* [b] *ab omnibus.*

Quamvis in his usitatior est dativus: ut,

Terent. *Restat Chremes, qui* [b] *mihi* [a] *exorandus est.*

Genitivus.

Genitivus. Participiorum voces, cùm fiunt nomina, genitivum postulant: ut, Salust. [b] *Alieni* [a] *appetens, sui* [a] *profusus,* [a] *Cupientissimus* [b] *tui.* [a] *Inexpertus* [b] *belli.* [a] *Indoctus* [b] *pila.*

Accusativus.

Accusativus. Exosus, perosus, pertæsus, activè significant, & in accusativum feruntur: ut, *Immundam* [a] *segnitiem* [b] *perosa: Astronomus* [a] *perosus ad unum* [b] *mulieres.*

Sueton. [a] *Pertæsus* [b] *ignaviam suam.*

Dativus. Exosus & perosus etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passivè significantia: ut, *Germani* [b] *Romanis* [a] *perosi sunt.* [a] *Exosus* [b] *Deo & sanctis.*

Ablativus.

Ablativus. Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, editus, in ablativum feruntur: ut, Ter. *Bona bonis* [a] *prognata* [b] *parentibus.* Virgil. — [a] *Sate* [b] *sanguine divûm.*

Idem. — *Quo* [b] *sanguine* [a] *cretus?* Ovid. *Venus* [a] *orta* [b] *mari mare præstat eunti.* [b] *Terrâ* [a] *editus.*

ADVERBII CONSTRUCTIO.

Nominativus.

EN & ecce, demonstrandi adverbia, nominativo frequentiùs junguntur, accusativo rariùs: ut,

Virgil. [a] *En* [b] *Priamus, sunt hîc etiam sua præmia laudi.*

Cic. [a] *Ecce tibi* [b] *status noster.* Virg. [a] *En quatuor* [b] *aræ:* [a] *Ecce duo tibi Daphni, duoque* [b] *altaria Phœbo.*

En & ecce exprobrantis, soli accusativo nectuntur: ut,

[a] *En*

En animum & mentem: Juven. [a] *En* [b] *habitum.*
Terent. [a] *Ecce autem* [b] *alterum.*

Genitivus.

Quædam adverbia loci, temporis, & quantitatis, genitivum post se recipiunt.

Loci: ut ubi, ubinam, nusquam, eò, longe, quo, ubivis, huccine: ut, [a] *Ubi* [b] *gentium?* [a] *Quo* [b] *terrarum abiit?* *, *Nusquam* [b] *loci invenitur.* [a] *Eò* [b] *impudentiæ ventum est.* Ter. *Ah* [a] *minimè* [b] *gentium, non faciam.* Hic genitivus * *gentium* festivitatis causâ additur. Loci. *Genit. festivitatis. Temporis.

Temporis: ut, Nunc, tunc, tum, interea, pridiè, postridiè: ut, *Nihil* [a] *tunc* [b] *temporis amplius quàm flere poteram.* [a] *Pridiè ejus* [b] *diei pugnam inierunt.* [a] *Pridiè* [b] *calendarum, seu* [b] *calendas.*

Quantitatis: ut, Parùm, satis, abundè, &c. ut [a] *Satis* [b] *eloquentiæ,* [b] *sapientiæ* [a] *parùm,* [a] *Abundè* [b] *fabularum audivimus.* Quantitatis.

Instar, æquiparationem, mensuram, aut similitudinem significat: ut Virg. [a] *Instar* [b] *montis equum divinâ Pallados arte ædificant.* Just. *Mittitur Philippus solus, in quo* [a] *instar omnium* [b] *auxiliorum erat.*
Ovid. *Sed scelus hoc* [b] *meriti pondus &* [a] *instar habet.* Instar.

Hic apponitur interdum præpositio Ad: ut, *Vallis* [a] *ad instar* [b] *castrorum clauditur.* Nota.
Populus Romanus è parva origine [a] *ad tantæ* [b] *magnitudinis* [a] *instar emicuit.*

Dativus.

Quædam dativum admittunt nominum unde deducta sunt: ut, *Venit* [a] *obviàm* [b] *illi.* Nam *obvius illi* dicitur. *Canit* [a] *similiter* [b] *huic.* Et, [b] *Sibi* [a] *inutiliter vivit.* [a] *Propinquius* [b] *tibi sedet, quàm mihi.*

Sunt & hi dativi adverbiales, Tempori, luci, vesperi: ut, [b] *Temporis* [a] *venit, quod omnium rerum est primum.* [a] *Luci occidit hominem. Vidi ad vos* [a] *afferri* [b] *vesperi.* Dat. adverbiales.

Accusativus.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis unde sunt profecta: ut,
Castra [a] *propius* [a] *urbem moventur.*

Salust. [a] *Proximè* [b] *Hispaniam sunt Mauri.*

Cedò, flagitantis exhiberi, accusativum regit: ut,

Cedò. Terent. [a] *Cedò quemvis* [b] *arbitrum.*

Ablativus.

Adverb. diversitatis. Adverbia diversitatis, Aliter, secùs, & illa duo, Antè. pòst, cum ablativo non rarò inveniuntur: ut, [b] *Multo* [a] *aliter.* [b] *Paulo* [a] *secùs.* [b] *Multo* [a] *antè.* [a] *Longè secùs.* Virg. *longo* [a] *post* [a] *tempore venit.* [b] *Paulo* [a] *post.* Nisi & ipsa adverbia potius censenda sunt.

Adverb. Comparat. & Superl. grad. Adverbia comparativi & superlativi gradus admittunt casus comparativis & superlativis affluetos subservire, sicut antè præceptum est: ut,

Accessit [a] *propiùs* [b] *illo.* [a] *Optimè* [a] *omnium dixit.*

Cic. Legimus, [a] *Propiùs* [b] *ad Deos, &* [a] *Propiùs à terris.*

Plus. Plùs nominativo, genitivo, accusativo, & ablativo junctum reperitur: ut Liv. *Paulo* [a] *plus trecenta* [b] *vehicula sunt amissa.*

Idem. [b] *Hominum eo die cæsa* [a] *plus duo millia.*

[a] *Plùs quam quinquaginta* [b] *hominum ceciderunt.*

Abierat acies paulo [a] *plus quingentos* [a] *passus.*

Terent. *Dies triginta, aut* [a] *plus* [b] *eo, in navefui.*

Quibus verborum modis, quæ congruant Adverbia.

Ubi, post quam, cum. Ubi, postquam, & cùm, temporis adverbia, interdum indicativis, interdum verò subjunctivis verbis apponuntur: ut, Virgil. *Hæc* [a] *ubi dicta* [b] *dedit.*

Terent. [a] *Ubi nos* [b] *laverimus, si voles, lavato.*

Virgil. [a] *Cùm* [b] *faciam vitula pro frugibus, ipse venito.*

Idem. [a] *Cùm* [b] *canerem reges & prælia, Cynthius aurem Vellit.*

Nota. Hic prius adverbium, posterius conjunctio esse videtur.

Donec. Donec pro quandiu, indicativo gaudet: ut Ovid. [a] *Donec* [b] *eram sospes.*

Idem. [a] *Donec* [b] *eris felix, multos numerabis amicos.*

Pro Quousque, nunc indicativum nunc subjunctivum exigit: ut, Virg.

Cogere [a] *donec oves stabulis, numerumque referre* [b] *Jussit.*

Colum. [a] *Donec ea aquâ quam adjeceris decocta* [b] *sit.*

Dum

Dum, de re præsenti non perfectâ, aut pro Quamdiu, fatendi modum poscit: ut, Dum.

Terent. [a] *Dum apparatur virgo in conclavi.*

Idem. *Ego te meum dici tantisper volo, [a] dum quod te dignum est [b] facis.*

Dum pro dummodo, aliàs potentiali, aliàs subjunctivo nectitur: ut [a] *Dum [b] prosim tibi.*

[a] *Dum ne ab hoc me falli [b] comperiam.*

Dum pro donec subjunctivo tantùm: ut,

Virgil. *Tertia [a] dum Latio regnantem [b] viderit æstas.*

Quoad pro quamdiu, vel indicativis vel subjunctivis: pro donec, subjunctivis solis adhibetur: ut, *Quoad expectas contubernalem?* Cic. [a] *Quoad possem & liceret, ab ejus latere nunquam discederem.* Quoad.

Omnia integra servabo, [a] quoad exercitus huc [b] mittatur.

Simulac, simulátque, indicativo & subjunctivo adhærent: ut, [a] *Simulac belli patiens [b] erat.* Simulac.

Virgil. --- [a] *Simulátque [b] adoleverit ætas.*

Quemadmodum, ut, utcunque, sicut, utrumque modum admittunt: ut Eras. [a] *Ut [b] salutabis, ita & resalutaberis.* Horat. [a] *Ut sementem [b] feceris, ita & metes.* Quemadmodum, &c.

Ut pro postquam indicativo jungitur: ut, [a] *Ut [b] ventum est in urbem.*

Quasi, ceu, tanquam, perinde-ac si, haud-secus-ac si, quum proprium habent verbum, subjunctivo apponuntur: ut, [a] *Tanquàm [b] feceris ipse aliquid.* Quasi, &c.

Terent. [a] *Quasi non [b] norimus nos inter nos.*

Aliàs copulant consimiles casus: ut [a] *Novi hominem [a] tanquam [b] te. Arridet [b] mihi, quasi amico.*

Ne prohibendi, vel imperativis, vel subjunctivis præponitur: ut Virgil. [a] *Nè [b] sævi magna sacerdos.* Ne.

Terent. *Hic nebulo magnus est, [a] nè [b] metuas.*

Nè pro non, cæteris modis inservit.

Adverbia, accedente casu, transeunt in præpositiones; ut, Juven. *Cantabit vacuus [a] coram [b] latrone viator.* Adverb. Præpositionum formam induunt.

De Conjunctionum Constructione.

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, cum his quatuor, quam, nisi, præterquam, an, similes omnò Conjunctiones copulant casus similes.

ninò casus nectunt : ut, *Socrates docuit* [b] *Xenophontem & Platonem. Utinam* [b] *calidus esses aut* [b] *frigidus.* [b] *Albus an* [a] *ater homo sit, nescio. Est* [a] *minor natu quàm* [b] *tu.* [b] *Nemini placet nisi* (vel *præterquam*) [b] *sibi.*

Excep-tiva. Excepto si casualis dictionis ratio aliqua privata repugnet, vel aliud poscat : ut,

[a] *Emi librum* [a] *centussi & pluris,* [a] *Vixi* [b] *Romæ & Venetiis.*

Hor. *In Metio descendat judicis* [a] *aures, Et* [b] *patris & nostras.*

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, aliquoties similes modos & tempora conglutinant : ut, *Recto* [b] *stat corpore,* [b] *despicitque terras.*

Aliquoties autem similes modos, sed diversa tempora: ut, Ter. *Nisi me* [b] *lactâsses amantem, & vanâ spe* [b] *produceres, Tibi gratias* [a] *egi, & te aliquandò collaudare possum.*

Etsi, tametsi, &c. Etsi, tametsi, etiamsi, quanquam, in principio orationis indicativos modos, in medio subjunctivos sæpius postulant. Quamvis & licèt, subjunctivos frequentiùs : ut, [a] *Etsi nihil novi* [b] *afferebatur.* [a] *Quanquam animus meminisse* [b] *horret.*

Virgil. [a] *Quamvis Elysios* [b] *miretur Gracia campos.*

Ovid. *Ipse licèt* [b] *venias Musis comitatus, Homere, Nil tamen attuleris, ibis, Homere, foràs.*

Ni. nisi. &c. Ni, nisi, si, siquidem, quòd, quia, quàm, postquam, postèaquam, ubi pro postquam, nunquam, priusquam & indicativis & subjunctivis adhærent : ut, *Quod* [b] *redieris incolumis, gaudeo. Castigote, non quòd odio* [b] *habeam, sed* [a] *quòd* [b] *amem. Aliud honestum judicas,* [a] *quàm Philosophi* [b] *statuunt.* Plin. *Gravius accusat,* [a] *quàm* [b] *patitur tua consuetudo.*

Si, utrique modo jungitur : at Si pro Quamvis, subjunctivo tantùm : ut, Ter. *Redeam? non* [a] *si me* [b] *obsecret.*

Siquis, tantùm indicativo : ut, *Siquis* [b] *adest.*

Quando, &c. Quando, quandoquidem, quoniam, indicativo junguntur : ut,

Virg. *Dicite* (*quandoquidem in molli* [b] *consedimus herba*) [a] *Quoniam mihi non* [b] *credis, ipse facito periculum.*

Quippe. Quippe, cùm proprium habet verbum, gaudet indicativo : ut, *Danda est huic venia,* [a] *quippe* [b] *ægrotat.* Si addideris Qui, utrumque admittit modum : ut, *Non est huic danda*

danda venia, [a] *quippe qui jam bis* [b] *pejeravit* sive [b] *pejeraverit*.

Qui, cum habet vim causalem, subjunctivum postulat: ut, *Stultus es* [a] *qui huic* [b] *credas*. Qui.

Cùm pro quamvis, pro quandoquidem vel quoniam, subjunctivis semper adhæret: ut, Cùm.

Cicero, *Nos* [a] *cùm præcipi nihil posse* [b] *dicamus, tamen aliis de rebus disserere solemus*.

Virg. [a] *Cum* [b] *sis officiis Gradive virilibus aptus*.

Cùm & Tum, item tum geminatum, similes modos copulant. Est autem in Cùm quiddam minus, atque ideò in priore clausulæ parte statuitur; in Tum quiddam majus, ac proindè in posteriore clausulæ parte collocatur: ut, Cum & Tum.

[b] *Amplectitur* [a] *cum eruditos omnes*, [a] *tum imprimis Marcellum*. [b] *Odit* [a] *tum literas*, [a] *tum virtutem*.

Nè, an, num, interrogandi particulæ, indicativum amant: ut, Virg. [b] *Superat* [a] *ne & vescitur aurâ Æthereâ?* Nè, an, num.

At cùm accipiuntur dubitativè aut indefinitè, subjunctivum postulant: ut, *Vise* [a] *num* [b] *redierit*.

Nihil refert [b] *feceris* [a] *ne*, [a] *an* [b] *persuaseris*.

Ut, causalis seu perfectiva conjunctio, & ut pro ne non, post verba temporis, nunc potentiali, nunc subjunctivo jungitur; ut, Terentius. Ut.

Filium perduxêre illuc secum, [a] *ut unà* [b] *esset*, *meum*.

Idem, *Te oro Dave*, [a] *ut* [b] *redeas jam in viam*.

Idem. *Metuo* [a] *ut* [b] *subsitet hostes*, id est, *nè non subsitet*.

Ut, concedentis, seu positum pro quanquam, & ut pro utpote, subjunctivo servit: ut,

[a] *Ut omnia* [b] *contingant quæ volo*, *levari non possum*.

Non est tibi fidendum, [a] *ut qui toties* [b] *fefelleris*. [a] *Ut qui solus relictus* [b] *fueris*.

Ut pro Postquam, pro Quemadmodum, vel Sicut, & interrogativum, indicativis nectitur: ut, Cicer.

[a] *Ut ab urbe* [b] *discessi*, *nullum intermisi diem quin scriberem*.

Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere*, [a] *ut* [b] *facis*.

Idem. *Credò* [a] *ut* [b] *est demens*.

Virg. [a] *Ut* [b] *valet?* [a] *Ut* [b] *memmit nostri?*

Quanquam de hoc in adverbii quoque constructione paulò suprà est dictum.

PRÆPOSITIONUM CONSTRUCTIO.

PRæpositio subaudita, interdum facit, ut addatur ablativus: ut, *Habeo te loco parentis*, id est, *a in loco. Apparuit illis humanâ specie*, id est, *sub humanâ specie. Discessit b magistratu*, id est, *à magistratu.*

Præpositio in compositione eundem nonnunquam casum regit quem & extra compositionem regebat: ut,

Virg. *Nec posse Italiâ Teucrorum a avertere regem.*

a *Præterea te insalutatum,*

Idem. — *emoti procumbunt b cardine postes.*

Idem. a *Detrudunt naves b scopulo.*

Verba Composita cum A. ab. &c.

Verba composita cum A, ab, ad, con, de, è, ex, in, nonnunquam repetunt eâsdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, idque eleganter: ut, a *Abstinuerunt à viris.* Terent. *Amicos a advocabo b ad hunc rem.* b *Cum legibus a conferemus.*

Cic. a *Detrahere b de tua fama nunquam cogitavi. Cum b ex insidiis evaseris.* Terent. *Postquam excessit b ex ephebis.* b *In Rempublicam cogitatione curaque a incumbe.*

In cum Accusativo.

In, pro Erga, contra, & ad, accusativum habet: ut

Virg. *Accipit a in b Teucros animum mentemque benignam.*

Idem. *Quid meus Æneas a in b te committere tantum,*
Quid Troës potuere?

Idem. *Quo te Mœri pedes? an quo via ducit, a in b urbem.*

Idem cum accusativo jungitur, quoties divisio, mutatio, aut incrementum rei cum tempore significatur: ut

Virg. *Estque locus a partes ubi se via findit a in ambas.*

Ovid. *Versa est in a cinerem sospite Troja viro.*
— *amor mihi crescit a in b horas.*

In, cùm significatur actus in loco, ablativum postulat: ut, Ovid. *Scilicet ut subtilem spectatur a in ignibus aurum.*

In cum ablativo.

Sub pro Ad, per, & ante, accusativo innititur: ut

Sub cum accusativo.

a *Sub b umbram properemus.* Liv. *Legati sere a sub b tempus ad res repetendas missi;* id est, *per id tempus.*

Sub cum ablativo.

Virg. — a *sub b noctem cura recursat*, id est, *Paulo ante a noctem*, vel *instante nocte.* Alias ablativum admittit: ut *Quicquid a sub b terra est, in apricum proferet ætas.*

Virg. — a *sub b nocte silenti*, id est, a *in b nocte silenti*

Supe

Super pro Ultra, accusativo jungitur: ut, Virg. Super cum accusativo.
a Super b Garamantas & Indos Proferet imperium.
Super pro De & In ablativo: ut, Tacit. *Multus a super eâ* Super cum ablativo.
re variusque rumor. Virg. *b Fronde a super viridi.*
Subter uno significatu utrique casui apud authores jun- Subter.
gitur: ut, Liv. *Pugnatum est super a subterque b terras.*
Virg. *---omnes Ferrè libet a subter b densâ testudine casus.*
Tenus gaudet ablativo & singulari & plurali: ut, Tenus.
Pube a tenus. b Pectoribus a tenus. At genitivo tantum
plurali: ut, *b Crurum a tenus.*
Præpositiones cùm casum amittunt, migrant in adver- Præpositiones migrant in adversia.
bia: ut, Virg. *---longo a post tempore venit.*
Idem. *a Pone subit conjux, ferimur per opaca locorum.*
Idem. *---a coram quem quaeritis adsum Troius Æneas.*

INTERJECTIONUM CONSTRUCTIO.

Interjectiones non rarò absolutè, & sine casu ponuntur: ut, Virgilius.
Spem gregis (a ah!) silice in nudâ connixa reliquit.
Terent. *Qua (a malum!) dementia!*
O exclamantis, nominativo, accusativo, & vocativo
jungitur: ut, *a O festus b dies hominis!*
Virg. *a O fortunatos nimiùm, bona si sua norint, b Agricolas!*
Idem. *a O formose b puer, nimiùm ne crede colori.*
Heu & Prô, nunc nominativo, nunc accusativo adhæ-
rent: ut, *a Heu b pietas!* Virg. *a Heu prisca b fides!*
Idem. *a Heu b stirpem invisam.*
Terent. *a Prô b Jupiter! tu homo adiges me ad insaniam.*
Idem. *a Prô Deûm atque hominum fidem!*
a Proh sancte b Jupiter! apud Plaut.
Hei & væ, dativo apponuntur: ut,
Ovid. *a Hei b mihi quòd nullis amor est medicabilis herbis.*
Terent. *a Va misero b mihi, quantâ de spe decidi!*

DE FIGURIS.

Figura quid sit.

Figura est novatâ arte aliqua dicendi forma.
Cujus duo tantum genera, Dictionis scilicet & constructionis, hoc loco trademus.

Fi-

Figuræ Dictionis.

Figuræ dictionis sunt sex: Prothesis, Epenthesis, Paragoge, Aphæresis, Syncope, Apocope.

Prothesis. Prothesis, est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: ut, *Gnatus* pro *natus*. *Tetuli* pro *tuli*.

Aphæresis. Aphæresis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: ut, *Ruit* pro *eruit*. *Temnere* pro *contemnere*.

Epenthesis. Epenthesis, est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: ut, *Relliquias*, *relligio*, additâ *l*; *Induperatorem* pro *Imperatorem*.

Syncope. Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis: ut, *Abit*, *petit*, *dixti*, *repostum*, &c.

Paragoge. Paragoge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis: ut, *Dicier* pro *dici*.

Apocope. Apocope, est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictionis: ut, *Peculi* pro *peculii*. *Dixtin'* pro *dixtine*. *Ingen* pro *ingenii*.

Figuræ Constructionis.

Figuræ constructionis sunt octo. Appositio. Evocatio. Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthesis, Antiptôsis, Synecdoche.

APPOSITIO.

Appositi, quid sit. APpositio, est duorum substantivorum ejusdem casûs, quorum altero declaratur alterum, continuata sive immediata conjunctio: ut, *Flumen* [b] *Rhenus*. Potest autem Appositio plurium substantivorum esse: ut, *Marcus* [b] *Tullius* [bb] *Cicero*.

Interdum apud authores in diversis casibus ponuntur substantiva, perinde quasi ad diversa pertinerent: ut [a] *Urbs* [b] *Patavii*: apud Virgilium. [a] *Urbs* [b] *Antiochia* apud Ciceronem.

In Appositione, substantiva non semper ejusdem generis aut numeri inveniuntur. Nam quoties alterum substantivorum caret numero singulari, aut est nomen collectivum, diversorum numerorum esse possunt: ut [a] *Urbs* [b] *Athenæ*.

Ovid.

vid. *In me* [b] *turba ruunt luxuriosa* [a] *proci.*
irg. *Ignavum* [b] *fucos* [a] *pecus à præsepibus arcent.*

Triplici nomine fit Appositio.

Restringendæ generalitatis gratiâ : ut, [a] *Urbs* [b] *Roma.*
Animal [b] *equus.*

Tollendæ æquivocationis causâ : ut, [a] *Taurus* [b] *mons*
sia. [a] *Lupus* [b] *piscis.*

Et ad proprietatem attribuendam : ut, [b] *Erasmus* [b] *vir*
actissimo judicio. [a] *Nereus* [b] *adolescens ipsigni formâ.*
Timotheus [b] *homo incredibili fortunâ.*

EVOCATIO.

Evocatio quid sit.

CUm prima vel secunda persona immediatè ad se evocat tertiam, ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ:
t, [a] *Ego* [b] *pauper laboro.* [a] *Tu* [b] *dives ludis.*

Est ergò Evocatio, immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Notanda quatuor.

Observandum verò est, Verbum semper convenire
um persona evocante: ut, [a] *Ego* [b] *pauper laboro;* [a] *Tu* [b] *di-*
es ludis. Nam in Evocatione quatuor sunt notanda: Per-
ona evocans, quæ semper est primæ vel secundæ; Evo-
ata, quæ semper est tertiæ; Verbum, quod semper est
rimæ vel secundæ personæ; & Absentia conjunctionis.
n Evocatione persona Evocans & Evocata aliquando
unt diversorum numerorum, utpote, vel cùm persona
vocata caret numero singulari: ut, *Ego tua* [b] *delicia istùc*
eniam. Aut cùm est nomen collectivum : ut, *Magna*
pars studiosorum amœnitates [b] *quærimus* : hîc subaudi-
ur *nos.* Aut denique cùm nomen distributivum : ut, *In*
agnis [b] *lasi rebus* [a] *utexque* [b] *sumus* : subintelligitur *nos.*

Evocatio duplex.

Duplex autem est Evocatio : Explicita, ubi tam perso-
a evocans, quàm evocata exprimitur; & Implicita, ubi
ersona evocans subintelligitur : ut,
Sum Pius [b] *Æneas* : subintelligitur, *Ego.*
Populus [b] *superamur ab uno* ; subauditur, *Nos.*

SYLLEPSIS.

Syllepsis quid sit.

SYllepsis, seu conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore, à συν con, & λάβω sumo.

Duplex

Duplex autem est conceptio : Personarum scilicet quoties persona concipitur cum persona ; & generum quoties genus indignius cum genere digniore concipitur. Cujus declarandæ rei gratiâ, hæc quæ sequuntur observabis.

Nota. Copulatum per conjunctionem Et, nec, neque, & cum pro Et acceptum, est pluralis numeri; ac proinde verbum aut adjectivum aut relativum exigit plurale. Quod quidem verbum aut adjectivum aut relativum genere & personâ cum digniore suppositio ac substantivo quadrabit : ut, *Quid* [a] *tu & soror* [a] *facitis?*
[a] *Ego & mater*, [b] *miseri* [b] *perimus.*
[a] *Tu & uxor* [b] *qui* [b] *adfuistis, testes estote.*

Conceptio Personarum.

Dignior Persona. Dignior autem est persona prima quàm secunda aut tertia, & dignior secunda quàm tertia : ut, [a] *Ego & pater* [b] *sumus in tuto,* [a] *Tu atque frater* [b] *estis in periculo. Neque* [a] *ego neque tu* [b] *sapimus.*
Virgil. --- [b] *divellimur inde Iphitus & Pelias* [a] *mecum.*
Idem. [a] *Rhemus cum fratre Quirino Jura* [b] *dabant.*

Cum. *Cum* tamen singulare verbum magis amat : ut, *Tu quid ego &* [a] *populus mecum* [b] *desideret, audi.*

Conceptio Generum.

Dignius genus. Dignius etiam est masculinum genus quam fœmininum aut neutrum : & dignius fœmininum quàm neutrum : ut
[a] *Rex & Regina* [b] *beati.* [a] *Chalybs & aurum sunt in forma* [b] *probati. Hinc per vim* [a] *leges & plebiscita* [a] *concita.*

Exceptio. At cùm substantiva res inanimatas significant, adjectivum aut relativum usitatiùs in neutro genere ponitur : ut
Virg. --- *cum Daphnidis arcum*
Fregisti & [a] *calamos ;* [b] *quæ tu perverse Menalca,*
Et cum vidisti puero [b] *donata, dolebas.*
Salust. [a] *Ira &* [a] *ægritudo* [b] *permista sunt.* Idem. *Hæc* [a] *bella civilia,* [a] *cædes &* [a] *discordiæ civiles* [b] *gratæ fuerunt.*
[a] *Virga tua, &* [b] *baculus tuus,* [b] *ipsa me* [bb] *consolata sunt.*

Conceptio duplex. Porrò conceptio, aliàs Directa est, nempè cùm concipiens, id est, dignius, & conceptum, id est, indignius copulantur per Et, vel atque, vel que : aliàs Indirecta, cùm

cop

copulantur per Cum: ut, [a] *Ego cum fratre* [b] *fumus candidi;* ubi utraque Conceptio est indirecta.

Est etiam quædam Conceptio generum implicita; nempè quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicatur, sed de mare atque fœmina perinde loquimur ac de solo mare: ut si dicam, [a] *Uterque est* [b] *formosus*, loquens de sponso & sponsa. Sic Ovid. [b] *Implicitis laqueis nudus* [a] *uterque jacet:* loquens de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano. Syllepsis implicita.

PROLEPSIS.

PRolepsis seu præsumptio, est pronunciatio quædam rerum summaria. Fit autem quum congregatio sive totum cum verbo vel adjectivo aptè cohæret; deinde partes totius ad idem verbum vel adjectivum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: ut, [a] *Duæ aquilæ* [b] *volaverunt;* [ab] *hæc ab oriente,* [ab] *illa ab occidente.* Hìc congregatio sive totum, *Duæ aquilæ*, cum verbo *volaverunt*, per omnia concordat: cùm quo partes, *hæc & illa* ad idem verbum relatæ, in numero non concordant. Congregatio sive totum, est dictio pluralis numeri: ut, *Duæ aquilæ*: aut plurali æquivalens: ut, *Corydon & Thyrsis.* Prole. Pso. Nota.

Nam copulatum æquivalet plurali: ut, Virg.

[a] *Compulerántque greges Corydon & Thyrsis in unum;*]
[ab] *Thyrsis oves,* [ab] *Corydon distentas lacte capellas.*

Aut congregatio est nomen collectivum: ut,

[a] *Populus* [b] *vivit,* [ab] *alii in penuria,* [ab] *alii in deliciis.*

Sulpitius & Aldus quinque dicunt in Prolepsi esse necessaria. Congregationem, ut in priore exemplo, *duæ aquilæ:* verbum, ut, *volaverunt;* partes, ut, *hæc & illa;* Partium determinationem, ut, *ab oriente & occidente:* & ordinem, videlicet quod totum præcedat, partes sequantur. Quinque in prolepsi necessaria.

Duplex autem est Prolepsis: Explicita, ubi omnia exprimuntur, quæ in Prolepsi esse oportet: ut, [a] *Equi* [b] *concurrunt:* [ab] *hic à dextrâ,* [ab] *ille à sinistrâ Hippodromi:* & Implicita, in qua aliquid tacetur: ut, Ovid. Prolepsis duplex.

[ab] *Alter in alterius jactantes lumina vultus,*
Quærebant taciti noster ubi esset amor.

Deest

Deest altera partium cum determinatione, videlicet, [illegible] [a b] *alter in alterius. Et* [a b] *alter alterius onera* [b] *portat*. Ubi deest [a] *vos*: & altera pars cum determinatione, videlicet, *Et* [a b] *alter alterius.*

Ter. [a] *Curemus aquam* [b] *uterque partem*: hîc totum, [illegible] subintelligitur; & partes, *alter & alter*, includuntur in distributivo *uterque*.

Diomedes Prolepsin dicit esse, quoties id quod postea riùs gestum est, antè describimus: ut, Virgil.

[a] *Lavináque venit littora.* Lavinium enim nondum erat, quum Æneas veniret in Italiam. Dicitur verò Prolepsis à προλαμβάνω quod est antè, & λαμβάνω sumo.

ZEUGMA.

Zeugma quid sit.

ZEugma est unius verbi vel adjectivi, viciniori respondentis ad diversa suppositâ reductio; ad unum quidem expressè, ad alterum verò per supplementum: ut Cic. *Nihil te nocturnum* [a] *praesidium palatii, nihil urbi* [a] *vigilia, nihil* [a] *timor populi, nihil* [a] *concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi Senatûs* [a] *locus, nihil horum* [a] *ora vultusque* [b] *moverunt?* Hîc *moverunt* expressè reducitur ad *ora vultusque*, at ad cætera per supplementum: Subintelligendum est enim, *praesidium movit, vigilia moverunt, timor populi movit, bonorum concursus movit, habendi Senatûs locus movit.* Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adjectivum convenit cum remotiore: ut, [a] *Ego melius quam tu* [b] *scribo.* [a] *Ego sicut fœnum* [b] *arui.*

Hoc [a] *ille ità prudenter atque ego* [b] *fecisset.*

Item per *nisi*: ut, Ter. *Talem filium* [a] *nulla nisi tu* [b] *pareret.*

Licet Poëtæ interdum aliter loqui soleant: ut, Ovid. *Quid nisi secreta* [b] *laserunt Phyllida* [a] *sylva?*

De quibus in concordantia verbi & nominativi supra est dictum: ut, Cic. *Quare, ut arbitror, prius hîc te nos quàm istic* [a] *tu nos* [b] *videbis.*

Zeugma triplex.

Tribus modis fit Zeugma.

In persona: ut, *Ego & Tu* [b] *studes.*

In genere: ut, *Maritus & uxor est* [b] *Irata.*

In numero: ut, --- *hic illius arma, Hîc* [a] *currus* [b] *fuit.*

Pon[illegible]

Ponitur aliquando verbum vel adjectivum in principio, & tum vocatur Protozeugma: ut, [b]*Dormio* [a]*Ego & tu*. Quandoque in medio, vocatúrque Mesozeugma: ut, *Ego dormio* [b]*& tu*. Quandoque in fine, & vocatur Hypozeugma: ut, *Ego & [a]tu [b]dormis.*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo substantiva: ut, *Rex & Regina*: Conjunctio, quæ vel copulativa vel disjuncta, vel etiam expletiva esse potest: ut, *Et, vel, &c.* Verbum vel adjectivum: ut, *Irata est*: & quòd verbum vel adjectivum viciniori suppositio respondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per adverbia: ut, [b]*Cubas [a]ubi ego.* [b]*Canas [a]quando nos.* Quatuor in Zeugmate requisita.

Quando verbum ad duo supposita reducitur, & cum utroque convenit, est Zeugma, ut dicunt, Locutionis, non Constructionis: ut, [a]*Joannes [b]fuit piscator & [a]Petrus.*

Dicitur autem Zeugma quasi copulatum, à Græco verbo ζευγνύω vel ζεύγνυμι, quod est copulo.

SYNTHESIS.

SYntheſis, est oratio congrua sensu, non voce: ut, Virg. [a]*Pars frusta [b]secant.* [a]*Gens [b]armati.* Synthesis quid sit.

Fit autem Synthesis nunc in genere tantùm, idque aut rei discernendi causâ; ut, [a]*Anser [b]fœta,* [a]*Elephas [b]gravida*: aut supplementi gratiâ: ut, [a]*Prænestè sub [b]ipsa*: subauditur *urbe.*

[a]*Centauro in [b]magnâ*: subintelligitur *navi.*

Nunc in numero tantùm: ut. [a]*Turba [b]ruunt,* [b]*Apertæ [a]aliquis ostium.*

Nunc verò in genere & numero simul: ut, [a]*Pars [b]versi tenuêre ratem.*

Virg. *Hæc [a]manus ob patriam pugnando [b]vulnera [b]passi.*

Dicitur autem Synthesis, a σύν quod est con, & θέσις positio; quia est compositio, id est, constructio facta gratiâ significationis.

ANTIPTOSIS.

ANtiptôsis, ab ἀντὶ quod est pro, & πτῶσις casus, est positio casûs pro casu, idque interdũ non invenuste: ut, Virg. [a]*Urbem quam statuo,* [b]*vestra est.* Ter. *Populo ut* Antiptosis quid sit.

[b] *placerent quas fecisset* [a] *fabulas.* [a] *Sermonem quem audistis non* [b] *est meus.* [a] *Ejus non* [b] *venit in mentem*, pro *id*, Quanquam hic *venit*, impersonaliter potiùs usurpari existimandum est. *Aristotelis libri sunt omne* [b] *genus* [a] *eleganti referti*: pro *omnis generis*. Sic *id* [b] *genus, quod* [b] *genus, &c.* [b] *Idne estis* [a] *authores mihi? pro ejus.* Interdum autem fit durior Antiptôsis: ut, *Salve* [b] *primus omnium parens patriæ* [a] *appellate*, pro *prime*. *Habet duos gladios,* [b] *quibus* [a] *altero te occisurum minatur, altero villicum*: pro *quorum altero.*

SYNECDOCHE.

SYnecdoche est, cum id quod partis est attribuitur toti: ut, *Æthiops* [a] *albus* [b] *dentes*. Hîc *album*, quod soli dentibus convenit, toti attribuitur Æthiopi.

Nota. Per Synecdochen omnia nomina adjectiva aliquam proprietatem significantia; item verba passiva, & neutralia significantia aliquam passionem, possunt regere accusativum, aut ablativum, significantem locum in quo est proprietas aut passio: ut, [a] *Æger* [b] *pedes*, vel [b] *pedibus*. [a] *Saucius* [b] *frontem*, vel [b] *fronte*. [a] *Doleo* [b] *caput*, vel [b] *capite*. [a] *Redimitus* [b] *tempora lauro*. [a] *Truncatus* [b] *membra bipenni*. *Effusas* [a] *laniata* [b] *comas*, [a] *contusáque* [b] *pectus*.

Nam illæ Græcæ phrases sunt: [b] *Excepto* [a] *quod non simul esses*, [b] *cætera latus*. [b] *Cætera* [a] *similes, uno differunt.*

Dicitur autem Synecdoche à σὺν quod est *con*, & ἐκδέχομαι *suspicio*: videlicet, quòd totum cum sua parte capiatur.

(*Si cui lubet figuratæ constructionis elegantias pernoscere, legat* Thomæ Linacrum *de* Eclipsi, Pleonasmo *&* Enallage, *deque aliis figuris erudite dilucide, ac copiose differentem.*

DE PROSODIA.

Prosodia quid sit. PRosodia est, quæ rectam vocum pronunciationem tradit; Latine *accentus* dicitur.

Dividitur autem Prosodia, in Tonum, Spiritum, & Tempus.

Tonus. Tonus est lex vel nota, quâ syllaba in dictione elevatur, vel deprimitur.

E

Est autem tonus triplex, { Acutus. Gravis. Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua ascendens in dextram, sic [´] Tonus acutus.

Gravis, est virgula obliqua descendens in dextram ad hunc modum [`] Gravis.

Circumflexus, est quiddam ex utrisque conflatum, hâc figurâ [^] Circumflexus.

Hûc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam circuli pars in summo literæ appositæ, quam sic pinges [’] Apostrophus.

Hâc notâ ultimam dictionis vocalem deesse ostenditur: ut, *Tanton' me crimine dignum dixisti?* pro *tantone.*

Spiritus duo sunt, Asper & Lenis. Spiritus.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: ut, *Homo, honor.*

Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: ut, *Amo, onus.*

Tonorum Regula I.

Monosyllaba dictio brevis, aut positione longa acuitur: ut, *Mél, fél, pârs, pâx.* Natura longa circumflectitur: ut, *Spês, flôs, sôl, thûs, rûs.* Monosyllaba.

Regula II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit naturâ, posterior brevis; prior circumflectitur: ut, *Lûna, Mûsa.* In cæteris acuitur: ut, *Cítus, látus, sólers, sátur.* Dissyllaba.

Regula III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: ut, *Libértas, penátes.* Sin brevem habet penultimam, acuit antepenultimam: ut, *Dóminus, pontífex.* Polysyllaba.

Excipiuntur composita à Facio: ut, *Benefácis, malefácis, calefácit, frigefácit.*

At si penultima longa fuerit naturâ, & ultima brevis, circumflectitur penultima: ut, *Românus, amâtor.* Nota.

Composita à fit, ultimam acuunt: ut, *Malefit, calefit, benefit, fatisit.*

Appendix.

Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt. Nota.

Regula IV.

Quæ tonos perturbant. Differentia.

Quinque sunt quæ tonorum regulas perturbant.

1. Differentia.

Differentia tonum transponit: ut, *Unâ* adverbium ultimam acuit, ne videatur esse nomen. Sic, *eó, alió, aliquó, continuó, seduló, porró, forté, quá, siquá, aliquá, nequá, illó, falsó, citó, ferè, planè*, & id genus alia: *putá* pro *sicut*, *pone* pro *pòst*, *coràm*, *circùm*, *aliàs*, *palàm*, *ergó* conjunctio, sed *ergò* pro *causa* circumflectitur: ut,

Virg.—*illius ergò Venimus.* Hæc igitur omnia sicut Græca acutitona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentia verò gravantur.

Sic differentiæ causâ antepenultima suspenditur in his, *Déinde, próinde, périnde, aliquando, siquando, néquando. húcusque, álonge, délonge, déinceps, dúntaxat, désursum, quápropter, quinimo, enim vero, propémodum, ádmodum, áffabre, intereáloci, nihilóminus, paulóminus*: cùm non sunt orationes diversæ, uti sunt *Pube tenus, crurum tenus*: non enim composita sunt, velut *hactenus, quatenus*, & ejus generis reliqua.

Transpositio.

2. Transpositio.

Transpositio tonum invertit, id quod usu venit in præpositionibus, quæ postposita gravantur: ut, Virg. *Transtra per & remos. Te penès imperium.*

Attractio.

3. Attractio.

Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum aliquod sequitur conjunctio inclinativa: ut, *Que, ne, ve.* Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præcedenti, eámque acuunt: ut, *Luminàque, laurúsque Dei.* Sic *Dùm, sis, nam*, parelca.

Ubi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: ut, *Dénique, útique, itaque, úndique, hícine*, & hujusmodi.

Ubique & Ubivis.

Ubique tamen temporis sui tonum servat, & *Ubivis.*

Concisio.

4. Concisio.

Concisio transfert tonum, cùm dictiones per Syncopen aut Apocopen castrantur; tunc enim tonum retinent integræ

tegræ dictionis: ut, *Virgili, Valeri, Mercúri*: pro *Virgilii, Valerii, Mercurii.*

Sic quædam nomina & pronomina syncopata circumflectunt ultimam: ut, *Arpinâs, Ravennâs, noſtrâs, veſtrâs, cujâs*: ab *Arpinatis, Ravennatis, noſtratis, &c.* Sic *Donèc, à donecum.* Sic *hûc, illûc, iſtûc, adhûc, &c.* pro *hucce, illucce, &c.* Et compoſita à *die, duc, fac*: ut, *benedîc, reddûc, calefac.* Nomina & pronomina ſyncopata.

§. Idioma.

Idioma, hoc eſt linguæ proprietas, tonum variat, adeò ut, ſi dictiones Græcæ integræ ad nos veniant, ſervent tonum ſuum: ut, *Symôn, Periphas* penultimam acuunt: at facta Latina, antepenultimam elevant, quia corripiunt penultimam. Idioma.

Quæ autem prorſus Latina fiunt, Latinum quoque tonum ſervant: ut, *Georgica, Bucólica*, antepenultimâ acutâ, licèt apud Græcos in ultimâ tonum habeant.

Sic & *comœdia, tragœdia, ſóphia, ſymphónia*, tonum recipiunt in antepenultimâ, licet in ſuâ linguâ habeant in penultimâ.

Porrò, ſi ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutiſſimum fuerit juxta Latinum accentû illam enunciare. Nota.

Syllabæ communes in proſa oratione ſemper corripiuntur: ut, Célebris, Cáthedra, Mediocris. Syllabæ communes.

DE CARMINUM RATIONE.

HActenus de Tonis & Spiritibus; deinceps de ſyllabarum tempore, & carminis ratione pauca adjiciemus. De ſyllab. tempore.

Tempus eſt ſyllabæ pronunciandæ menſura. Syllaba brevis unius eſt temporis, longa verò duorum. Tempus quid.

Tem[illegible]ve ſic notatur [◡] Syllab. brev.

Lo[illegible]rem ſic [–] ut Tĕrrā. Longa.

Ex Syllabis juſto ordine diſpoſitis fiunt pedes.

Eſt autem Pes duarum ſyllabarum pluriúmve conſtitutio, ex certa temporum obſervatione. Pes.

Pedum alii diſſyllabi, alii triſſyllabi. Diviſio pedum.

De tetraſyllabis autem non multùm attinet ad hoc noſtrum inſtitutum diſſerere.

Dissyllabi sunt	Spondæus,	ut	– – *Virtus.*
	Pyrrhichius,		⏑⏑ *Deus.*
	Trochæus,		– ⏑ *Pana.*
	Jambus,		⏑ – *Amans.*
Trissyllabi sunt	Molossus,	ut	– – – *Magnates.*
	Tribrachus		⏑⏑⏑ *Dominus.*
	Dactylus,		– ⏑⏑ *Scribere.*
	Anapæstus,		⏑⏑ – *Pietas.*
	Bacchius,		⏑ – – *Honestas.*
	Antibacchius,		– – ⏑ *Audire.*
	Amphimacer,		– ⏑ – *Charitas.*
	Amphibrachus,		⏑ – ⏑ *Venire.*

Porrò, pedes justo numero atque ordine concinnati carmen constituunt.

Carmen. Est enim Carmen, oratio justo atque legitimo pedum numero constricta.

Carmen compositurò inprimis discendum est, pedibus ipsum ritè metiri, quam Scansionem vocant.

Scansio. Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio.

Scansioni accidentia.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura.

Synalœpha. Synalœpha est elisio quædam vocalis antè alteram in diversis dictionibus: ut,

Sera nimis vit' est crastina, vi'v' hodie.

Fit autem interdum in eâdem dictionibus; ut, Dii, diis, iidem, iisdem, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiustus, deest, deero, deerit, & similibus.

At heu, & O, nunquam intercipiuntur.

Eclipsis. Eclipsis est, quoties *m* cum suâ vocali p[illegible] proximâ dictione à vocali exorsâ; ut,

Monstr', horrend', informe, ingens, cui lumen [illegible] pro *Monstrum, horrendum, &c.*

Synæresis. Synæresis est duarum syllabarum in unam contractio: ut, Virg. *Seu lento fuerint alvêâtia vimine texta*: pro *alvearia.*

Diæresis. Diæresis est, ubi ex una syllaba dissecta, fiunt duæ: ut

- ◡◡ - ◡ - ◡◡ - ◡◡ -

ut Ovid, *Debuerant fusos evoluisse suos*, pro *volvisse*.

Cæsura est, cum post pedem absolutum syllaba brevis in fine dictionis extenditur. Cæsura.

Cæsuræ species sunt.

Triemimeris ex pede & syllaba: ut, Triemimeris.

- ◡◡ - ◡ ◡ - - - ◡◡ - ◡◡ - -

Virgil. *Pectoribus inhians spirantia consulit exta.*

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllaba: ut, Penthemimeris.

- ◡◡ - ◡ ◡ - - - - - ◡ ◡ - -

Virgil. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hephthemimeris, ex tribus pedibus & syllaba: ut, Hephthemimeris.

- - - - - ◡◡ - - - ◡ ◡ - -

Idem, *Ostentans artem pariter arcúmque sonantem.*

Enneemimeris, constat ex quatuor pedibus & syllaba: ut, Enneemimeris.

- ◡◡ - ◡ ◡ - - - - - ◡◡ - -

Idem. *Ille latus niveum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBUS CARMINUM.

CArminum genera usitatiora, de quibus nos hoc loco potissimum tractare decrevimus, sunt Heroicum, Elegiacum, Asclepiadæum, Sapphicum, Phaleucium, Jambicum.

Carmen Heroicum.

Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, constat pedibus numero quidem sex, genere verò duobus, dactylo & spondæo. Quintus locus dactylum, sextus spondæum peculiariter sibi vendicat: reliqui hunc vel illum, prout volumus: ut, Hexametrum.

- ◡◡ - ◡◡ - ◡◡ - - - ◡ ◡ - -

Virgil. *Tityre tu patulæ recubans sub tegmine fagi.*

Reperitur aliquando spondæus etiam in quinto loco: ut,

Idem. *Chara Deûm soboles, magnum Jovis incrementum.*

Ultima cujusque versûs syllaba habetur communis. Ultima communis.

Carmen Elegiacum.

Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici constat Penthemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, spondiacos, vel alterutros comprehendit, cum syllaba longa: altera etiam duos pedes, sed omnino dactylicos, cum syllaba item longa: ut, Pentametrum.

- ⏑ – ⏑⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ –

Ovidius. *Res est solliciti plena timoris amor.*

Carmen Asclepiadæum.

Asclepiadæum. Carmen Asclepiadæum, constat ex penthemimeri, hoc est, spondæo & dactylo, & syllabâ longâ, & duobus deinde dactylis: ut,

– – – ⏑⏑ – ⏑⏑ – ⏑ ⏑

Horatius. *Mæcenas atavis edite regibus.*

Sapphicum.

Sapphicum. Carmen Sapphicum constat ex trochæo, spondæo, dactylo, & duobus demum trochæis: ut,

– ⏑ – – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑

Horatius. *Jam satis terris nivis atque diræ.*

Adonicum, ubi & unde. In hoc tamen carminis genere, post tres versus additur Adonicum, quod constat ex dactylo & spondæo: ut,

– ⏑ ⏑ – – ⏑⏑ – ⏑ – –

Horatius. *Integer vitæ scelerisque purus*

– ⏑ – – – ⏑⏑ – ⏑ – –

Non eget Mauri jaculis, nec arcu,

– ⏑ – – – ⏑ ⏑ – ⏑ – –

Nec venenatis gravidâ sagittis,

Fusce pharetrâ. – ⏑ ⏑ – –

Phaleucium, sive Hendecasyllabum.

Phaleucium. Carmen Phaleucium, sive Hendecasyllabum, constat spondæo, dactylo, & tribus tandem trochæis: ut,

– – – – ⏑⏑ – ⏑ – ⏑ – –

Quoquò diffugias, parvens Mabili.

Nostrum non poteris latere nasum.

Jambicum Archilochium.

Carmen Jambicum. Legitimus versus Jambicus è solis constat Jambis: ut,

⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

Suis & ipsa Roma viribus ruit.

Recipit tamen interdum in locis imparibus pro Jambo tribrachum, spondæum, dactylum, anapæstum: atque in paribus tribrachum, spondæum rarius apud Scenicos.

Hoc carmen in duo genera diducitur; Dimetrum & Trimetrum sive Senarium.

Dimetrum constat ex quatuor pedibus: ut,

O Car-

O Carminum dulces notæ - - ⏑ - - ⏑ -
Quas ore pulchra melleo - - ⏑ - ⏑ - ⏑ -
Fundis, lyræq; succinis! - - ⏑ - ⏑ - ⏑ -

Trimetrum sive Senarium.

Trimetrum senis constat pedibus: ut,

- - - - - - - ⏑ - - - ⏑ -

Qui nos damnant sunt bistyones maximi.

DE QUANTITATE PRIMARUM SYLLABARUM.

PRimarum syllabarum quantitas octo modis cognoscitur;

Positione, vocali ante vocalem, diphthongo, derivatione, compositione, præpositione, regulâ, exemplo, seu authoritate.

Positio. *Regula* I.

Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in eadem dictione, ubique positurâ longa est; ut,

Ventus, axis, patrizo.

Quod si consonans priorem dictionem claudat, sequente item à consonante inchoante, vocalis præcedens etiam positione longa erit; ut,

Major sum, quam cui possit fortuna nocere.

Syllabæ *jor, sum, quam* & *sit*, positione longæ sunt.

At si prior dictio in vocalem brevem exeat, sequente à duabus consonantibus incipiente, interdum, sed rarius producitur:

- - - ⏑ ⏑ - - - - ⏑ ⏑ -

ut Virg. *Occulta spolia, & plures de pace triumphos.*

Vocalis brevis ante mutam, sequente liquidâ, communis redditur: ut, *Patris, volucris.* Longa verò non mutatur: ut, *Aratrum, simulachrum.*

Vocalis ante alteram. *Regula* II.

Vocalis ante alteram in eadem dictione ubique brevis est; ut, Deus, meus, tuus, pius.

Excipias genitivos in *ius*, secundam pronominis formam habentes; ut, Unius, illius, &c. Ubi communis reperitur, licet in alterius semper sit brevis, in altius semper longa.

Excipiendi sunt etiam genitivi & dativi quintæ declinationis, ubi *e* inter geminum *i* longa fit; ut, Faciei alioqui non; ut, Rĕi, spĕi, fidĕi.

Fi etiam in fio, longa est, nisi sequantur *e* & *r* simul ut, Fierem, Fieri.

Juven. *Sic fiunt octo mariti.* - - - ⏑ ⏑ - -

Idem. *Quod fieri non posse putes.* - ⏑ ⏑ - - - ⏑ ⏑ -

Obe Interjectio, priorem syllabam ancipitem habet.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus subinde longa fit; ut Dicite Pierides, Respice Laërten. Et in possessivis; ut, Æneia nutrix. Rhodopēius Orpheus.

Diphthongus. *Regula* III.

Omnis Diphthongus apud Latinos longa est: ut, Aūrum, nēuter, mūsæ; nisi sequente vocali; ut, Præire, Præustus, Præamplus.

Derivatio. *Regula* IV.

Derivativa eandem cum primitivis quantitatem sortiuntur; ut, ămator, ămicus, ămabilis, primâ brevi ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à brevibus deducta primam producunt.

Cujus generis sunt

Vox, vōcis, à vŏco.	Jōcundus, à jŭvo.
Lex lēgis, à lĕgo.	Jūnior, à jŭvenis.
Rex rēgis, à rĕgo.	Mōbilis, à mŏveo.
Sedes & sēdile, à sĕdeo.	Hūmanus, ab hŏmo.
Jūmentum, à jŭvo.	Vōmer, à vŏmo.
Fōmes & fōmentum, à fŏveo.	Pēdor, à pĕde.

Sedile sæpius habet brevem in antepenultima.

Sunt & contra, quæ à longis deducta, corripiuntur: qualia sunt,

Dux dŭcis, à dūco.	Gĕnui, à gigno.
Dicax, maledicus & id genus multa à dico.	Frăgor, à frango.
	Frăgilis, à frango.
Fides, à fio.	Nŏto, as, à Nōtus.
ărena, ab ăreo.	Năto, as, à nātus.
ărista, ab ăreo.	Dissertus, à disserо.
Pŏsui, à pōno.	Sŏpor, à Sōpio.

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur studiosis inter legendum observanda.

Com-

Compositio. *Regula* V.

Composita simplicium quantitatem sequuntur; ut, ...ns, impŏtens; Sōlor, consōlor; Lĕgo, is, Perlĕgo; ...o, as, allēgo.

Excipiuntur tamen hæc brevia à longis enata: ut,

...nnŭba,	à nūbo.	Dejĕro,	à jūro.
...ronŭba,		Pejĕro,	

Præpositio. *Regula* VI.

Ex præpositionibus hæ ubique producuntur; A, de, ..., se, è, nisi vocali sequente; ut, *unda dehiscens.*

---*Sudibūsve præustis*: apud Virgilium.

Pro quoque longa est; præterquam in istis,

Prŏcella, prŏfugus, prŏtervus, prŏnepos, prŏpago, pro...pe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiscor, prŏfa... prŏpero, prŏfugio, prŏfectò.

Procurro, profundo, propello, propulso, propago as, ...nam syllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino, Græca sunt per *o* parvum, & pro...e primam brevem habent.

Di etiam producitur, nisi in Dirimo, & Disertus.

Reliquæ præpositiones, si positio sinat, corripiuntur. ...usmodi sunt, Ad, ob, ab, sub, re, in, &c.

Regula VII. *Canon* I.

Omne præteritum dissyllabum priorem habet lon...n, ut, Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fīdi à *findo*, bĭbi, ...i, scĭdi, stĕti, tŭli.

Canon II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem brevem ...ent: ut,

Pĕpendi,	Pĕpedi.	Pŭpugi.
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici.
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcĭdi, à cado.
Mŏmordi,	Tĕtigi,	Cĕcīdi, à cædo.

Quin & supinum dissyllabum priorem quoque produ... ut, Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe Qui...n, Sĭtum, Lĭtum, ĭtum, Rŭtum, Rătum, Dătum, Sătum. ...t cĭtum, à cieo, es: nam cĭtum, à cio, cis, quartæ, prio... habet longam.

Exem-

Exemplum seu Authoritas. *Regula* VII

Quarum verò syllabarum quantitas sub prædictas tiones non cadit, à poëtarum usu, exemplo atque aut ritate petenda est certissima omnium regula. Discant gò pueri observare ex Poëtis communes primarum sy barum quantitates, cujus sortis sunt:

Britannus, Bithynus, Cacus, Corcyra, Crathys, Pac nus, palatium, Pelion, Crericus, Curetes, Diana, Fide Gradivus, hinulus, Pyrene, rubigo, Rutilus, Hym Italus, liquor, liquidus, Lycas, Orion, rudo, Sychæ Sycanius, & similia.

DE MEDIIS SYLLABIS.

MEdiæ syllabæ, partim eâdem ratione quâ primæ, p tim etiam ex incrementis genitivi atque conjug tionis analogiâ cognosci possunt.

Incrementi genitivi.

De incrementis genitivi nominum polysyllaborum prà in generibus nominum abundè dictum arbitram unde petere licebit, si quid de hac re hæsitaveris. Cæte frequens lectio & optimorum Poëtarum observatio fa lè suppeditabunt.

Conjugationum analogia.

Conjugationis analogiam ex imbibitis rudimentis p eri didicerunt, nempe A, indicem primæ conjugation longam esse naturâ, præterquam in Do & ejus compo is, quando hujus sunt conjugationis: ut, Dămus, circu dămus; Dăbis, circumdăbis; Dăte, circumdăro.

Præterea syllabas *rimus & ritis*, in præterito perfec modi subjunctivi ubique pro brevibus habendas, anima vertant; in futuro autem in oratione prosa longas esse d bere; in carmine verò indifferentes repetiri; quemad m dum contendit *Aldus*: ut, præterito, Amaverimus, am veritis: Futuro, Amaverimus, amaveritis.

Est & ubi mediæ syllabæ variant apud Poëtas, ut in h quæ subjunximus: Connubium, Ficedula, Malea, Pha talia, Batavus, Sidonius, & in his similibus.

Adjectiva in *inus* Latina, penultimam producunt: u Clandestinus, mediastinus, parietinus, matutinus, vesp tinus, repentinus.

Pra

Diutinus,	Serotinus,	
Craſtinus,	Oleaginus,	
Præter hæc ſequentia	Priſtinus,	Faginus,
Perendinus,	Cedrinus,	
Hornotinus,	Carbaſinus.	

Et reliqua materialia, ſive à metallorum nominibus mata in *inus*, qualia ſunt permulta à Græcis vocibus ducta in ος: ut, Cryſtallinus, myrrhinus, hyacinthinus, adamantinus, &c.

Cætera fœliciùs docebit uſus, & Poëtarum obſervatio, à mullæ Grammaticorum regulæ, quas ſine ullo aut odo aut fine de mediarum ſyllabarum quantitate trare ſolent.

Quare, illis prætermiſſis, ad ultimarum ſyllabarum antitates aperiendas, jam ancingamur.

DE ULTIMIS SYLLABIS.

QUanquam ultimæ ſyllabæ ipſum literarum numerum aut æquant, aut etiam ſuperant, non tamen ebis illas etiam ordine percurrere.

Primùm, *a* finita producuntur: ut, Amā, contrā, ergā. cipias Putā, ità, quiā.

Item nominativos, & omnes caſus in *a*, cujuſcunque erint generis, numeri aut declinationis; præter vocavos in *a*, à Græcis in ας: ut, ô Æneā, ô Thomā: & abtivum primæ declinationis: ut, ab hac Musā. Numeralia *ginta*, *a* finalem habent communem, ſed frequentiùs ngam: ut, Triginta, quadraginta.

In *b*, *d*, *t*, definentia, brevia ſunt: ut, ăb, ăd, capŭt. B. D. T.

In *c* definentia producuntur; ut, ăc, ſīc, & hic adverum. Sed tria in *c* ſemper contrahuntur; ut, Lăc, nĕc, onĕc. Duo ſunt communia; Fac, & pronomen hic, & utrum hoc, modò non ſit ablativi caſus. C.

E finita brevia ſunt: ut, Marĕ, penĕ, legĕ, ſcribĕ.

Excipiendæ ſunt omnes voces quintæ inflexionis in *e*: Diē, fidē, unà cum adverbis inde enatis: ut, Hodiē, uotidiē, pridiē, poſtridiē, quarē, qua-de-rē, eā rē: & qua ſunt ſimilia. Et ſecundæ item perſonæ ſingulares peratīvorum activorum ſecundæ conjugationis: ut, ocē, movē, manē, cavē. E. Fames olim quintæ, nunc tertiæ declinationis producit ultimam in Ablativo.

Pro-

Producuntur etiam monosyllaba in *e*: ut, Mē, tē, præter Quĕ, nĕ, vĕ, conjunctiones encliticas.

Quin & adverbia quoque in *e*, ab adjectivis dedu*e* longum habent: ut, Pulchrē, doctē, valdē pro vali Quibus accedunt Fermē, ferē. Benĕ tamen & malĕ c ripiuntur omninò.

Postremò, quæ à Græcis per *η* scribuntur, naturâ p ducuntur, cujuscunque fuerint casûs, generis, aut nu ri: ut, Lethē, Anchisē, Cetē, Tempē.

I. I finita, longa sunt: ut, Dominī, magistrī, amarī, doc Præter mihi, tibi, sibi, ubi, ibi, quæ sunt communi Nisi verò & quasi corripiuntur; cujus etiam sortis s dativi & vocativi Græcorum, quorum genitivus singu ris in *os* breve exit: ut,

Huic { Palladĭ, Phyllidĭ, Minoïdĭ, } Vocat. ô { Amarillĭ, Alexĭ, Daphnĭ. }

L. *L* finita corripiuntur: ut, Animăl, Annibăl, mĕl, pu săl, consŭl. Præter nīl contractum à nihil, & Sŏl. Et H bræa quædam in *l*; ut, Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Dani

N. *N* finita producuntur; ut, Pæān, Hymēn, quīn, Xen phōn, nōn, dæmōn.

Excipe forsăn, forsităn, ăn, tămen, attămĕn, verun mĕn.

In. Corripitur & *In*, cum compositis; ut, Exĭn, subĭn, i ĭn, proĭn.

Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen castra tur: ut, Mĕn? Vidĕn? Audĭn? Nemŏn?

Ins. Nomina item in *en*, quorum genitivus ĭnis correptu habet: ut, Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tibicĕn, ĭnis.

On. Græca etiam in *on* per *o* parvum, cujuscunque fuer casûs: ut, Nom. Iliŏn, Peliŏn. Accus. Caucasŏn, Pyl

Quædam etiam in *in* per *i*: ut, Alexĭn. In *yn* per út, Ityn.

In *an* quoque à Nominativis in *a*: ut, Nom. Iphig na, Ægina. Accusat. Iphigeniăn, Æginăn.

Nam in *an*, à nominativis in *as*, producuntur: ut, N minat. Æneas, Marsyas. Accusat. Æneān, Marsyān.

O finita communia sunt: ut, Amo, virgo, porrò, c cen

cendo, legendo, eundo, & aliæ gerundii voces in *do*.

Præter obliquos in *o*, qui semper producuntur: ut, huic Dominō, seryō. Ab hoc templō, damnō.

Et adverbia ab adjectivis derivata: ut, Tantō, quantō, liquidō, falsō, primō, manifestō, &c.

Præter sedulò, mutuò, crebrò, serò, quæ sunt communia.

Cæterùm modŏ & quodammodŏ, semper corripiuntur.

Citŏ quoque, ut & ambo, duo, ego, atque homo, vix leguntur producta.

Monosyllaba tamen in *o* producuntur: ut, Dō, stō, ut & ergō pro causa.

Item Græca per *o* cujuscunque fuerint casûs: ut, hæc Sapphō, Didō. Hujus Androgeō, Apollō. Hunc Athō, Apollō.

R finita corripiuntur; ut, Cæsăr, torculăr, pĕr, vīr, uxŏr, curŭr. R.

Cor semel apud *Ovidium* productum legitur: ut,

- ⏑ ⏑ - ⏑⏑ - - - ⏑⏑ - ⏑⏑ - -

Molle meum levibus cor est violabile telis.

Producuntur etiam Făr, lār, năr, vēr, fūr, cūr; Păr quoque cum compositis: ut, Compār, impār, dispār.

Græca etiam in *er*, quæ illis in *r* desinunt: ut, Aēr, cratēr, characthēr, æthēr, sotēr.

Præter patĕr & matĕr, quæ apud Latinos ultimam brevem habent.

S finita, pares cum numero vocalium habent terminationes; nempe, As, es, is, os, us. S.

Primò *as* finita producuntur: ut, Amās, musās, majestās, bonitās. As.

Præter Græca, quorum genitivus singularis in *dos* exit: ut, Arcās, Pallās. Genitivo Arcadŏs, Palladŏs.

Et præter accusativos plurales nominum crescentium: ut, Heros, Heroos; Phyllis, Phyllidos. Accusativo plurali, Heroās, Phyllidās.

Es finita, longa sunt: ut, Anchisēs, sedēs, docēs, patrēs. Es.

Excipiuntur nomina in *es*, tertiæ inflexionis, quæ penultimam genitivi crescentis corripiunt: ut, Milĕs, segĕs, divĕs. Sed Āriēs, abiēs, pariēs, Cerēs, & pēs, una cum compositis: ut, Bipēs, tripēs, quadrupēs, longa sunt.

[illegible] quoque à suis, unà cum compositis corripitur: ut, Potēs, adēs, prodēs, obēs.

Quibus penēs adjungi potest, unà cum neutris ac nominativis pluralibus Græcorum: ut, Hippomanēs, Cacoethēs, Cyclopēs, Naiadēs.

Is. *Is* finita, brevia sunt: ut, Parĭs, panĭs, tristĭs, hilarĭs.

Excipe obliquos plurales in *is* qui producuntur: ut, Musīs, mensīs à *mensa*, dominīs, templīs.

Item quîs pro quibus, cum producentibus penultimam genitivi crescentis: ut, Samnīs, Salamīs; genitivo, Samnītis, Salamīnis.

Adde huc quæ in *eis* diphthongum desinunt, sive Græca sive Latina, cujuscunque fuerint numeri aut casûs: ut, Symoeīs, pyroeīs, parteīs, omneīs.

Et monosyllaba item omnia: ut, Vīs, līs: præter Is & quīs nominativos, & Bīs apud *Ovidium*.

Istis accedunt secundæ personæ singulares verborū in *is* quorum secundæ personæ plurales desinunt in *ītis*, penultimâ productâ, unà cum futuris subjunctivi in *rīs*: ut, Audīs, velīs, dederīs. *Plur.* Audītis, velītis, dederītis.

Os. *Os* finita producuntur: ut, Honōs, nepōs, dominōs, servōs.

Præter compŏs, impŏs, & ŏs ossis. Et Græca per *o* parvum; ut, Delŏs, Chaŏs, Palladŏs, Phyllidŏs.

Us. *Us* finita, corripiuntur: ut, Famulŭs, regiŭs, tempŭs, amamŭs.

Excipiuntur producentia penultimam genitivi crescentis: ut, Salūs, tellūs; Genitivo Salûtis, tellûris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in *us*, præter nominativum & vocativum singulares: ut, Hujus manus, hæ manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monosyllaba: ut, Crūs, thūs, mūs, sūs, &c.

Et Græca item per *ve* diphthongum, cujuscunque fuerint casûs: ut, hic Panthūs, Melampūs. Hujus Sapphūs, Chūs.

Atque piis cunctis venerandum nomen IESUS.

U. Postremò, *u* finita producuntur omnia: ut, Manū, genū, amatū, diū.

Grammatices finis.